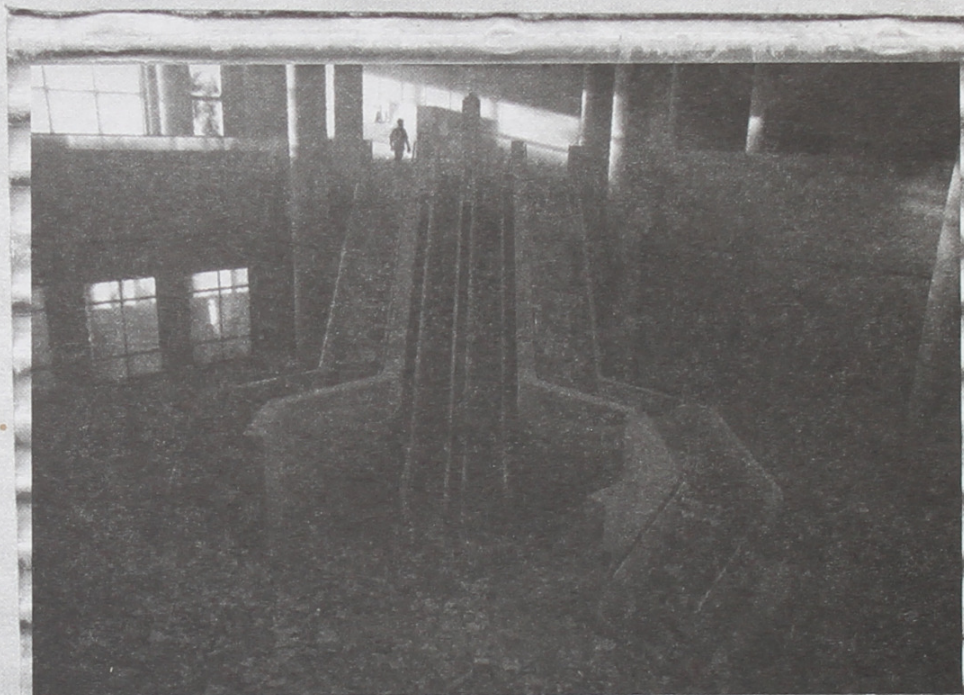

ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟ

**Και οι δικοί μας ορισμοί
ισχύουν ιστορικά,
για μια συγκεκριμένη περίοδο,
στενά συνδεδεμένη
με μια συγκεκριμένη
ιστορική πράξη.**

Τα πρώτα λόγια της πρώτης σελίδας του πρώτου τεύχους ενός καινούριου εντύπου δεν είναι εύκολα. Για μια σειρά από λόγους, αντικειμενικούς (τι περιμένει κανείς να διαβάσει) και υποκειμενικούς (τι θέλουμε εμείς να γράψουμε).

Καταρχήν ποιο είμαστε. Παλιότερα συμμετείχαμε στην πολιτική και εκδοτική προσπάθεια που ονομάστηκε Τραίνο στο Ηράκλειο της Κρήτης. Αυτή η προσπάθεια είναι και η βάση της πολιτικής μας πορείας καθώς και της συμφωνίας μας, με αυτή την έννοια όχι μόνο δεν την αρνούμαστε αλλά την θεωρούμε κομμάτι μας, παρελθόν μας, ιστορία μας, και ως τέτοια δεν την τοποθετούμε σε κάδρο με χρυσή κορνίζα στο σαλόνι μας, αλλά την έχουμε διαρκώς υπό κρίση. Ωστόσο, ήταν άλλο πράγμα το Τραίνο και άλλο πράγμα το Κιβώτιο. Θα ήταν προσβολή προς τους συντρόφους και τις συντρόφισσες του Τραίνου και θα ήταν ψέμμα, αν ισχυριστούμε ότι το Κιβώτιο είναι η συνέχεια του Τραίνου. Ωστόσο, είναι μία μορφή συνέχεια, αλλά αυτή η συνέχεια δεν είναι η συνέχεια μίας ευθείας ή έτσι τεθλασμένης γραμμής, είναι πολύ περισσότερο η συνέχεια των ανθρώπων που συμμετέχουν σε μία οργάνωση, (να εννοηθεί σαν διαδικασία συγκρότησης και γίνεσθαι) αυτή η οργάνωση σταματά να υπάρχει και οι άνθρωποι μένουν προσπαθώντας να οργανωθούν ξανά. Ακόμα συνεχίζουμε να αποδεχόμαστε την ευθύνη των όσων έχουμε γράψει τότε, και είμαστε σε θέση για πολλά από αυτά να τα υποστηρίξουμε όπως και πολλά από αυτά να τα απορρίψουμε. Με αυτή την έννοια ό,τι μας δεσμεύει από το Τραίνο δεν είναι ό,τι γράφτηκε εκεί, αλλά με ό,τι συμφωνούμε ακόμα μαζί του.

Αλλά ας έρθουμε στο σήμερα... Τι επιθυμεί να είναι το Κιβώτιο;

Ας ξεκινήσουμε κάπως διαφορετικά (που είναι και πιο εύκολο). Τι δεν επιθυμεί να είναι το Κιβώτιο; Λοιπόν, το Κιβώτιο δεν επιθυμεί να είναι ένα πεδίο άσκησης διανοητικού ύψους. Δεν επιθυμεί να είναι ένα ακόμα μεταμοντέρνο δημοσιογραφικό/εναλλακτικό κατασκεύασμα. Δεν επιθυμεί να είναι μια παρέα που μεταξύ φραπέ και ταβλιού, ανακαλύπτει την αξία της δημοσίευσης απόψεων, για να φορτώσουν την μονοτονία του καφέ (τους) και του ταβλιού (τους) σε μηνιαίες φυλλάδες κρεμασμένες σε μανταλάκια. Δεν επιθυμεί να είναι η πρωτοπορία της επανάστασης και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στην επιτροπή της ακαδημίας του επαναστασιακού διαφωτισμού.

Το Κιβώτιο εκδίδεται από μία διαδικασία. Τι σημαίνει αυτό για μας; Πρώτον, ότι το ό,τι γράφεται είναι προϊόν από κοινού συζήτησης, έρευνας και επεξεργασίας. Δεύτερον, νιώθουμε ότι φέρουμε ευθύνη για αυτά που γράφουμε -και για να είμαστε ακριβείς πολιτική ευθύνη- δηλ. τα γραπτά μας, μας δεσμεύουν, και η πράξη μας δεσμεύει τα γραπτά μας. Τρίτον, αυτό σημαίνει απαραίτητα και αυτοκριτική, αν δεν είμαστε απόλυτα σίγουροι ότι είμαστε επίκαιροι (κάτι που κρίνεται από τους καιρούς), ας είμαστε τουλάχιστον συνεπείς με όσα λέμε και κάνουμε. **Καλύτερα λάθος παρά ιδεολόγοι.** Και πάνω από όλα σημαίνει ότι το Κιβώτιο (θέλουμε να) είναι ένα εργαλείο, ένα εργαλείο για την ανακάλυψη ενός μέρους τουλάχιστον από τον πλούτο της εφευρετικότητας του κοινωνικού ανταγωνισμού. Επίσης επιθυμούμε να προπαγανδίσουμε: ιδέες, στάσεις, αναλήψεις, θέσεις. Επιθυμώντας να έχει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά το Κιβώτιο δεν σκοπεύουμε να είναι η κύρια ή αποκλειστική μας ενασχόληση. Κανένας τεχνίτης δεν χρησιμοποιεί μονάχα ένα εργαλείο.

Πολύ σημαντικό στοιχείο επίσης θεωρούμε την κριτική και τον διάλογο. Το λέμε προκαταβολικά: θα κρίνουμε θέσεις και απόψεις. Τα κίνητρα μας για αυτό είναι πολύ ταπεινά, είναι η διαλεκτική, η ανάγκη μας να μαθαίνουμε από τα λάθη μας, η ανάγκη μας για να το πούμε με πολιτικούς όρους της της εφαρμογής της πρακτικής της δημοκρατίας των συμβουλίων και όχι της δικτατορίας του προλεταριάτου. Όπως θα κρίνουμε ζητάμε και να κριθούμε. Με τα παραπάνω δεν βάζουμε όρους ή όρια στην κριτική. Περιγράφουμε πως κατα την γνώμη μας αυτή θα είναι χρήσιμη, τουλάχιστον για εμάς.

Που θα επικεντρώσουμε την προσοχή μας στο Κιβώτιο; Ποια δηλαδή είναι η θεματολογία που μας έλκει περισσότερο; Εδώ δεν θα είμαστε μετριοπαθείς: αφού *"το επαναστασιακό κίνημα πρέπει να εμφανίζεται όπως πραγματικά είναι: ένα συνολικό κίνημα που αφορά καθετί που κάνουν και υφίστανται οι άνθρωποι μέσα στην κοινωνία και πάνω από όλα στην καθημερινή τους ζωή"*, τότε εμείς λέμε: ότι μας ενδιαφέρουν όλα αυτά τα πράγματα που χωράει αυτή η ολότητα. Τιποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο.

Η διαδικασία έρευνας, συζήτησης και έκδοσης που ονομάζεται Κιβώτιο είναι ανοιχτή. Αυτό σημαίνει ότι ο καθένας ο οποίος θελήσει να μας βρει προκειμένου να συζητήσει, να διαφωνήσει, να προτείνει ή ακόμα και να συμμετάσχει στην διαδικασία είναι καλοδεχούμενος. Δεν απαιτούμε από τους ανθρώπους καμίας μορφής «ένσημα». Πολύ περισσότερο δεν απαιτούμε «θεωρητική κατάρτιση» ή ακόμα να συμφωνούν με ό,τι πιστεύουμε. Ωστόσο δεν είμαστε τίποτα αφελείς, όσοι αναζητούν πολιτική στέγη -κάθε είδους-, δεν θα την βρουν σε εμάς και είθε όλες οι πολιτικές στέγες να πέσουν και να πλακώσουν όσους είναι από κάτω, και όσοι χάσανε τους ηγέτες τους στην εβδομαδιαία αποκαθής τους, ας τους ξαναφάξουν, έτσι και αλλιώς το ίδιο εχθρικό μας είναι και οι ηγέτες και οι οπαδοί.

Τα κείμενα όχι μόνο δεν τα θεωρούμε, αλλά δεν είναι ιδιοκτησία κανενός. Με αυτή την λογική για εμάς δεν έχει νόημα να πούμε τι να κάνει ή τι να μην κάνει κάποιος με τα κείμενα. Η στάση του καθενός θα κριθεί, αργά ή γρήγορα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Ωστόσο σαν Κιβώτιο δεν επιθυμούμε να έχουμε την παραμικρή σχέση με media ή indymedia όπως τους αποφεύγουμε εμείς ας μας αποφεύγουν και αυτοί.

Για το τέλος ας λύσουμε και την τυχόν απορία του αναγνώστη σχετικά με την ονομασία του εντύπου. Ο συνειρμός για πολλούς είναι ίσως προφανής, αλλά ας μην γινόμαστε ιεροφάντες του προφανούς. Δεν είναι όμως μόνο αυτό (πως θα μπορούσε άλλωστε;). Ας σκεφτεί κανείς καταρχήν που μένει, ας σκεφτεί πόσα κιβώτια κουβαλάει, ελέγχει, επιδιορθώνει ή κατασκευάζει στην δουλειά του, ας σκεφτεί πόσα κιβώτια κυκλοφορούν στους δρόμους, τρέχουν πάνω σε σιδηροδρομικές γραμμές, διασχίζουν τις θάλασσες και σκίζουν τους ουρανούς, ας σκεφτεί κανείς πόση από την ζωή του έχει εοδέψει κοιτώντας ένα κιβώτιο, ή πόσο έχει δουλέψει για να αγοράσει ένα κιβώτιο. Άσε που όλους μας ένα κιβώτιο μας περιμένει στο τέλος. Λογικό λοιπόν δεν είναι να αναρωτηθούμε και εμείς από την πλευρά μας: **Τι σκοτά θα τα κάνουν τόσα κιβώτια;**

Επειδή η ΕΑΤΑ έχουν ξεφύγει εντελώς, προς το παρόν δεν υπάρχει διεύθυνση επικοινωνίας. Από το επόμενο τεύχος. Μην ανυσηχάσετε που θα βρείτε το περιοδικό θα σας βρει αυτό. Και αν το αγοράσατε μην το αγοράσατε πάνω από 1,5 ευρώ. Το επόμενο τεύχος θα κυκλοφορήσει μέσα Γενάρη.

Η εγκληματικότητα, η παρανομία και τα υποκείμενα τους, έχουν ασκήσει κατά καιρούς και ασκούν ακόμα μία περίεργη επιρροή πάνω στους υπόλοιπους ανθρώπους, λίγο μαγική και πολύ μυθική... Επιρροή η οποία σε έναν μεγάλο βαθμό περνάει και στα πολιτικά υποκείμενα. Ο εγκληματίας, ο ληστής, ο παράνομος είναι ήδη μία μυθική φιγούρα πολύ πριν αναλυθεί σαν κοινωνικό φαινόμενο. Οι μύθοι δεν χρειάζονται αποδείξεις ούτε επιχειρήματα, χρειάζονται αποδοχή. Μία αντιφατική σχέση αλήθεια, όπου το ζητούμενο έχει ήδη αποδειχτεί πριν καν ζητηθεί...

Δεν σκοπεύουμε να μιλήσουμε γενικώς για το έγκλημα... Έτσι και αλλιώς υπάρχει μία πολύ σημαντική διαφορά ανάμεσα στα

εγκλήματα που είναι «εγκυριακά» και σε αυτά που είναι απωθητικά... Είναι προφανές ότι εγκλήματα και εγκληματίες που στρέφονται κατά της ιδιοκτησίας είχαν και έχουν σαφώς μεγαλύτερη δημοτικότητα από ότι οι στυγνοί και αποκρουστικοί δολοφόνοι που σκοτώνουν και βιάζουν παιδιάκια. Και αναφορικά πάντα με τα πολιτικά υποκείμενα, είναι πολύ ενδιαφέρουσα αυτή η διαφορά, αν σκεφθεί κανείς πόσο εύκολα, οι ίδιοι που διαρρηγνύουν τα ιμάτια τους για μερικούς δολοφόνους, είναι οι καλύτεροι και οι πρώτοι υπερασπιστές μερικών από τις μεγαλύτερες σφαγές στην ιστορία. Βέβαια, άλλο να σε σφάζουν στο όνομα του Σατανά και άλλο στο όνομα του σοσιαλισμού.

Είναι προφανές σε γενικές γραμμές η συμπάθεια που εκδηλώνεται απέναντι σε κλέφτες και ληστές από ένα μέρος της κοινωνίας, οπότε δεν θα είμαστε και πολύ αναλυτικοί σε αυτό. Μόνο μία σημείωση: η συμπάθεια αυτή αφορά σχεδόν πάντα όσους κλέβουν πλούσιους ή οργανισμούς που έχουν περίσσειμα (τράπεζες, ταχυδρομεία κλπ). Δεν παρα είναι εκλεκτική αυτή η συμπάθεια; Είναι και καλά κάνει. Γιατί αυτή η συμπάθεια δεν είναι παρά μία έκφραση εχθρότητας απέναντι στους εκμεταλλευτές.

Η συμπάθεια των πολιτικών υποκειμένων αλλά και ενός μέρους της κοινωνίας είναι προς αυτό που έχει ονομαστεί (εντελώς και ύποπτα λανθασμένα) κοινωνική ληστεία. Το τι είναι κοινωνική ληστεία δεν είμαστε σε θέση να το πούμε, διότι αναγκαστικά μιλάμε για κοινωνικούς ληστές, πρέπει να μιλήσεις και για τους ληστές που δεν είναι «κοινωνικοί». Όλες οι ληστείες, όλες οι κλοπές, όλες οι δολοφονίες και όλα τα εγκλήματα είναι εξίσου κοινωνικά, εφόσον προέρχονται μέσα από την κοινωνία και όχι από εξωγήινους. Οι πιο καθυστερημένοι μαρξιστές και αναρχικοί κάνουν έναν γελοίο διαχωρισμό μιλώντας για κοινωνικό και αντικοινωνικό. Ένας διαχωρισμός ψευδής από την κορφή μέχρι τα νύχια. Και οι δύο αυτές τάσεις βλέπουν

στον όρο κοινωνία, την διευρυμένη καλοσύνη του ανθρώπου ή κάτι παρόμοια νεφελώδες. Κοινωνία όμως δεν μπορεί να είναι κάτι που αποκλείει ότι δεν μας αρέσει. Κοινωνία είναι το σύνολο των σχέσεων που συνάπτουν κοινωνικές ομάδες και άνθρωποι. Όποιες από αυτές τις σχέσεις δεν αρέσουν σε κάποιον είναι λάθος να τις ονοματίζει σαν αντικοινωνικές. Οι εξεγέρσεις, τα κυκλώματα των παιδεραστών, το κράτος, τα μμε, ο πόλεμος και τα εργατικά συμβούλια είναι όλα στον ίδιο βαθμό «κοινωνικά». Διαφορετικά, μη αποδεχόμενοι αυτό το προφανές (και άρα ξεφεύγοντας από τον ψευδή διαχωρισμό κοινωνικό-αντικοινωνικό) να αρχίσουμε να λέμε κοινωνία εμάς και τους 12 φίλους μας που είμαστε όλοι μας πολύ καλοί άνθρωποι. Δεν υπάρχει λοιπόν αντικοινωνικό, δεν υπάρχει καν αντικοινωνικότητα. Επομένως, το να ονομάζεις μία ληστεία κοινωνική είναι σαν να λες ότι μία άλλη ληστεία δεν είναι κοινωνική. Και αν δεν είναι κοινωνική είναι αντικοινωνική, άρα στρέφεται εναντίον της κοινωνίας. Αυτό είναι μεγάλη λούμπα. Γιατί η κλοπή των χρημάτων μίας τράπεζας πχ. σημαίνει ότι στρέφεται ενάντια στην κοινωνία, στην πραγματικότητα όμως στρέφεται ενάντια στον τάδε ή δείνα τραπεζίτη. Τα λεφτά δεν είναι της κοινωνίας είναι της τράπεζας. Το να υπονοείς σαν αντικοινωνικό κάτι τέτοιο είναι σαν να εννοείς ότι τα λεφτά της τράπεζας οφείλει να τα υπερασπιστεί η κοινωνία, γιατί ενάντια σε αυτήν στρέφεται η κλοπή του τάδε τραπεζίτη. Πόσο βαθιά ακόμα να πιάσουμε στην λούμπα της κυρίαρχης ιδεολογίας;

Απλά και τελειώνοντας αυτό το θέμα, δεν υπάρχει κάτι που να είναι αντικοινωνικό, διότι ταυτόχρονα είναι και κοινωνικό. Κάτι κοινωνικό για μία κοινωνική κατηγορία είναι αντικοινωνικό για κάποια άλλη, αφού η κοινωνία διασχίζεται από συγκρουόμενα συμφέροντα και επιθυμίες και από πλήθος ανταγωνιστικών σχέσεων και δεν είναι κάτι ενιαίο. Για αυτόν άλλωστε τον λόγο έννοιες όπως καλό και κακό (που συνοδεύουν το κοινωνικό και το αντικοινωνικό), είναι σκέτοι μύθοι που λειτουργούν ως συσκοτίσεις των υπαρκτών ανταγωνιστικών σχέσεων.

Καταλαβαίνει κανείς όχι μόνο το μάταιο αλλά και το αδιέξοδο αυτής της θεώρησης εξετάζοντας μερικά παραδείγματα πχ. της Μαφίας. Κανένας από όσο ξέρουμε δεν την έχει χαρακτηρίσει ποτέ «κοινωνική», και όμως αν δεν είναι κοινωνικό κάτι που πατά πάνω σε μία κοινωνική οργάνωση, την οικογένεια, αν δεν είναι κοινωνικό κάτι που είναι άμεσα συνδεδεμένο με ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας, αν δεν είναι κοινωνικό κάτι που διαπερνά θεαματικά τότε τι είναι κοινωνικό; Από την άλλη ποτέ δεν ακούσαμε για κοινωνικούς δολοφόνους, ή κοινωνικούς βιαστές. Δεν είναι κοινωνικό φαινόμενο ο φόνος ή ο

Καλωσορίστε την νέα, μεγάλη αλυσίδα φθηνών και μοντέρνων super markets... Με τιμές ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΣΤΙΚΕΣ...

Είμαστε σίγουροι ότι ένα

B&L

είναι κοντά σας.

βιασμός; Μην τρελαθούμε κιόλας...

Αν με τον όρο κοινωνία λοιπόν δεν εννοούμε τους φίλους μας αλλά το σύνολο των ανθρώπων θα πρέπει να σταματήσουμε ανάμεσα στα άλλα να αναπαράγουμε και άκριτα μύθους περί καλοσύνης. **Η ανθρώπινη κοινωνία βρίσκεται πέρα από το καλό και το κακό ήδη, γιατί απλούστατα είναι πριν από όλα ανθρώπινη, και εμπεριέχει την ίδια στιγμή και τα δύο.**

Από την άλλη κατά έναν περίεργο τρόπο όσοι μιλάνε για κοινωνική ληστεία, αγνοούν την πραγματική κοινωνική διάσταση της ληστείας, αγνοούν το ποια είναι η λειτουργία της μέσα στην κοινωνία: ηθικά, πολιτισμικά, οικονομικά και θεσμικά. Ο ληστής διαμορφώνει μία ηθική, σαν το αντίθετο της νομιμότητας και σαν λόγος να είναι αντίθετος. Είτε «εξανασκαμμένος από την μοίρα», είτε αποφασισμένος να κλέβει τους πλούσιους ή και τους φτωχούς (αυτό αλήθεια γιατί είναι «κακό»);, έχει μία ηθική στάση η οποία βρίσκεται σε μία διαλεκτική με την κυρίαρχη ηθική και όπου ανάλογα με την ποιότητα και την ποσότητα την επηρεάζει. Σαν συνέπεια του παραπάνω και πάλι ανάλογα με την ποιότητα και την ποσότητα διαμορφώνει μία πολιτισμικότητα απέναντι στην κυρίαρχη. Οικονομικά πάλι υπό τους όρους που θέσαμε παραπάνω συντελεί στην αναδιανομή του πλούτου ή/και στην κυκλοφορία του κεφαλαίου. Τέλος θεσμικά, πάντα υπό τους γνωστούς όρους, συντελεί στην διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου και δομών όπου η τάξη των ιδιοκτητών δημιουργεί προκειμένου να τους αντιμετωπίσει. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι τις περισσότερες φορές οι ληστές (και αυτό κυρίως σε προκαπιταλιστικές, ημιφεουδαρικές και ήδη σε πορεία καπιταλιστικής ανάπτυξης κοινωνίες) είναι ένα συγκροτημένο κομμάτι τοπικών κοινοτήτων, όπου μέσω της ληστείας αντιστέκονταν εν μέρει απέναντι στην επίθεση της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Από την άλλη οι συμμορίες στηρίζουν τις κοινότητες των οποίων είναι μέρος. Και αυτό συνέβη σε όλα τα παραδείγματα που η βιβλιογραφία αναφέρει σαν κοινωνική ληστεία αλλά ίσως και στην μαφία να προσθέσουμε εμείς (που πριν πάει στην Νέα Υόρκη ήταν στην Κάτω Ιταλία).

Αλλά όλα αυτά ανήκουν μάλλον στο παρελθόν. Κλείνοντας το ζήτημα της κλοπής εδώ θα εντοπίσουμε ένα τελευταίο φαινόμενο πραγματικής κοινωνικής ληστείας¹, μιλάμε για εκείνους τους ληστές που έχουν την καλύτερη οργάνωση από κάθε εγκληματική συμμορία, και οι οποίοι έχουν καταφέρει να ληστέψουν αμύθητο πλούτο. Οι κοινωνικοί ληστές για τους οποίους μιλάμε δεν είναι άλλοι από τα κάθε είδους αφεντικά, που εδώ και κάτι αιώνες κλέβουν συστηματικά και αν μη τι άλλο αποτελεσματικά την υπεραξία των εργαζομένων. Είπε κανείς τίποτα;

Καταρχήν να κάνουμε μία μικρή παρεκτροπή. Και να μιλήσουμε για το shoplifting, την μόνη σήμερα πραγματικά κοινωνική

πρακτική κλοπής.

Είπαμε κοινωνική πρακτική και εξηγήσαμε. Την θεωρούμε κοινωνική σαν πρακτική για το μόνο λόγο ότι αυτή ασκείται τόσο μαζικά και από τόσο ευρεία κοινωνικά στρώματα που εκπλήσσει μία πρώτη επαφή με το ζήτημα. Δεν έχουμε διαβάσει ούτε μία κοινωνιολογική μελέτη για το ζήτημα, (και ούτε έχουμε καμία όρεξη για κάτι τέτοιο), αλλά και γενικώς παραμένει ένα «περιέργως» σκοτεινό ζήτημα.

Καταρχήν θα μεταφέρουμε την εμπειρία που έχουμε από έναν τέτοιο χώρο. Είναι πραγματικά εντυπωσιακό: από μία σεβάσμια γιαγιά με το μπαστούνάκι που κάτι βάζει μέσα στο παλτό της μέχρι την μητρική φροντίδα που βάζει πράγματα στο καροτσάκι του παιδιού ή που του τα δίνει να τα κρατάει, από τον πιτσιρικά που θα βουτήξει κάνα γλύκισμα μέχρι τον γιάπη που παρκάρει απέξω το

τζιπάκι του για φάει κάνα ουσικάκι (αχ αυτά τα χρέη στις τράπεζες), και από την νεαρά δέσποινα με την υψηλή μπότα που της τέλειωσε η κρέμα για τα μαλλιά μέχρι τον νεαρό με τα σκουλαρίκια που έχει και δυο τρεις λόγους...

Ένα πρώτο ερώτημα που δημιουργήθηκε στο κεφάλι μας είναι το εξής: Ποιος ο λόγος που όλοι αυτοί θα μπουν σε μία τέτοια διαδικασία; Και εντάξει ο πιτσιρικάς και ο τύπος με τα σκουλαρίκια στα αρχίδια τους αν τους πιόσσουν, θα τους κάνουν λίγο κήρυγμα και 'ντάξει. Η μάνα; Η γιαγιά; Ο γιάπης; Γιατί να διακινδυνεύουν μία μικρή διαπόμψηση; Η μέχρι τώρα εικόνα που είχαμε για το shoplifting ήταν ότι είναι μία υπόθεση γενικώς «περιθωριακών» ατόμων που έχουν και μία άποψη και ίσως και κάνα λόγο.

Από την άλλη υπάρχει και το άλλο που επιβεβαιώνει το πόσο δεδομένη είναι αυτή η πρακτική. Η πολεοδομία των εμπορευμάτων εντός του χώρου του καταστήματος. Δεν χρειάζεται καμία απολύτως γνώση -marketing να πούμε;- για να καταλάβει κανείς ότι τα super markets είναι μία μικρογραφία της

πολεοδομίας. Μεγάλοι ευθείς διάδρομοι ανοικτοί από παντού², οι οποίοι οδηγούν στα ψυγεία και στις βιτρίνες. Η ομοιότητα είναι τρομερή. Στις πόλεις οι μεγάλες λεωφόροι οδηγούν είτε σε βιτρίνες είτε σε ψυγεία. Μίλησε κανείς για εμπόρευμα; Έτσι λοιπόν, ο κλέφτης θα πρέπει να φαίνεται από παντού, έτσι ώστε να καταστέλλεται από παντού. Φανταστείτε ένα super market με διαρρυθμισμό σαν αυτή ενός ιστορικού κέντρου μιας πόλης. Χαώδες, δαιδαλώδες, απαιτητικό. Από την άλλη τα εμπορεύματα είναι τοποθετημένα σχεδόν πάντα με βάση την ευκολία κλοπής τους. Έτσι τα χαρτιά υγιείας θα είναι στην πιο κρυφή γωνία του μαγαζιού, ενώ τα ανταλλακτικά ξυραφάκια θα είναι απέναντι από τα ταμεία. Βέβαια κανένας δεν εμποδίζει κάποιον να πάρει τα ξυραφάκια και να τα πάει στα κωλόχαρτα, και από κει στην τσέπη του... Δεν είναι λοιπόν πολύ ενδιαφέρονσά η αρχιτεκτονική της καταστολής;

Από την άλλη αν παρατηρήσει κανείς τις κοινωνικές φιγούρες του shoplifting⁴, και προσπαθήσει να κάνει μία αναγωγή στα κίνητρα με βάση άλλες ευρείες κοινωνικές συμπεριφορές θα βρεθεί απέναντι σε ένα μηδενικό. Ο τελειωμένος γιάπης τι εξεγερτικό μπορεί να κρύβει, βουτώντας το ουίσκι; Ή η λυσσασμένη μικροαστή; Ας μην τρελαινόμαστε λοιπόν... Αυτή η κουβέντα πάει βέβαια πολύ πιο μακριά. Πάει μέχρι το φετιχισμό της παρανομίας, ο οποίος βλέπει σε παράνομες συμπεριφορές εξεγερτικά στοιχεία, απλά και μόνο επειδή είναι παράνομες. Νομίζουμε ότι έχουμε ήδη δώσει μία απάντηση σε αυτό. Οι πράξεις είναι επαναστατικές όταν το περιεχόμενο και η μορφή είναι εξίσου επαναστατικά. Δεν μπορείς να ονομάζεις κάθε ληστεία τράπεζας απαλλοτρίωση, την στιγμή που το υποκείμενο έχει μόνο κατά νου το προσωπικό του βόλεμα (το απόλυτο μικροαστικό όνειρο), και ούτε να διακρίνεις στο shoplifting μία οποιαδήποτε αντικειμενικότητα μαζικής απαλλοτρίωσης...

Η απάντηση στο εμπόρευμα, δηλ. το ξεπέραςμα του δεν είναι καμία ατομική λύση, ούτε μπορεί να είναι οποιαδήποτε εγκληματική συμπεριφορά που κάνει μία άλλη χρήση του εμπορεύματος, πέραν της νόμιμης. Σε αυτό το σημείο δεν μπορούν παρά να έρθουν στον νου μας στιγμές από το παρελθόν της ταξικής σύγκρουσης. Οι μαζικές απαλλοτριώσεις πλούτου, οι λεπτασίες των εξεγερμένων, είναι δυστυχώς πίσω μας. Αν θα τις ξανασυναντήσουμε είναι στο χέρι μας.

Επιτρέψτε μας για μία τελευταία φορά την χρήση αυτής της σύμβασης.
2. Με τρόπο θυμόμαστε το πώς αποφάσισαν οι πολεοδόμοι να ανοίξουν μεγάλες λεωφόρους... έπρεπε να παραταχθεί το πυροβολικό απέναντι στους εξεγερμένους. Ήδη λίγο μετά την Κομμούνια.
3. Το οποίο είναι πιο πολύ **σήμερα** σφάλμα.
4. Υπερβάλλουμε λίγο, δεν έχουμε κάνει καμία επιστημονική έρευνα. Μιλάμε πάντα με βάση την εμπειρία μας.

Υπάρχει όμως και ένα αντίστροφο ερώτημα: υπάρχουν σχέσεις σήμερα που διαμεσολαβούνται από το χρήμα και δεν είναι εμπορευματικές; Φυσικά και υπάρχουν. Όποια σχέση διαμεσολαβείται από το χρήμα, δεν μπορεί να είναι εμπορευματική σχέση, επειδή μόνο και μόνο διαμεσολαβείται από αυτό. Δηλ. μία σχέση δεν είναι εμπορευματική επειδή μεσολαβεί το χρήμα, μία σχέση είναι ήδη πριν το χρήμα εμπορευματική, εφόσον οι άνθρωποι την αντιλαμβάνονται σαν ισοζύγιο εισαγωγών-εξαγωγών, και το χρήμα έρχεται απλά να επισφραγίσει και να «επισημοποιήσει» αυτή την σχέση. Από την άλλη μέσα στην γενικευμένη χρηματική ανταλλαγή δεν υπάρχει εκ των πραγμάτων ούτε μία κοινωνική σχέση στην οποία να μην έχει

Το 1965 λαμβάνει χώρα η εξέγερση του Watts στην πόλη του Los Angeles, η οποία σηματοδοτείται από εκτεταμένες λεπτασίες καταστημάτων. Λίγο αργότερα οι καταστασιακοί με την οξυδέρκεια που τους διέκρινε έγραψαν: «Οι Μαύροι του Los Angeles **παίρνουν κατά λέξη** την προπαγάνδα του σύγχρονου καπιταλισμού, την διαφήμιση της αφθονίας...[...]. Θέλουν **ευθύς αμέσως** όλα όσα τους δείχνουν και είναι διαθέσιμα με αφηρημένο τρόπο, επειδή θέλουν **να τα χρησιμοποιήσουν**.» Οι καταστασιακοί είδαν στην εξέγερση αυτή μία κριτική του εμπορεύματος. Ωστόσο διαπράττουν ένα σφάλμα³. Θεωρούν την εξέγερση αυτή κριτική στο εμπόρευμα επειδή ανάμεσα στους εξεγερμένους και στα εμπορεύματα δεν μεσολάβησε το φετίχ της σύγχρονης κοινωνίας το χρήμα. Αυτό είναι σωστό μόνο μέχρι ενός σημείου. Κάτω από αυτό το πρίσμα θα βλέπαμε και στο shoplifting μία υπόγεια φωτιά να καίει. Χιλιάδες εμπορεύματα κάθε μέρα στις κοινωνίες της δύσης ξεφεύγουν από την κανονική τους ροή, παρακάμπτουν την διαμεσολάβηση του χρήματος και καταλήγουν στους χρήστες τους. Εδώ όμως έχουμε να κάνουμε ένα ερώτημα: εμπόρευμα είναι μόνο ότι διαμεσολαβείται από το χρήμα; Ή υπάρχουν και εμπορεύματα τα οποία δεν διαμεσολαβούνται από το χρήμα; Με απλά λόγια: τι είναι εμπόρευμα σήμερα;

Όχι δεν σκοπεύουμε να λύσουμε μέσα σε μία παράγραφο ένα τόσο θεμελιακό ζήτημα, ωστόσο δεν μπορούμε και να μην θέσουμε μία σειρά υποψιών. Το εμπόρευμα, το σύγχρονο εμπόρευμα, για να εξηγήσουμε, εκτός του να απαιτεί χρήμα προκειμένου να κυκλοφορήσει, έρχεται να απαιτήσει και κάτι άλλο επιπλέον. Ένα νόημα, ένα περιεχόμενο, το οποίο θα του αναγνωρίσει ο αγοραστής και κάτω από αυτό το πρίσμα και μόνο θα γίνει η χρήση του. Εμπόρευμα δεν σημαίνει χρήματα, σημαίνει πρώτα και κύρια εμπορευματική σχέση. Και η εμπορευματική σχέση ουδεμία απολύτως ανάγκη έχει το χρήμα. Ωστόσο ας μην υπερβάλλουμε και εμείς, μέσα στο πλήθος των εμπορευματικών σχέσεων που διαμεσολαβούνται από το χρήμα, συνηπάρχουν και κάποιες οι οποίες δεν διαμεσολαβούνται από αυτό. Παρ' ολ' αυτά αυτές οι μη διαμεσολαβημένες από το χρήμα εμπορευματικές σχέσεις δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν χωρίς τις διαμεσολαβημένες από το χρήμα.

Υπάρχει όμως και ένα αντίστροφο ερώτημα: υπάρχουν σχέσεις σήμερα που διαμεσολαβούνται από το χρήμα και δεν είναι εμπορευματικές; Φυσικά και υπάρχουν. Όποια σχέση διαμεσολαβείται από το χρήμα, δεν μπορεί να είναι εμπορευματική σχέση, επειδή μόνο και μόνο διαμεσολαβείται από αυτό. Δηλ. μία σχέση δεν είναι εμπορευματική επειδή μεσολαβεί το χρήμα, μία σχέση είναι ήδη πριν το χρήμα εμπορευματική, εφόσον οι άνθρωποι την αντιλαμβάνονται σαν ισοζύγιο εισαγωγών-εξαγωγών, και το χρήμα έρχεται απλά να επισφραγίσει και να «επισημοποιήσει» αυτή την σχέση. Από την άλλη μέσα στην γενικευμένη χρηματική ανταλλαγή δεν υπάρχει εκ των πραγμάτων ούτε μία κοινωνική σχέση στην οποία να μην έχει

παίξει το χρήμα κάποιο μικρό ή μεγάλο ρόλο διαμεσολάβησης. Αυτό όμως δεν κάνει τις σχέσεις εμπορευματικές από μόνες τους. Δύο φίλοι που βγαίνουν να πιουν ένα ποτό και ο ένας κερνάει τον άλλο, δεν έχουν μια εμπορευματική σχέση επειδή πλήρωσαν τα ποτά.

Με αυτή την λογική το shoplifting ούτε κριτική της οικονομίας είναι ούτε κρύβει καμία αντικειμενική εξεγερτική συνθήκη από μόνο του. Εξάλλου, κατά μία έννοια είναι μία χαρά ενταγμένο σε μία εμπορευματική οικονομία. Οι shoplifters τις περισσότερες φορές δεν διαφέρουν σε τίποτα από ευτυχημένους καταναλωτές, και ακόμα περισσότερες φορές καταναλώνουν εμπορεύματα ακριβώς όπως θα τα καταλάωναν αν μεσολαβούσε το χρήμα, το οποίο κατά μία αφηρημένη έννοια (σαν ένα ποσό που διέφυγε...) διαμεσολαβεί και εκεί.

Από την άλλη αν παρατηρήσει κανείς τις κοινωνικές φιγούρες του shoplifting⁴, και προσπαθήσει να κάνει μία αναγωγή στα κίνητρα με βάση άλλες ευρείες κοινωνικές συμπεριφορές θα βρεθεί απέναντι σε ένα μηδενικό. Ο τελειωμένος γιάπης τι εξεγερτικό μπορεί να κρύβει, βουτώντας το ουίσκι; Ή η λυσσασμένη μικροαστή; Ας μην τρελαινόμαστε λοιπόν... Αυτή η κουβέντα πάει βέβαια πολύ πιο μακριά. Πάει μέχρι το φετιχισμό της παρανομίας, ο οποίος βλέπει σε παράνομες συμπεριφορές εξεγερτικά στοιχεία, απλά και μόνο επειδή είναι παράνομες. Νομίζουμε ότι έχουμε ήδη δώσει μία απάντηση σε αυτό. Οι πράξεις είναι επαναστατικές όταν το περιεχόμενο και η μορφή είναι εξίσου επαναστατικά. Δεν μπορείς να ονομάζεις κάθε ληστεία τράπεζας απαλλοτρίωση, την στιγμή που το υποκείμενο έχει μόνο κατά νου το προσωπικό του βόλεμα (το απόλυτο μικροαστικό όνειρο), και ούτε να διακρίνεις στο shoplifting μία οποιαδήποτε αντικειμενικότητα μαζικής απαλλοτρίωσης...

Η απάντηση στο εμπόρευμα, δηλ. το ξεπέραςμα του δεν είναι καμία ατομική λύση, ούτε μπορεί να είναι οποιαδήποτε εγκληματική συμπεριφορά που κάνει μία άλλη χρήση του εμπορεύματος, πέραν της νόμιμης. Σε αυτό το σημείο δεν μπορούν παρά να έρθουν στον νου μας στιγμές από το παρελθόν της ταξικής σύγκρουσης. Οι μαζικές απαλλοτριώσεις πλούτου, οι λεπτασίες των εξεγερμένων, είναι δυστυχώς πίσω μας. Αν θα τις ξανασυναντήσουμε είναι στο χέρι μας.

Επιτρέψτε μας για μία τελευταία φορά την χρήση αυτής της σύμβασης.
2. Με τρόπο θυμόμαστε το πώς αποφάσισαν οι πολεοδόμοι να ανοίξουν μεγάλες λεωφόρους... έπρεπε να παραταχθεί το πυροβολικό απέναντι στους εξεγερμένους. Ήδη λίγο μετά την Κομμούνια.
3. Το οποίο είναι πιο πολύ **σήμερα** σφάλμα.
4. Υπερβάλλουμε λίγο, δεν έχουμε κάνει καμία επιστημονική έρευνα. Μιλάμε πάντα με βάση την εμπειρία μας.

Στην καταπληκτική νέα μεγάλη αλυσίδα μοντέρνων super markets B & L

Θα τα βρείτε όλα πραγματικά φθηνά. Ενδεικτικά:

 Μίξερ χειρός MONO 0.00	 Μελιτζάνες το κιλό MONO 0.00	 Μπανάνες το κιλό MONO 0.00
 Καφετιέρα MONO 0.00	 Μαρμελάδα Ψάρι MONO 0.00	 Χαρτί Υγιείας MONO 0.00
 Μέλι MONO 0.00	 Μαξιλήρι Φουσκωτό MONO 0.00	 Μπριτζόλα Χοίρου MONO 0.00

Εμείς εδώ στα Burning & Looting ξέρουμε τι σημαίνει φθηνά. Οι χαμηλές τιμές μας οφείλονται στο απλό γεγονός ότι έχουμε καταργήσει την μισθωτή εργασία, την ιδιοκτησία και το εμπόρευμα. Έτσι ο καθένας μπαίνει μέσα και παίρνει ό,τι θέλει. Και ακόμα χάρη στο μεγάλο δίκτυο με κατειλημμένα εργοστάσια με τα οποία συνεργαζόμαστε έχουμε κατορθώσει να έχουμε ακόμα πιο χαμηλές τιμές.

BURNING & LOOTING
Αποκτήστε σήμερα αυτά που σας υπόσχονσαι για αύριο **B&L**

Κάθε μέρα πιο φθηνό, κάθε μέρα πιο καλό...

Η απάντηση στο εμπόρευμα, δηλ. το ξεπέραςμα του δεν είναι καμία ατομική λύση, ούτε μπορεί να είναι οποιαδήποτε εγκληματική συμπεριφορά που κάνει μία άλλη χρήση του εμπορεύματος, πέραν της νόμιμης. Σε αυτό το σημείο δεν μπορούν παρά να έρθουν στον νου μας στιγμές από το παρελθόν της ταξικής σύγκρουσης. Οι μαζικές απαλλοτριώσεις πλούτου, οι λεπτασίες των εξεγερμένων, είναι δυστυχώς πίσω μας. Αν θα τις ξανασυναντήσουμε είναι στο χέρι μας.

1. Επιτρέψτε μας για μία τελευταία φορά την χρήση αυτής της σύμβασης.
2. Με τρόπο θυμόμαστε το πώς αποφάσισαν οι πολεοδόμοι να ανοίξουν μεγάλες λεωφόρους... έπρεπε να παραταχθεί το πυροβολικό απέναντι στους εξεγερμένους. Ήδη λίγο μετά την Κομμούνια.
3. Το οποίο είναι πιο πολύ **σήμερα** σφάλμα.
4. Υπερβάλλουμε λίγο, δεν έχουμε κάνει καμία επιστημονική έρευνα. Μιλάμε πάντα με βάση την εμπειρία μας.

Την άποψη μας για το αντάρτικο πόλεων με αφορμή το ξέσπασμα της υπόθεσης της 17N την έχουμε εκθέσει διεξοδικά (ΤΟ TRAINO, τχ. 19). Η άποψη αυτή δεν αφορούσε μόνο την συγκεκριμένη οργάνωση αλλά συνολικά το αντάρτικο πόλης τόσο στην ελληνική του εκδοχή, όσο και στην αντίστοιχη παγκόσμια. Σ' αυτό το σημείωμα θέλουμε να ασχοληθούμε με την άποψη που μοιάζει να κυριάρχησε τελικά σε εκείνα τα τμήματα του αντιεξουσιαστικού χώρου, που κράτησαν αποστάσεις από το να προσκυνάνε τον «φαρμακοκέρη». Η άποψη αυτή προσπαθώντας να εξετάσει μέσα στις ιστορικές του παραμέτρους το φαινόμενο του αντάρτικου πόλεων υποστηρίζει ότι το αντάρτικο πόλης ενώ γεννήθηκε μέσα σε συγκεκριμένες κοινωνικό-ιστορικές συνθήκες με στόχο την επιτάχυνση του αγώνα του κινήματος και την περιφρούρηση του, με τον καιρό και ενώ το μαζικό κίνημα άρχισε να βουλιάζει, οι ένοπλες οργανώσεις αποκόπησαν όλο και περισσότερο από τις συνθήκες που τις δημιούργησαν.

Στην άποψη αυτή πρέπει να συμπεριφερθούμε σαν ελεγκτές αεροδρομίου: δηλαδή να της ζητήσουμε διαβατήριο. Αν το κάνουμε αυτό θα διαπιστώσουμε ότι η προέλευση της είναι ο ιταλικός αριστοκράτης των 70s, το ρεύμα εκείνο της εργατικής αυτονομίας που τα χρόνια του μολυβιού διατήρησε μια αμφιλεγόμενη στάση απέναντι στο φαινόμενο του αντάρτικου πόλης, πράγμα που το πλήρωσε πολύ ακριβά.

Ας αρχίσουμε όμως αλλιώς. Τα κοινωνικά φαινόμενα δεν ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια μετά την βροχή, και το κάθε φαινόμενο πρέπει να το εξετάζουμε μέσα στις ιστορικές συνθήκες ανάπτυξης του. Όντως το αντάρτικο πόλεων στην μορφή που εμφανίστηκε στις δεκαετίες '60-'70 στην Δ. Ευρώπη, δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του τρίτου κόσμου και ιδιαίτερα από τον πόλεμο στο Βιετνάμ και τον Γκεβαρισμό στην Λατινική Αμερική, παράλληλα με την γενικότερη άνοδο των νέων κινήματων στις χώρες τόσο του ανατολικού, όσο και του δυτικού μπλοκ. Ειδικότερα στην μορφή δράσης τους, οι κυριότερες ένοπλες ομάδες της δυτικής Ευρώπης υιοθετούν το μοντέλο των Ουρουγουανών Τουπαμάρος, πράγμα που και οι ίδιες παραδέχονται συζητώντας για τις επιρροές τους. Αν και ορθότερο είναι η κάθε ομάδα να εξετάζεται χωριστά μια και καθεμιά αναπτύσσεται σε διαφορετικό περιβάλλον και διαμορφώνεται υπό την επίδραση διαφορετικών παραγόντων, ωστόσο έχουμε ξαναπεί ότι όλες αυτές οι ομάδες μοιράζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά.

Το βασικότερο: η αντίληψη της πρωτοπορίας. Το αντάρτικο πόλεων αντιλαμβάνεται τον εαυτό του σαν η εμπροσθοφυλακή του κινήματος. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Είπαμε ότι το αντάρτικο πόλεων αναδύεται μέσα από τα νέα κοινωνικά κινήματα της δεκαετίας του 60 και του 70, ωστόσο η αλήθεια είναι ότι η ανάπτυξη του συμβαδίζει με την φάση της ύφεσης αυτών των κινήματων και όχι με την φάση ανόδου τους. Αυτό φαίνεται σε όλες τις περιπτώσεις. Η RAF ιδρύεται και αναπτύσσεται μετά την ήττα του φοιτητικού κινήματος και την διάλυση των μαζικών οργανώσεων στην διάρκεια των ετών 1968-1971. Πιο ξεκάθαρα είναι τα πράγματα

Αντάρτικο πόλεων:

η επιστροφή

στην περίπτωση της Ιταλίας, για την οποία μπορούμε να χρησιμοποιούμε με μεγαλύτερη ακρίβεια τον όρο αντάρτικο πόλης σε σχέση με τις άλλες γνωστές οργανώσεις. Η ταχεία αύξηση της δύναμης των Ερυθρών Ταξιαρχιών, συμπίπτει με την ήττα του ιταλικού κινήματος μετά το θερμό φθινόπωρο του 1977. Αυτό αποδεικνύει ότι το αντάρτικο πόλης γίνεται πρωτοπορία του κινήματος όταν το κίνημα παύει να υπάρχει σαν τέτοιο. Για να επαναλάβουμε ξανά πόσο εχθρική είναι για την επιλογή της αυτόνομης θεωρίας και δράσης, η επιλογή της πρωτοπορίας.

Το ένοπλο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του σαν πρωτοπορία του κινήματος και στο θεωρητικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα οι θεωρητικές αναλύσεις όλων ανεξαιρέτως των οργανώσεων του αντάρτικου πόλης χαρακτηρίζονται από μια σημαντική καθυστέρηση στην αντίληψη των κοινωνικών σχέσεων, και των μετασχηματισμών που αυτές υφίστανται στην πρώτη μεταπολεμική περίοδο, όχι μόνο σε σχέση με τις πιο προωθημένες αναλύσεις της εποχής τους, αλλά ακόμα και σε σχέση με τις αναλύσεις ριζοσπαστικών ομάδων του παρελθόντος. Έτσι όλες αυτές οι οργανώσεις μοιράζονται έναν λενινιστικού τύπου αντι-ιμπεριαλισμό με αναφορές σε ισχυρά και ανίσχυρα κράτη, και μια έλξη προς τα εθνικοαπελευθερωτικά αντάρτικα του τρίτου κόσμου. Η RAF φτάνει στο σημείο να ανακηρύξει το τέλος του κοινωνικού ανταγωνισμού στην μητρόπολη, και την ύπαρξη του μόνο στις χώρες του τρίτου κόσμου.

Μια πρώην μέλος των Ερυθρών Ταξιαρχιών (όχι ανανήψασα) σε μια συνεισφορά της σ' ένα σεμινάριο προφορικής ιστορίας για τον ένοπλο αγώνα στο Τορίνο έγραψε το εξής συγκλονιστικό: «Το '68 ήταν η γέννηση μου, το ένοπλο ήταν η ήττα μου». Στην φράση αυτή συμπυκνώνονται περισσότερα πράγματα από ότι αντιλαμβάνεται κάποιος με την πρώτη ματιά. Γιατί αυτό που λέει αυτή η γυναίκα δεν είναι ότι η ήττα του ένοπλου είναι η δική μου ήττα, αλλά το ίδιο το ένοπλο ήταν η ήττα μου. Το γεγονός είναι ότι η επιλογή του αντάρτικου πόλης λειτουργούσε τις περισσότερες φορές σαν το τελευταίο σκαλοπάτι πριν την παραίτηση. Το βήμα απελπισίας κάποιου που αρνείται να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα στο υλικό επίπεδο και την μεταφέρει στο φανταστικό. Εκεί που η σύγκρουση με το κράτος μεταβάλλεται περίπου σε προσωπικό ζήτημα.

Θα μπορούσε κάποιος να ρωτήσει: τι σημασία έχουν όλα αυτά, αφού το αντάρτικο πόλης έχει ηττηθεί εδώ και πολλά χρόνια και δεν μοιάζει να υπάρχει καμιά επιθυμία για την όποια πιθανή αναγέννηση του. Θα απαντούσαμε αυτό που έχουμε ξαναπεί. Οι λογικές του αντάρτικου πόλης και κάποιες από τις πρακτικές του έχουν την ικανότητα να μεταμορφώνονται πολύ εύκολα σε ψευδοαπελευθερωτικές, γιατί σπάνια -ειδικά σ' αυτό τον τόπο- κρίθηκαν αυστηρά. Γι' αυτό έχουμε κάθε λόγο να επανερχόμαστε σ' αυτό το ζήτημα.

Η ΣΚΙ Α Τ Η Σ Κ Ι Α Σ

Το πλήρες όνομα ήταν Αλμπέρτο Βερδούγο υ Σάες δε Μιέρα, αλλά δεν γίνεται να φτάσεις στα τριανταπέντε χωρίς να χάσεις ένα τουλάχιστον κομμάτι από ένα τόσο μακροσκελές όνομα - ή και όλο το όνομα. Για αυτό δεν με νοιάζει καθόλου να με φωνάζουν: ο δικηγόρος ο Δήμιος. Είναι διασκεδαστικό να βλέπεις την παλιομοδίτικη λέξη να έχει μετατραπεί σε παρατσούκλι: ο Δήμιος, ο εξολοθρευτής των ονείρων, ο εκτελεστής, ο νόμιμος δολοφόνος. Ούτε και έχει πολλή σημασία που ο χαρακτήρας μου έχει δώσει πικρή γεύση στις αυταπάτες, αν ποτέ είχα· αν μπορεί να ονομαστεί αυταπάτη ένα συνονθύλευμα αόριστων πόθων που σκαμπανεβάζουν, ώσπου μετατρέπονται σε προφάσεις και όχι σε οδηγούς ζωής. Το μοναδικό που έχει μείνει ίδιο είναι η θέληση να πάω παραπέρα. Δήμιος των ονείρων μου. Αλλά προπαντός, δήμιος των σχεδίων που έγινα για μένα και από μένα, δήμιος των επιθυμιών του πατέρα μου που με ήθελε να διαχειρίζομαι τσιφλίκια, να τρέφω αγροτικά όνειρα, να είμαι εργοστασιάρχης μ' ένα ταξίδι κάθε χρόνο στην Ευρώπη με τα πλοία της Ward Line. Ενάντια σε όλα ήταν η εξέγερση και το στοίχημα. Σαν αυτοκίνητο που έχει ξεχυθεί στην περαντζάδα της Ρεφόρμα, τρέχω ενάντια σε αυτό που θέλησαν να είμαι, και συνεχίζω να τρέχω παρ' όλο που ο στόχος έχει χαθεί και η απουσία θριάμβου είναι φανερή. Δεν υπάρχουν πια ο πατέρας μου και η μάνα μου που σοφίστηκαν εκείνον τον ζουρλομανδύα, και από όλα όσα ήταν ο ζουρλομανδύας ούτε ένα κουρέλι πια δεν απομένει. Έκανα τον τίτλο του δικηγόρου modus vivendi για να υπερασπίζομαι πουτάνες, τίποτα καλύτερο τίποτα χειρότερο δεν μπόρεσα να κάνω με τον ιερό αυτό ρόλο, που το βασικό του καθήκον ήταν να' μαι γαντζωμένος στα κεντρικά γραφεία του πορφιρικού νεκροταφείου που έζησε και πέθανε η οικογένεια μου. Απομένει η κοροϊδία των τριών ετών που πέρασα στην Ιταλία σπουδάζοντας. Όχι, κάτι καλύτερο. Απομένει μία μετάφραση του Μαλατέστα στα ισπανικά, τεκμήριο εκείνων των χρόνων. Μετάφραση που με υπογραφή και αφιέρωση έκανε τον θείο Ερνέστο να βγάλει αφρούς από τον θυμό του όταν του την έβαλα πάνω στο γραφείο, αφρούς πρασινωπούς όταν του απάγγειλα με μελένια φωνή (η φωνή, ναι, μου έμενε, ίσα ίσα για ενθύμιο της φυγής μου) εκείνο το: «Εχθρός δεν θα είναι αυτός που θα έχει γεννηθεί στην άλλη πλευρά των συνόρων, ούτε αυτός που θα μιλάει διαφορετική γλώσσα από την δική μας, αλλά αυτός που δεν θα έχει δίκιο, αυτός που θα θελήσει να παραβιάσει την ελευθερία και την ανεξαρτησία των άλλων». Τελικά, τώρα που το οικογενειακό μου σπίτι είναι ένας σωρός από ερείπια, και μπορείς να πατήσεις τα χαλάσματα που μια ξεστρατισμένη κανονιά σκόρπισε στα χρόνια της Τραγικής Δεκαετίας, μπορώ να φορώ στο πατρικό μου το πλατύγυρο καπέλο, σύμβολο των ανθρώπων της νύχτας. Καπέλο γνωστό στα καμπαρέ, τα μπαρ και τα μπορντέλα όλου του Ομοσπονδιακού Διαμερίσματος, καπέλο γκρι περλ κλεμμένο από την κρεμάστρα ενός προχώλ, από αδερφό ενός υπουργού του Δον Πορφύριο που το 'χε για τις κυριακάτικες μέρες, γιατί ήταν αντοχής και ανεπίσημο. Μπορώ να βγάλω το καπέλο, να αναδέψω τον αέρα με το μπορ του, να χαιρετήσω τα ερείπια του πατρικού μου και να πω: «Δέστε με, θριάμβευσα, δεν είμαι τίποτα απ' όσα θελήσατε να είμαι. Δεν έχω τίποτα από όσα επιθυμήσατε να έχω, δεν έχει μείνει τίποτα. Δεν έχω αφήσει τίποτα.»

Τι σημασία έχει αν η γάτα είναι άσπρη ή μαύρη άμα νιαουρίζει;

Πρόλογος

Αυτός ο πρόλογος θα μπορούσε να ξεκινήσει με μία σειρά γενοκτονιών, που να αφορούν το ενδιαφέρον μας να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο θέμα και την σπουδαιότητα του. Επίσης θα μπορούσε να περιγράψει τα μεθοδολογικά προβλήματα (φιλοσοφικά, πολιτικά, πρακτικά) που αντιμετωπίσαμε προσπαθώντας να γράψουμε αυτό το κείμενο. Θα τα αφήσουμε όλα κατά μέρος. Θα πούμε μόνο ότι αυτό το κείμενο είναι μία αρχική, πρωτόλεια και σε πολλά σημεία υποθετική τοποθέτηση μας πάνω στο ζήτημα. Αγνοούμε πολλά. Το ξέρουμε.

I. «Αυτό είναι ρεβιζιονισμός» απάντησε ο πρόεδρος Μάο

Θα ξεκινήσουμε εντελώς αυθαίρετα μία ιστορική αναδρομή, από το 1911 οπότε και παραιτείται ο αυτοκράτορας και σχηματίζεται η εθνικιστική κυβέρνηση του Γκουομιτάνγκ¹, η οποία προσπαθεί να εκσυγχρονίζει την χώρα. Πιο πριν και ήδη από τους Πολέμους του Οπίου (1842 και 1859-1860) η Κίνα είναι αντικείμενο προσπαθειών διαμελισμού: η μετέπειτα αποικιοκρατία του Χονγκ Κονγκ και το άνοιγμα περίπου τριάντα πόλεων στις εξωτερικές αγορές με την χορήγηση υπερβολικών προνομίων ετεροδικίας, η ήττα από την Γαλλία και εκδίωξη από το Βιετνάμ (1885), η ήττα από την Ιαπωνία (1895), η απώλεια της Ταϊβάν και η εκδίωξη από την Κορέα. Το 1916 ξεκινά η «εποχή των πολεμάρχων», η χώρα είναι διαμελισμένη χωρίς κεντρική εξουσία. Το Γκουομιτάνγκ, υπό την καθοδήγηση του Τσιανγκ Κάι Σεκ, προσπαθεί να επιβληθεί στους πολεμάρχους, τελικά με την «Εκστρατεία του Βορρά», καταφέρνει να επικρατήσει στο σύνολο της χώρας το 1926. Από τότε και μέχρι το 1937 οπότε και πραγματοποιείται η πιο πρόσφατη επέμβαση της Ιαπωνίας είναι η χρυσή εποχή της μπουρζουαζίας (βέβαια δεν είχε και άλλη...).

Το 1920 ιδρύεται το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας (ΚΚΚ). Το ΚΚΚ δραστηριοποιείται (συνεργαζόμενο με το Γκουομιτάνγκ και ακολουθώντας την γραμμή της Κομιντέρν) στα αστικά και βιομηχανικά κέντρα. Το 1927 όμως (εξέγερση των εργατών της Καντόνας) πολλά μέλη του σφαγιάστηκαν από το Γκουομιτάνγκ, και ουσιαστικά το ΚΚΚ εγκαταλείπει τα αστικά κέντρα και καταφεύγει στην ύπαιθρο. Από τότε και μέχρι το '37 το ΚΚΚ, κινείται στην ύπαιθρο αποκτάει βάσεις στον αγροτικό πληθυσμό και προβαίνει σε μεταρρυθμίσεις όπου αποκτά την εξουσία.

Το 1937 κορυφώνεται η απόπειρα της Ιαπωνίας να κυριαρχήσει στην Κίνα. Η Ιαπωνία από το 1915 επιδιώκοντας να κυριεύσει την Κίνα κάνει συνεχώς στρατιωτικές επεμβάσεις προσπαθώντας να εγκατασταθεί στην απέναντι ακτή. Μέχρι το '38 έχουν καταλάβει περίπου το 1/5 της Κίνας στο βορειοανατολικό μέρος της χώρας (Μαντζουρία, Πεκίνο, Σαγκάι, Νανκίβ) καθώς και μία σειρά λιμανιών στην Νότια Σινική Θάλασσα. Στα τέλη του 1944 ο ιαπωνικός στρατός έχει καταλάβει περίπου το 1/3 της χώρας και όλο το παράκτιο κομμάτι της. Σε όλη την διάρκεια αυτής της τελευταίας ιαπωνικής επέμβασης και το Γκουομιτάνγκ και το ΚΚΚ αντιστέκονται στρατιωτικά στους ιάπωνες², όμως το ΚΚΚ είναι εκείνο το οποίο θα βγει κερδισμένο καθώς η αντίσταση του ήταν περισσότερο αποτελεσματική και το έφερε με καλύτερους όρους αντιμέτωπο με το Γκουομιτάνγκ.

Η λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου θα φέρει τους ιάπωνες ηττημένους και το ΚΚΚ στην εξουσία το 1949.

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ιδρύεται την 1^η Οκτωβρίου του 1949. Το ΚΚΚ θα προβεί σε μία σειρά μεταρρυθμίσεων σε όλους σχεδόν τους τομείς με πρώτο την αγροτική παραγωγή (μοίρασμα γαιών). Τα πρώτα χρόνια θυμίζουν αρκετά τα πρώτα χρόνια της ΕΣΣΔ, καθώς η οικονομική πολιτική που ακολουθείται θυμίζει αρκετά την ΝΕΠ του 1921 (μικροϊδιοκτησία, εμπόριο κλπ). Ταυτόχρονα το ΚΚΚ προβαίνει και σε μία σειρά θεσμικών μεταρρυθμίσεων κυρίως όσον αφορά την οικογένεια. Καθ' όλα τα πρώτα χρόνια του καθεστώτος υπάρχει στενή επαφή με την ΕΣΣΔ (αν και όχι χωρίς διαφωνίες), η οποία ως ένα βαθμό εξωθείται και από τον πόλεμο της Κορέας στον οποίο η Κίνα έλαβε ενεργή συμμετοχή.

Το 1953 τίθενται οι βάσεις του «σοσιαλισμού», εφαρμόζεται το πρώτο 5ετές πρόγραμμα, το οποίο σαν βασικό στόχο έχει την εισαγωγή της βαριάς βιομηχανίας στην χώρα, με την καθοδήγηση και την βοήθεια σε υλικοτεχνική υποδομή της ΕΣΣΔ. Στο τέλος του 5ετούς προγράμματος τα πράγματα δεν είναι και πολύ καλύτερα από ότι στην αρχή του, κυρίως όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού, ταυτόχρονα είναι αρκετά έντονη η δυσαρέσκεια σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες. Οι αιτίες της αποτυχίας είναι αδιάφορες να αναλυθούν εδώ, η διαλεκτική μας αναγκάζει να υποθέσουμε ότι πέρα από όποιες τεχνικές ή/και οικονομικές δυσκολίες, υπάρχει και η ταξική πάλη³. Αυτή είναι που θα αναγκάσει τον Μάο να ξεκινήσει την πολιτική των «Εκατό Λουλουδιών» και να καλέσει τις κοινωνικές δυνάμεις να ασκήσουν κριτική στο ΚΚΚ. Ωστόσο η κατάσταση, την οποία με την πολιτική των «Εκατό Λουλουδιών» προσπάθησε να ελέγξει η ηγετική ομάδα του Μάο, γρήγορα θα ξεφύγει από τα όρια και θα ξεσπάσουν εξεγέρσεις κυρίως στα αστικά κέντρα. Η μaoϊκή ηγεσία φοβούμενη μία νέα Ουγγαρία θα καταστείλει τις εξεγέρσεις. Ένας άνθρωπος που θα συναντήσουμε και αργότερα διευθύνει την «αντιδεξιά» εκστρατεία, ο Ντενγκ Σίαο Πινγκ: 400.000-500.000 θα καταδικαστούν σε μακροχρόνιες ποινές στα «στρατόπεδα αναμόρφωσης μέσω της εργασίας». Τελικά το ΚΚΚ καταφέρνει να διατηρήσει την ηγεμονία του, έχοντας ερείσματα στους αγρότες και στους εργάτες των πόλεων.

Μετά από αυτή την κρίση, και ουσιαστικά αποτυχία του «σοβιετικού μοντέλου ανάπτυξης», η ηγεσία του ΚΚΚ προσπαθεί να δημιουργήσει τον «κινέζικο δρόμο για τον σοσιαλισμό». Έτσι εγκαινιάζεται η πολιτική του «Μεγάλου άλματος προς τα εμπρός»⁴. Η προηγούμενη κοινωνική δυσαρέσκεια έχει τώρα μετατραπεί σε ενθουσιασμό του πληθυσμού για την επίτευξη των στόχων και την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού», ο οποίος όμως μν βλέποντας την κατάσταση του να καλύτερευει, αντιδρά. Τα αποτελέσματα ήταν τραγικά για τον κινέζικο πληθυσμό, η παραγωγικότητα πέφτει, και η αγροτική παραγωγή δεν είναι ικανή ούτε να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για την διατροφή του πληθυσμού. Στις πόλεις εφαρμόζεται αυστηρό δελτίο για τα τρόφιμα. Ο λιμός οδηγεί στο θάνατο εκατομμύρια ανθρώπους. Καθ' όλη την διάρκεια του Μεγάλου Άλματος ασκείται κριτική στην μaoϊκή ηγεσία, και τελικά η καταστροφική πολιτική εγκαταλείπεται. Ο Μάο παραμερίζεται μιας και ήταν αυτός που εισηγήθηκε το Μεγάλο Άλμα.

Τα χρόνια που ακολουθούν είναι χρόνια «χαλαρότητας», η εξουσία του κόμματος γίνεται λιγότερο σκληρή ενώ η οικονομία επιστρέφει στα πρότυπα πριν την εποχή του Μεγάλου Άλματος. Είναι τα χρόνια που η γραφειοκρατία συγκροτείται ακόμα περισσότερο σαν τάξη. Ενώ σε αυτήν την περίοδο θα εκδηλωθεί και το σχίσμα στις σινοσοβιετικές σχέσεις (1963) κάτι το οποίο θα οδηγήσει σε μία απομόνωση της Κίνας.

Η Πολιτιστική Επανάσταση ξεκινά το 1966. Εκείνη την περίοδο υπάρχει μία διάχυτη κοινωνική δυσαρέσκεια, την οποία ο παραμερισμένος Μάο Τσε Τουνγκ θα εκμεταλλευθεί προκειμένου να επανέλθει στην ηγεσία του κόμματος. Στις πόλεις συγκροτούνται ομάδες ερυθροφρουρών οι οποίες και εξαπολύουν επίθεση εναντίον ολόκληρων κομματιών του κόμματος. Η κατάσταση όμως γρήγορα θα ξεφύγει από τον έλεγχο και η χώρα θα φτάσει στα πρόθυρα του εμφυλίου πολέμου, μιας και οι ερυθροφρουροί υπόκεινται σε ελάχιστο έλεγχο από την μaoϊκή ομάδα, και των οποίων οι συγκρούσεις συχνά εκφράζουν αντιτιθέμενα κοινωνικά συμφέροντα⁵. Τελικά ο Μάο Τσε Τουνγκ θα επανέλθει στην ηγεσία του κόμματος. Από τότε και μέχρι τον θάνατο του θα αδρανήσει και θα προσπαθήσει να κρατήσει την ισορροπία μεταξύ αντιμαχόμενων φραξιών του κόμματος.

Η Κίνα για 20 χρόνια ήταν διεθνώς απομονωμένη (με εξαίρεση τις σχέσεις με την ΕΣΣΔ οι οποίες είναι πια καθαρά εχθρικές). Από το 1950 και ενόψει του πολέμου στην Κορέα οι ΗΠΑ είχαν αποκλείσει την Κίνα από τον υπόλοιπο κόσμο, προσποιούμενες ότι οι δυνάμεις του Τσιανγκ Κάι Σεκ στην Ταϊβάν κυβερνούσαν την Κίνα. Το '69 λοιπόν και κάτω από την πίεση της ανικανότητας των ΗΠΑ να επιβληθούν στο Βιετνάμ, ανοίγονται προς την Κίνα, η οποία ταυτόχρονα έχει έρθει ήδη σε ρήξη (και ένοπλη) με την ΕΣΣΔ, και η οποία προκειμένου να βγει από την διεθνή απομόνωση αναζητά επαφές. Το 1971 δίνεται στην Κίνα

η θέση της Κίνας στον ΟΗΕ, που μέχρι τότε καταλάμβανε η Ταϊβάν, και ο Νίξον δηλώνει ότι σταματά να μπλοκάρει τις εμπορικές σχέσεις της Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο. Σχεδόν αμέσως η Ιαπωνία αρχίζει να έχει εμπορικές σχέσεις με την Κίνα. Οι σχέσεις φυσικά θα προχωρήσουν παραπέρα. Το '75 ο Κίσιγκερ προτείνει να ανταλλάξουν οι δύο χώρες μυστικές πληροφορίες που αφορούν την ΕΣΣΔ, και σαν αντάλλαγμα η Κίνα θα μπορούσε να αγοράσει στρατιωτικό υλικό από την Βρετανία. Στις αρχές του 1978 οι ΗΠΑ προτείνουν στην Κίνα την αγορά προηγμένων οπλικών συστημάτων (τα οποία θα πουλούσαν σε σύμμαχο των ΗΠΑ, και από κει θα τα αγόραζε η Κίνα). Στα τέλη του '78 ανακοινώνονται μία σειρά μεταρρυθμίσεων οι οποίες θα επέτρεπαν κάποιες ιδιωτικές επενδύσεις, ακόμα και από το εξωτερικό. Και επειδή οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς φίλους, οι ΗΠΑ αποσύρουν την διπλωματική ανανγνωση από την Ταϊβάν και συνάπτουν πλήρεις διπλωματικές σχέσεις με την Κίνα. Βέβαια οι ΗΠΑ δεν σταματούν τον υπερεξοπλισμό της πρώτης. Τον Ιανουάριο του '79 ο πρόεδρος Ντενγκ Σίαο Πινγκ επισκέπτεται την Ουάσινγκτον όπου υπογράφεται με τις ΗΠΑ σύμφωνο για πλήρης και κανονικές εμπορικές σχέσεις, το οποίο ανανεώνεται κάθε χρόνο.

Παράλληλα με αυτήν την οικονομική συνεργασία των δύο κρατών, υπάρχει και μία ιδεολογική «επεξήγηση» (αλίμονο) αυτής της συνεργασίας. Η Κίνα ήδη από το 1962 όπου επέρχεται ρήξη στις σχέσεις των δύο χωρών, θεωρεί την ΕΣΣΔ εχθρό, με την αιτιολογία του ρεβιζιονισμού, ενώ θα ακολουθήσει το 1969 η σινοσοβιετική διένεξη με μικρές έντασης μάκες στα σύνορα των δύο χωρών. Μάλιστα το ΚΚΚ ενώ από μια εποχή και ύστερα μιλάει για δύο εχθρούς που θα πρέπει να πολεμήσει (ΕΣΣΔ και ΗΠΑ), αργότερα αποφασίζει ότι ο εχθρός είναι ένας (όχι ο ιμπεριαλισμός), η ΕΣΣΔ την οποία και θα καταβάλλει με μια συνεργασία με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '70 η Κίνα δεν κρύβει τις επεκτατικές της διαθέσεις απέναντι σε χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, Ινδία, Βιετνάμ (στο οποίο μάλιστα εισέβαλλε), Λάος. Έτσι λοιπόν, ήδη στα τέλη της δεκαετίας του '70 έχει δημιουργηθεί μία συμμαχία στην Ασία μεταξύ των ΗΠΑ, της Κίνας και της Ιαπωνίας, σε αντίθεση με τις υπό σοβιετική επιρροή χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας (Βιετνάμ, Βόρειο Κορέα). Και αυτό είναι κάτι που δεν κρύβεται από κανέναν και ούτε από την Κίνα η οποία ανοιχτά δηλώνει την συνεργασία της

με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία ενάντια στην ΕΣΣΔ.

Η δεκαετία του '80 συνεχίζεται στο ίδιο μοτίβο. Οι μεταρρυθμίσεις του Ντενγκ Σίαο Πινγκ των τελών της δεκαετίας του '70 προκάλεσαν μία αύξηση του εισοδήματος των αγροτών, στην συνέχεια αυτές οι μεταρρυθμίσεις προχώρησαν προς τα αστικά κέντρα και την βιομηχανία. Η αγροτικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν απορροφώντας μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού. Στην αρχή αυτών των μεταρρυθμίσεων οι αγροτικές επιχειρήσεις έρχονταν και με την κρατική υποστήριξη έπαιρναν την γη των αγροτών, δίνοντας σε αυτούς εργασία σε αυτές τις επιχειρήσεις. Ταυτόχρονα μεγάλη σημασία έδωσε η γραφειοκρατία στην τεχνολογική ανάπτυξη.

Ταυτόχρονα οι εμπορικές σχέσεις με τις ΗΠΑ συνεχίστηκαν και εντάθηκαν. Το σύμφωνο για τις εμπορικές συναλλαγές ανανεωνόταν κάθε χρόνο, ακόμα και σε περιόδους έντασης (όπως μετά τα γεγονότα της Τιενανμέν), ενώ παρ' όλη την φαινομενική ένταση στις σχέσεις με την Ταϊβάν, η τελευταία παραμένει ο σημαντικότερος εμπορικός συντάξιος και πηγή ξένων επενδύσεων για την Κίνα. Έτσι μετά από 20 και πλέον χρόνια «ανανεώσιμων» εμπορικών σχέσεων, υπογράφεται το 2000 ένα μόνιμο σύμφωνο εμπορικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας. Ταυτόχρονα άνοιξε και ο δρόμος της Κίνας για την συμμετοχή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Το 11^ο συνέδριο του ΚΚΚ το 1977 χάραξε το πρόγραμμα των τεσσάρων εκσυγχρονισμών που προβλέπει και επιδιώκει την μετατροπή της Κίνας το έτος 2000 σε κράτος με «σύγχρονη βιομηχανία, με σύγχρονη αγροτική οικονομία, με σύγχρονη άμυνα και σύγχρονη επιστήμη και τεχνική». Αυτός ήταν τότε ένας τρόπος προκειμένου το καθεστώς να ξεφύγει από τα αδιέξοδα στα οποία είχε περιέλθει από 30 χρόνια απομόνωσης.

Σε αυτά τα 30 χρόνια το κινέζικο καθεστώς κατάφερε να αναπτύξει την χώρα αλλά μέχρι ενός σημείου. Από αυτό το σημείο και μετά υπήρχε ένα αδιέξοδο το οποίο για να ξεπεραστεί χρειαζόταν προηγμένη τεχνολογία, μηχανήματα, τεχνογνωσία και πρώτες ύλες. Όλα αυτά θα έπρεπε να τα προμηθευτεί από τον υπόλοιπο κόσμο. Έτσι κρατώντας σφιχτά τα νήια το κινέζικο καθεστώς, άρχισε να ψάχνει τρόπους εισόδου στην παγκόσμια αγορά. Αυτό δηλ. που οι ίδιοι θα ονομάσουν λίγο αργότερα «σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς».

II. «Τι σημασία έχει αν η γάτα είναι άσπρη ή μαύρη άμα πιάνει ποντίκια»

«Σε μία μεγάλη σειρά τελικών βιομηχανικών ειδών οι τιμές σε πραγματικούς όρους (έξω ο πληθωρισμός) πέφτουν συνεχώς. Αρκεί να ρίξει κανείς μία ματιά στα ελληνικά καταστήματα, τα οποία όπως και τα καταστήματα όλου του ανεπτυγμένου κόσμου έχουν γεμίσει από προσφορές, και για πολλά είδη οι τιμές είναι σχεδόν εξευτελιστικές αν τις συγκρίνει κάποιος με αυτές που έπρεπε να πληρώσει δέκα χρόνια πριν. (...)

Αναζητώντας κανείς την χώρα προέλευσης στην ετικέτα των περισσότερων προϊόντων θα διαβάσει made in china ή made in RPC (τα αρχικά για Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας) -μία χώρα όπου το εργατικό κόστος βρίσκεται περίπου στο ένα δέκατο σε σχέση με την Ευρώπη ή τις ΗΠΑ. Αυτή είναι και η πρώτη εξήγηση για την πτώση των τιμών (...)

Το παραπάνω είναι από ένα σχεδόν τυχαίο άρθρο από τις οικονομικές σελίδες μίας ελληνικής εφημερίδας, και είναι πολύ ενδιαφέρον ότι το κεντρικό θέμα δεν είναι πόσα καλά και φθηνά προϊόντα παίζουν για τον έλληνα καταναλωτή, αλλά οι ανάγκες της κινέζικης οικονομίας για πρώτες ύλες. Ωστόσο μεταφέρει με αρκετά καλό τρόπο ένα «διεθνές κλίμα» που επικρατεί στα κεφάλια και τα γραφεία των αναλυτών και επενδυτών.

Ας ριζούμε όμως μια ματιά εκεί πέρα. Οι οικονομικοί αναλυτές έχουν μείνει άφωνοι και ανησυχούν. Οι ρυθμοί ανάπτυξης τα τελευταία 5-6 τουλάχιστον χρόνια κυμαίνονται από 7-9%, για να κατανοήσει κανείς το μέγεθος να πούμε μόνο ότι οι ΗΠΑ έχουν ρυθμό ανάπτυξης 1% και η Ελλάδα με 2% έχει τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στις χώρες τις ΕΕ. Μία οικονομία 1.3 δισεκατομμυρίου ανθρώπων που διπλασιάζεται κάθε

δέκα χρόνια και η οποία αναμένεται μέσα στα επόμενα 10 χρόνια να γίνει η δεύτερη οικονομία μετά τις ΗΠΑ. Για παράδειγμα οι εξαγωγές της διπλασιάστηκαν μέσα σε μόλις 5 χρόνια. Για να έχουμε πάλι ένα μέτρο σύγκρισης η Αγγλία για να επιτύχει αυτόν τον διπλασιασμό στην ακμή της βιομηχανικής ανάπτυξης το 1838 χρειάστηκε 12 χρόνια, το γερμανικό θαύμα της δεκαετίας του '60 το πέτυχε μέσα σε 10 χρόνια, το ιαπωνικό της δεκαετίας του '70 σε 7.

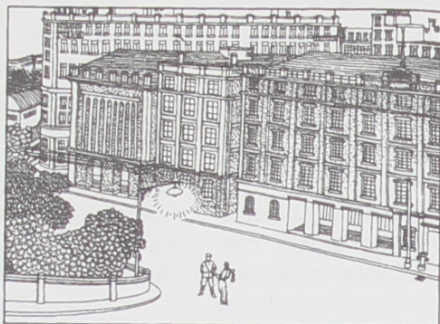
Μέσα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό του εμπορίου τα πράγματα έχουν αλλάξει κατά πολύ. Η Κίνα παράγει άφθονα και φθηνά προϊόντα που έχουν κατακλύσει την αμερικανική αγορά, με αποτέλεσμα οι ίδιες οι ΗΠΑ να αντιμετωπίζουν πρόβλημα στο εμπορικό ισοζύγιο τους, έτσι πιέζουν και αυτές με την σειρά τους να ανατιμηθεί το γουάν (το νόμισμα της Κίνας το οποίο είναι και υποτιμημένο κατά 56%), προκειμένου τα κινέζικα προϊόντα να γίνουν λιγότερο ανταγωνιστικά⁶. Η μείωση όμως των ρυθμών ανάπτυξης, είναι κάτι το οποίο από την μία δεν είναι στο χέρι της γραφειοκρατίας και από την άλλη κάτι το οποίο δεν επιθυμούν και πάρα πολύ, ενώ η κινέζικη κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι αν οι ρυθμοί ανάπτυξης πέσουν κάτω από το 7% επίκειται μεγάλη κοινωνική αναταραχή.

Η Κίνα μέχρι πολύ πρόσφατα γινόταν αντιληπτή σαν μία τεράστια αγορά 1.3 δις ανθρώπων. Αυτά ως ένα βαθμό ήταν και η στρατηγική των ΗΠΑ, να αποτελέσει η Κίνα μία τεράστια αγορά, 1.3 δις παραπάνω μπουκάλια coca cola δεν χαλάνε κανέναν. Ως ένα βαθμό κάτι τέτοιο επετεύχθη, η Κίνα αυξάνει τις εισαγωγές κατά 40% κάθε χρόνο, και η Volkswagen πουλάει περισσότερα αυτοκίνητα πια στην Κίνα παρά στην Γερμανία. Όμως, το «σχέδιο» δεν πήγε και πολύ καλά, και η Κίνα εκτός από μία τεράστια αγορά έχει γίνει και μία τεράστια εξαγωγική δύναμη. Για την ακρίβεια έχει καταφέρει να επιτύχει κάτι τρομερό. Ενώ το οικονομικό θαύμα της Γερμανίας και της Ιαπωνίας οδηγούσε σε μία καλύτερη οικονομική και κοινωνική θέση των εργατών στις χώρες αυτές, στην Κίνα κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, θα το ληστούσαμε να πούμε ότι μέχρι τώρα μάλλον το ακριβώς αντίθετο έχει συμβεί. Περισσότερα για αυτό παρακάτω.

Σημαντική είναι ακόμα η επίδραση της κινέζικης οικονομίας στην διαμόρφωση των τιμών του πετρελαίου. Φυσικά τέτοιοι αναπτυξιακοί ρυθμοί και του μεγέθους της Κίνας, χρειάζονται καύσιμα, δηλ. πετρέλαιο. Αύξηση της ζήτησης αύξηση της τιμής. Οι φίλοι μας οι οικονομικοί αναλυτές γενικώς την έχουν καταβρεί, το θεωρούν δείγμα «υγείας» και φυσικής ανάπτυξης. Είναι καλό, λένε, να ανεβαίνει η τιμή του πετρελαίου εξαιτίας της ζήτησης του.

Ωστόσο δεν όλα ρόδινα σε αυτή την οικονομική ανάπτυξη. Τέτοια ένταση και έκταση ανάπτυξης είναι πολύ λογικό να δημιουργεί επιφυλάξεις. Μία, δύο, τρεις οι ιδιοκτήτες αυτού του κόσμου έμαθαν το μάθημα τους. Η μεγάλη οικονομική ανάπτυξη στην Κίνα δεν είναι βέβαια φούσκα, με την έννοιας πούμε που ήταν τα .com, ή οι χάρτινες τίγρεις των χρηματιστηρίων της νοτιοανατολικής Ασίας. Απλά είναι τόσο υψηλών ρυθμών ανάπτυξη, που θεωρείται δύσκολο να κρατηθεί σε αυτά τα επίπεδα για πολύ χρονικό διάστημα. Μία κάποια «πτώση» ή ύφεση αναμένεται, και κάθε άνθρωπος με στοιχειώδεις λογικές ικανότητες είναι σε θέση να το αντιληφθεί αυτό. Το ζητούμενο λοιπόν που μπαίνει για τα αφεντικά του πλανήτη, είναι αφενός η ύφεση, να έρθει όσο πιο ομαλά γίνεται για το στομάχι και αφετέρου, τώρα που δίνεται στην Κίνα η δυνατότητα ανάπτυξης αυτή να τεθεί σε όσο πιο υγιείς βάσεις γίνεται. Και εντάξει οι υγιείς βάσεις τις ανάπτυξης μάλλον ακαδημαϊσμός είναι, ουσιαστικά λοιπόν αυτό που επιδιώκουν οι ΗΠΑ πιέζοντας για ανατίμηση του γουάν, είναι μία ομαλή ύφεση.

Η σύγκριση που υπάρχει μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ έγκειται στον έλεγχο της οικονομίας. Η κινέζικη γραφειοκρατία, έχει κρατήσει εν πολλοίς τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας, οι ΗΠΑ μιλώντας για ελεύθερη αγορά, εννοούν φυσικά μία οικονομία υπό τον έλεγχο τους, δηλ. τον έλεγχο των επιχειρήσεών τους. Το ζήτημα που μπαίνει για την κινέζικη γραφειοκρατία είναι το εξής: αν παραιτηθεί από τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας, κάνει ουσιαστικά όλη της την δύναμη, εκτός εάν

εν τω μεταξύ μεταβληθεί σε «αστική τάξη»... Οι ΗΠΑ δεν έχουν απέναντί τους μία αστική τάξη, έχουν μία γραφειοκρατική τάξη.

III. «Τι σημασία έχει αν η γάτα είναι άσπρη ή μαύρη άμα είσαι το ποντίκι;» απάντησαν οι εξεγερμένοι του 1989

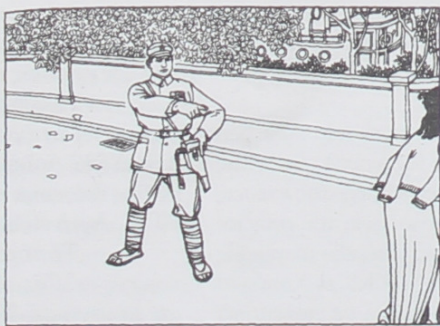
Η Κίνα δεν είναι μία ενιαία οντότητα με πάρα πολλές έννοιες. Ας πούμε η ανάπτυξη δεν διαπερνά έστω, τεθλασμένα ή αποσπασματικά όλη την επικράτεια της. Από την μία υπάρχουν οι παράκτιες περιοχές, ζώνες ελεύθερου εμπορίου και βιομηχανικής ανάπτυξης και από την άλλη η ακανής ύπαιθρος, «υποβαθμισμένη» και φτωχή. Είναι πολύ δύσκολο να δώσουμε μία εικόνα της «κατάστασης της εργατικής τάξης στην Κίνα». Καταρχήν ένα μεγάλο μέρος των εργατών είναι παράνομο, κυριολεκτικά. Η γραφειοκρατία προκειμένου να αποφυγή εντάσεις αλλά και για να εξασφαλίσει σταθερότητα στις πόλεις και στις βιομηχανικές περιοχές, δεν επιτρέπει την ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών της, με αποτέλεσμα οι αγρότες που κατευθύνονται στις πόλεις και στα βιομηχανικά κέντρα να εργαστούν να είναι «λαθρομετανάστες», ένας αριθμός που ανέρχεται στα 94 εκατ. Κάτι μας θυμίζουν αυτές οι πατέντες των αφεντικών⁷.

Από την άλλη οι μισθοί είναι εξαιρετικά χαμηλοί. Προκειμένου ένας εργάτης να φτάσει το μέσο ετήσιο εισόδημα που είναι σε αναλογία 600 λίρες Αγγλίας, δηλ. 1.200 περίπου ευρώ, θα πρέπει να δουλεύει κυριολεκτικά από το πρωί μέχρι το βράδυ. Το ακόμα ενδιαφέρον θα ήταν αν τελικά τα πληρώνεται αυτά τα χρήματα. Αντιγράφουμε: «Στο εργοτάξιο που δουλεύει ο Huang, οι εργάτες δεν έχουν συμβόλαια ή μηνιαίους μισθούς. Τους έχουν υποσχεθεί τα χρήματα για το τέλος της χρονιάς, και μέχρι τότε για να ζήσουν είναι αναγκασμένοι να δανείζονται από τα αφεντικά τους για κατάλυμα σε ένα εγκαταλελειμμένο εργοστάσιο, όπου στοιβάζονται σε μικρά και βρώμικα δωμάτια έχοντας από κοινού μερικές σανίδες για κρεβάτι και κάνοντας ουρές με ποτήρια και πιάτα για ρύζι, σούπα και καμιά φορά κρέας. Για όλα αυτά πληρώνουν κάθε μέρα τα αφεντικά τους 33 πένες. Υπάρχει το ρίσκο (;;;!!!) ότι οι μισθοί, καθώς συσσωρεύονται με τους μήνες, ή ακόμα με τα χρόνια (;;;!!!) ίσως να μην πληρωθούν ποτέ, επειδή οι επενδυτές δεν έχουν χρήματα (;;;!!!) ή αποτυγχάνουν να βρουν αγοραστή. Ο Mao Yushi διευθυντής του Κρατικού Ινστιτούτου Οικονομικών, υπολογίζει ότι οι καθυστερημένοι (;;;!!!) μισθοί ανέρχονται σε δισεκατομμύρια δολάρια. Και συνεχίζει: «Όταν οι εργάτες δεν παίρνουν τους μισθούς τους κανονικά, δεν έχουν και πολλές επιλογές παρά να συνεχίσουν να δουλεύουν, ελπίζοντας ότι κάποια στιγμή θα πληρωθούν.»

Το παραπάνω δεν είναι μία μικρή περίπτωση παρεκτροπής του κεφαλαίου και υπερεκμετάλλευσης, είναι ο κανόνας στο κινέζικο θαύμα. Τα εργοστάσια ανοίγουν, βρίσκουν εύκολα εργάτες, τους υπερεκμεταλλεύονται και μετά κηρύσσουν πτώχευση, φεύγοντας με τα λεφτά στην τσέπη και φυσικά αφήνοντας τους εργάτες απλήρωτους. Μήπως άραγε με αυτό το να εννοούν υγιή οικονομική ανάπτυξη οι δυτικοί οικονομικοί αναλυτές;

Το σκηνικό θυμίζει την πρώιμη εκβιομηχάνιση, οι εργάτες καταφθάνουν από την υποβαθμισμένη επαρχία (όπου το 80% είναι άνεργοι) στις ταχύτατα αναπτυσσόμενες ζώνες, (βιομηχανική, οικονομική, εμπορική, υψηλών τεχνολογιών, εξαγωγών κλπ), όπου η κινέζικη γραφειοκρατία επιτρέπει τις επενδύσεις, και όντας παράνομοι δουλεύουν 12 ώρες, 7 μέρες την εβδομάδα χωρίς να έχουν κανένα απολύτως δικαίωμα, πολύ συχνά μένοντας απλήρωτοι για μήνες ή και χρόνια.

Τι όμως αντιτάσεις αναπτύσσουν οι κινέζοι εργάτες σε αυτή την «αναδιάρθρωση»; Οι επίσημες στατιστικές λένε ότι ο αριθμός των «επίσημων» απεργιών ανέβηκε από 8.150 το 1992 σε 120.000 το 1999. Το πιο πιθανό είναι βέβαια να είναι πολύ περισσότερες καθότι σε αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται οι ανεπίσημες και οι άγριες απεργίες, οι αποκλεισμοί δρόμων και σιδηροδρόμων οι οποίοι είναι και αρκετά συχνές πρακτικές. Στις βιομηχανικές βορειοανατολικές περιοχές έλαβαν χώρα οι μεγαλύτερες ταξικές συγκρούσεις από το 1949. Εκεί 50.000 εργάτες των πετρελαιοπηγών του Daqing πολιορκήσαν για μήνες τα γραφεία των μανάτζερ, συγκρουόμενοι με την παραστρατιωτική αστυνομία αντι-

δρώντας στην προσπάθεια μείωσης των αποδοχών τους. Τέτοιες αντιδράσεις υπήρξαν και σε μία σειρά άλλων επαρχιών.

Το Μάρτη του 2002 εργάτες στο Liaoyang από έξι διαφορετικές επιχειρήσεις συνεργάστηκαν προκειμένου να διαμαρτυρηθούν για τις καθυστερήσεις στους μισθούς τους. Απέκλεισαν κεντρικούς δρόμους, σύνομα εργάτες από άλλες 14 επιχειρήσεις ενώθηκαν μαζί τους. Το Μάρτη του 2001 2.000 μεταλλωρύχοι στην πόλη Datong έστρεψαν οδοφράγματα στους δρόμους και συγκροήστηκαν με την αστυνομία. Στην Fuschun πάλι 10.000 μεταλλωρύχοι κατάλαβαν το κέντρο της πόλης αποκλείοντας δρόμους και σιδηροδρόμους. Στο Sheyang σε ένα εργοστάσιο παιχνιδιών οι εργάτες πήραν όμηρους τον εργοστασιάρχη και την γυναίκα του ζητώντας να πληρωθούν όσα τους είχε υποσχεθεί. Η αστυνομία δεν επενέβη για να μην προκαλέσει τους εργάτες. Μέχρι τώρα όλες οι παραπάνω περιπτώσεις αφορούν μεσολίχους εργάτες που είδαν ξαφνικά να χάνουν ό,τι στο παρελθόν θεωρούσαν δεδομένο. Όμως δεν λείπουν και οι περιπτώσεις άγριων απεργιών από εργάτες που προέρχονται από την ύπαιθρο. Με αφορμή ένα μικρό επεισόδιο μεταξύ των φρουρών του εργοστασίου, 15.000 εργάτες έσπασαν τζάμια, προκάλεσαν καταστροφές στο εργοστάσιο και έκαψαν αυτοκίνητα της εταιρείας και της αστυνομίας. Όλα αυτά στην Guangdong.

Οι αναταραχές αυτές (και πολλές άλλες οι οποίες μας είναι άγνωστες) δεν έχουν βέβαια αμφισβητήσει την κυριαρχία του κόμματος, εν μέρει διότι η αστυνομία συντριβεί οποιοσδήποτε προσπάθειες για την συγκρότηση ανεξάρτητων συνδικάτων και τις όποιες προσπάθειες να υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των αγώνων ανάμεσα στις επαρχίες, βάζοντας τους σε «καραντίνα».

Στην έρευνα που κάναμε για αρκετούς μήνες ενώ υπήρχε μία τεράστια πληθώρα πληροφοριών και αναλύσεων της «οικονομικής ανάπτυξης» της Κίνας, π.χ. έβρισκες με άνεση όλες τις τελευταίες εξελίξεις στις οικονομικές σελίδες της Καθημερινής για την παραγωγή βαμβακιού και τον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, δεν έβρισκες ούτε μία αναφορά σε εργατικούς αγώνες ή σε εργατικές διεκδικήσεις. Ξέρουμε ότι αυτοί υπάρχουν, το είδαμε και παραπάνω μόνο ενδεικτικά. Από την άλλη η οποία αμφισβήτηση στην Κίνα δύσκολα θρίσκει χώρο να υπάρξει. Η λογοκρισία, το αστυνομικό καθεστώς και το κόμμα έχουν το πάνω χέρι. Θα επανέλθουμε πάντως περισσότερο αναλυτικά στο μέλλον.

Κλείνοντας αυτή την ενότητα δεν θα θέλαμε να κάνουμε ούτε κρίσεις ούτε κατακρίσεις. Η Κίνα εξάλλου είναι ακόμα αρκετά μακριά. Αφήνουμε αυτή την ευκολία σε άλλους. Θα σταθούμε μόνο στα λόγια ενός κινέζου εργάτη από τις διαδηλώσεις του Μαρτίου του 2002 στην Datong: «Δεν μπορούμε να στηριχτούμε στα συνδικάτα. Δεν είναι δικά μας. Είναι του Κόμματος.» Έχει αλλάξει κάτι;

IV. Η γάτα αυτοπροσώπως

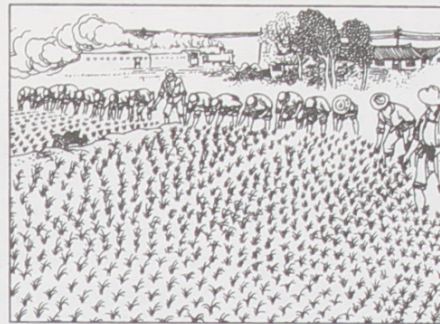
Τα ερωτήματα που ανακύπτουν όσον αφορά το ζήτημα Κίνα είναι τεράστια, σχεδόν όσο μεγάλη σε έκταση είναι και η χώρα. Ένα πρώτο από αυτά είναι αυτό που αφορά την φύση της κινέζικης γραφειοκρατίας. Ένα δεύτερο την επιβίωση της γραφειοκρατίας και την ανάπτυξη της μετά την κατάρρευση του «σοσιαλισμού». Ένα τρίτο και πολύ πιο σημαντικό τι συνθήκες ανταγωνισμών υπάρχουν αυτή την στιγμή εκεί. Οι τρεις ενότητες παραπάνω ουσιαστικά μόνο νύξεις είναι αυτών των ζητημάτων.

Η ιστορία και η δημιουργία της κινέζικης γραφειοκρατίας είναι ένα ακόμα τεράστιο ζήτημα, για πολλούς και διάφορους λόγους. Το ΚΚΚ δεν ήταν ένα ΚΚ που εφάρμοζε με αυστηρή πειθαρχία την γραμμή της Κομιντέρν, είχε αρκετά αυτόνομη παρουσία και πορεία. Από την άλλη δεν έπαυε να είναι ένα μπολσεβίκικο κόμμα, με όλα τα δεινά που απορρέουν από αυτό. Ακόμα υπάρχει και το συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο, το οποίο περιπλέκει ακόμα περισσότερο τα πράγματα. Για παράδειγμα, όσον αφορά την γραφειοκρατία: οι μανδρινί (δηλ. η αυτοκρατορική γραφειοκρατία), δεν ήταν οι συγγενί τεχνοκράτες όπως π.χ. στη ρωσική γραφειοκρατία, τη μητέρα όλων των δυτικών γραφειοκρατιών: είχαν κοινωνικά το χαρακτήρα του «σοφού» και του

«δάσκαλου». Για να καταλάβει κανείς την διαφορά ας προσπαθήσει να δει τους υπαλλήλους μιας εφορίας σαν «δάσκαλους», «σοφούς» ή ακόμα και «καλλιτέχνες».

Αν στις χώρες του πρώην «ανατολικού μπλοκ» η ταξική πάλη συνεχίζονταν στον ίδιο βαθμό, όπως έδειξε όλη η κριτική στις γραφειοκρατικές κοινωνίες, στην Κίνα δεν θα μπορούσε να συμβεί κάτι άλλο. Όμως είναι μεγάλο λάθος να κάνει κάποιος σύγκριση παραδειγμάτων μεταξύ Κίνας και ΕΣΣΔ. Η πρώτη ουδέποτε έφτασε σε τέτοιο σημείο ολοκληρωτισμού και αυταρχισμού όσο η δεύτερη⁸. Η γνώση για την ΕΣΣΔ δεν είναι εργαλείο ανάλυσης για την Κίνα.

Τι είναι λοιπόν η κινέζικη γραφειοκρατία; Το ζήτημα αρχικά ξεφεύγει από τα όρια του κινέζικου χαρακτήρα και αναγκαστικά πάει στο

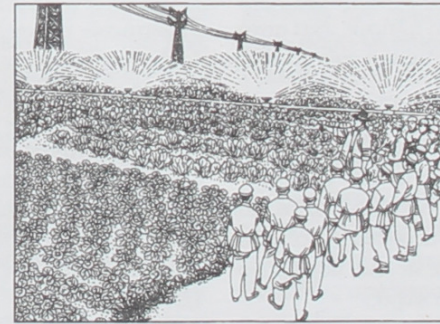
γραφειοκρατία. Η γραφειοκρατία είναι λοιπόν μία τάξη η οποία κατέχει συλλογικά τα μέσα παραγωγής, διευθύνει την οργάνωση της κοινωνίας και της παραγωγής, ασκεί πολιτικά, ιδεολογικά και κάθε άλλη εξουσία. Παλαιότερα υπήρχε η άποιψη (και μάλλον υπάρχει ακόμα και σήμερα αλλά μάλλον άνευ αντικειμένου), ότι η κρατική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής είναι «σοσιαλισμός», κάτι τέτοιο δεν ισχύει φυσικά. Η κρατική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής κάνει την εμφάνισή της ήδη από την Αίγυπτο. Ένας άλλος μαρξιστής ο Μπουκάριν σημειώνει σχετικά: «Στην Αίγυπτο η διεύθυνση της

παραγωγής ταυτίζεται σχεδόν με την διοίκηση του κράτους. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής ήταν ιδιοκτησία του κράτους... Ο ρόλος των διάφορων κοινωνικών ομάδων μέσα στην παραγωγική διαδικασία ήταν ταυτόσημο με την διαφοροποίησή τους σε ανώτερους, μεσαίους και κατώτερους υπαλλήλους, και σε σκλάβους.»⁹ Επιπλέον ο περίφημος ασιατικός τρόπος παραγωγής δεν έχει ποθενά την ατομική ιδιοκτησία... Μία και αρχίσαμε τις αντιγραφές θα κλείσουμε το ζήτημα της κρατικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής αντιγράφοντας τον Παπαϊωάννου «...για τον Μαρξ ο «ανατολικός τρόπος παραγωγής» δηλ. το κοινωνικό οικονομικό καθεστώς όπου «το κράτος είναι ο κύριος ιδιοκτήτης των παραγωγικών μέσων» και ο κύριος εκμεταλλευτής των μαζών ή «ο κύριος κάτοχος της υπερεργασίας» είναι το καθεστώς που στηρίζεται κατ' εξοχήν πάνω στις άμεσες (και όχι έμμεσες όπως στον καπιταλισμό) σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής. Και συνεχίζει: «Ο Μαρξ δεν είναι μπορούσε βέβαια να φανταστεί ότι το καθεστώς που επρόκειτο να επιβληθεί στο όνομα του πάνω στο μισό σχεδόν πληθυσμό της γης, επρόκειτο να ξαναφέρει στην ζωή τον «ασιατικό τρόπο παραγωγής» συνδυάζοντας τον με τις πιο πρωτόγονες μορφές καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Αλλά αν δεν μπόρεσε να προβλέψει το τι είδους προπαγανδιστική απάτη επρόκειτο να περιβάλλει το ολοκληρωτικό καθεστώς ο Μαρξ πρόλαβε τουλάχιστον να δείξει ότι η κρατικοποίηση των παραγωγικών μέσων όχι μόνο δεν σημαίνει απ' εαυτής την κατάργηση των τάξεων, αλλά και ότι μπορεί επιπλέον να αποτελεί μία ακραία μορφή εκμετάλλευσης των εργαζόμενων μαζών.»¹⁰

Η Κίνα από το 1911 μέχρι και το 1949 ήταν μία χώρα διαμελισμένη και κατακερματισμένη, κεντρική εξουσία δεν υπήρχε και όταν υπήρχε ήταν συγκεντρωμένη και περιορισμένη τοπικά. Το ενδιαφέρον είναι ότι η ιστορία της είναι γεμάτη με διαμελισμούς, κατακερματισμούς, «εμφυλίους» και στην συνέχεια ενοποίηση κάτω από έναν ηγέτη, ο οποίος και κατόρθωνε να ενοποιεί όλη την επικράτεια σε ένα ενιαίο σχήμα. Μετά την παραίτηση του αυτοκράτορα το 1911, και μέχρι το 1949 καμία κοινωνική ομάδα, καμία τάξη δεν ήταν σε θέση να ενοποιήσει την χώρα, ο αυτοκράτορας είχε ήδη αποτύχει, η αστική τάξη απέτυχε και αυτή με την σειρά της, η γραφειοκρατία του ΚΚ τα κατάφερε: ενοποίησε την χώρα κάτω από μία εξουσία, την εξουσία του κόμματος και ταυτόχρονα κατάφερε να μεταρρυθμίσει την χώρα σε αρκετά μεγάλο βαθμό.

Το ζήτημα έρχεται λοιπόν στο σήμερα και στο πως αυτή η γραφειοκρατία κατάφερε να επιτύχει τόσα πολλά πράγματα, ειδικά την στιγμή όπου ένα πιο κοντινό καθεστώς αυτό της ΕΣΣΔ κατέρρευσε εντυπωσιακά.

Είμαστε αναγκασμένοι να είμαστε αφαιρετικοί. Η γραφειοκρατική τάξη στην Κίνα μέχρι στιγμής έχει επιτύχει πάρα πολλά πράγματα, το σημαντικότερο είναι ότι έχει κατορθώσει να

παραινεί σαν τέτοια. Το ΚΚΚ πια δεν ισχυρίζεται ότι είναι το κόμμα της εργατικής τάξης αλλά «κόμμα των πιο προωθημένων δυνάμεων της παραγωγής». Δεν λέει πια ότι είναι το κόμμα του χωρικού και του εργάτη. Και δεν κρύβει ότι έχει περισσότερο κοινά τώρα πια με την αναπτυσσόμενη αστική τάξη παρά με το προλεταριάτο. Επιπλέον, το ΚΚΚ και η κινεζική αστική τάξη βλέπουν στις δημοκρατικές ελευθερίες μία χαώδη δύναμη που θα γκρεμίσει ότι με κόπο (των άλλων) έχουν καταφέρει να οικοδομήσουν. Βρισκόμαστε δηλ. μπροστά σε ένα καθεστώς εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης που ούτε στα πιο τρελά όνειρα του πιο τριπαρισμένου καπιταλιστή δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Μία τεράστια εργατική μάχη που εργάζεται άνευ όρων, χωρίς κανένα στοιχειώδες δικαίωμα. Είπαμε πιο πάνω, ότι τουλάχιστον σε άλλες ανεπτυγμένες κοινωνίες της δύσης, η ανάπτυξη συνοδεύτηκε από ένα κράτος πρόνοιας και από μία καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου, κυρίως με πρόσβαση σε καταναλωτικά αγαθά. Στην Κίνα συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο, η καπιταλιστική ανάπτυξη, σημαίνει ολοένα και περισσότερη εξαθλίωση της εργατικής τάξης. Αυτή και αν είναι νίκη. Βέβαια μία χώρα του 1.3 δις κατοίκων, δεν έχει καμία ανάγκη να συντελέσει στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης¹¹, ούτε στην πειθαρχία της. Αφενός διότι η αναπαραγωγή αυτή μάλλον περισσότερα προβλήματα θα δημιουργήσει και αφετέρου η πειθαρχία ενός πληθυσμού τέτοιου μεγέθους δεν είναι και το πιο εύκολο πράγμα στον κόσμο.

Η απάντηση στο γιατί της Κίνας δεν είναι εύκολη. Στην Κίνα το ΚΚΚ ισχυρίζεται ότι έχει σοσιαλισμό της ελεύθερης αγοράς, υπονοώντας ότι έχει κρατήσει τα θετικά στοιχεία και των δυο συστημάτων, προφανώς και αυτό ισχύει. Το ζήτημα όμως έγκειται από ποια πλευρά του αρνητικού ή του θετικού βρίσκεται. Η γραφειοκρατία έχοντας τον απόλυτο έλεγχο κατάφερε να «εισαγάγει» μία καπιταλιστική ανάπτυξη εκεί όπου ήταν δυνατό, κατάφερε να δημιουργήσει έναν καπιταλισμό σε τεχνητό περιβάλλον, καθότι έχει τον έλεγχο των πάντων και των μέσων παραγωγής, και την ιδιοκτησία της γης, και της οικονομίας (στον βαθμό που αυτή είναι εθνική), και της πολιτικής εξουσίας. Η γραφειοκρατία έχει την πολυτέλεια να δημιουργήσει καπιταλισμό, και ακόμα περισσότερο έχει όλη την πείρα της ιστορίας να το κάνει. Ταυτόχρονα, μέσα σε αυτή την αχανή έκταση διατηρεί και σχεδόν κάθε είδους και μορφής οικονομικές σχέσεις, ημιφεουδαρικές, συνεταιρισμούς, μικρή αγροτική ιδιοκτησία και πάλι έχει την ικανότητα να το κάνει.

Η γραφειοκρατία είναι ο απόλυτος ορισμός της τάξης. Κάτω από αυτό το συμπέρασμα κρύβονται ίσως πολλά περισσότερα. Αν οι αναλύσεις για το θέμα της τάξης δυσκολεύονται μία φορά να εντοπίσουν την «αστική τάξη», δύο φορές (τι δύο, εικοσιπέντε είναι) να εντοπίσουν την εργατική τάξη, στην περίπτωση της γραφειοκρατίας η δυσκολία δεν είναι ούτε η μισή. Η γραφειοκρατική τάξη είναι θεσπισμένη πλήρως, έχει απτή υλική βάση, και είναι εκ των πραγμάτων πολύ περισσότερο ενιαία και από τους «αστούς» και από τους «προλετάρους».

Το επόμενο στοιχείο της Κίνας είναι η Ταϊβάν, κάτω από το μότο «μία χώρα, δύο συστήματα», και με το παράδειγμα της επιτυχούς ενσωμάτωσης του Χονγκ Κονγκ, επιδιώκει την ένωση με την Ταϊβάν, η οικονομική και η στρατηγική θέση της Ταϊβάν είναι τέτοια που κατά μία έννοια είναι το κλειδί για την ανάδειξη της Κίνας σε υπερδύναμη. Σε αυτό πάνω δεν μπορούμε και δεν είμαστε σε θέση να πούμε πολλά, παρά μόνο ότι υπάρχει και στρατιωτική ένταση ανάμεσα στις δύο χώρες.

Στις απέξω διεκδικήσεις για εκδημοκρατισμό και φιλελευθεροποίηση, η γραφειοκρατία δεν μπορεί παρά να είναι κάθεται αρνητικά, και έχει κάθε λόγο. Έχει κατασκευάσει έναν καπιταλισμό, αυτός δεν έχει δημιουργηθεί από μόνος του, άρα και δεν είναι σε θέση τώρα τουλάχιστον να υπάρξει από μόνος του, από την άλλη η κινεζική γραφειοκρατία ελέγχει δυνάμεις που δεν θα μπορούσε κανείς άλλος με αλλαγή τύπου ΕΣΣΔ, να ελέγξει.

Ένα ακόμα ζήτημα είναι αυτό της αστικής τάξης της Κίνας. Υπάρχει; Ποια είναι, τι είναι; Αστική τάξη με την έννοια που υπάρχει στην δύση δεν υφίσταται, και λέμε δεν υφίσταται διότι μέσα σε αυτό βάζουμε και το ζήτημα της πολιτικής εξουσίας, ωστόσο υπάρχει σαν σχέση. Το

βασικό της μειονέκτημα είναι ότι δεν υπάρχει σε όλη την χώρα και στον ίδιο βαθμό, σε αντίθεση με την γραφειοκρατία. Η κινεζική αστική τάξη υπάρχει στις παράκτιες πόλεις και στα βιομηχανικά κέντρα. Κάτι πολύ ενδιαφέρον εδώ είναι ότι στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ασίας και εκτός της Κίνας και της Ταϊβάν ζουν πάνω από 50 εκατ. Κινέζοι, και των οποίων το επίσημο εισόδημα είναι περίπου ίσο με το ΑΕΠ της Κίνας. Είναι χαρακτηριστικό το ότι αυτοί ελέγχουν το 90% της οικονομίας της Ινδονησίας, το 75% της Ταϊλάνδης και 50-60% της Μαλαισίας.

Όμως δεν είναι όλα ρόδινα και ανθηρά. Η κυριαρχία κανενός δεν είναι αιώνια έτσι και αλλιώς. Εξάλλου τα θαυμαστά έργα της αιγυπτιακής γραφειοκρατίας τα ακολούθησε η παρακμή. Η γραφειοκρατία κρατάει στα χέρια της δυνάμεις που αν τις αφήσει ή εάν τις ξεφυγούν κανείς πραγματικά δεν γνωρίζει που μπορούν να οδηγήσουν.

Επίλογος

Η Κίνα θα μας απασχολήσει στο μέλλον ξανά. Το παρόν κείμενο δεν είναι παρά μία πρωτόλεια προσπάθεια να ειπωθούν κάποια πράγματα **καταρχήν**. Δεν έχουμε προσδοκίες μίας εις βάθος και μεγάλης έκτασης ανάλυσης. Κατά μία έννοια αυτό το κείμενο είναι μία βάση και για μας αλλά και για όποιον ενδιαφέρεται για το ζήτημα.

Τα στοιχεία από την ενότητα II είναι κατά βάση από εφημερίδες (ελληνικές και ξένες), είναι τόσο το πλήθος των πηγών που δεν έχει νόημα η αναφορά τους. Τα στοιχεία για την ενότητα III και όχι μόνο τα βρήκαμε στα εξής κυρίως άρθρα: "China - The AFL-CIO's Paper Dragon", από το περιοδικό Class Struggle #28, Αυγ. Σεπ. 2000, "China: Capitalist Discipline and Rising Protests" στην ιστοσελίδα της ομάδας Killing King Abacus και "Class Struggle In China" από το περιοδικό Organise! τχ. 59, καθώς και σε δύο άρθρα από την εφημερίδα Guardian.

Τέλος να ευχαριστήσουμε την **Λέσχη Κατασκόπων** για την χρήση των υποδομών της, καθώς και τον σύντροφο Χ.Λ. για την πολύ σημαντική του βοήθεια και τις συζητήσεις.

1. Το «εθνικιστικό» να ειπωθεί στα ιστορικά του πλαίσια, που σημαίνει

αντιαποικιακός αγώνας και αστικός εκσυγχρονισμός. Πιο συγκεκριμένα το Γκουομιντάνγκ είχε αρκετά προοδευτικό χαρακτήρα που άγγιζε την σοσιαλδημοκρατία (άλλωστε η κατοπινή στήριξη της ΕΣΣΔ σε αυτά βασίστηκε).

2. Το πρώτο στα αστικά κέντρα, το δεύτερο στην ύπαιθρο.
3. Δυστυχώς πιο συγκεκριμένοι δεν μπορούμε να είμαστε...
4. Η οποία σαν βασικά χαρακτηριστικά είχε την υποχρεωτική συλλογικοποίηση και την κατάργηση των κωοπερατιβών.
5. Ήταν αρκετά συχνό το φαινόμενο οι ερυθροφρουροί να πολεμούν η μία ομάδα ενάντια στην άλλη.
6. Ένα μικρό δείγμα: μέσα Ιουνίου ανακοινώθηκε ότι η Κίνα θα απελευθερώσει τις εξαγωγές υφασμάτων, κάτι που αναμένεται να προκαλέσει 30 εκατ. Ανέργους στον υπόλοιπο κόσμο.
7. Στην Σαγκάη σε ένα σύνολο 20 εκατ. τα 7 είναι λαθρομετανάστες. Το 1/3.
8. Είναι πολλά τα παραδείγματα τα οποία θα μπορούσαμε να επικαλεστούμε, για παράδειγμα στην Κίνα ποτέ δεν καταργήθηκαν τα συνδικάτα.
9. Η θεωρία του ιστορικού υλισμού. Και τα δύο αποσπάσματα αναφέρονται από τον Παπαϊωάννου στο «Ο μαρξισμός σαν ιδεολογία». Σε αυτό ο Παπαϊωάννου σημειώνει ότι όταν υπήρχε γραφειοκρατική συγκέντρωση στην Αίγυπτο οι σκλάβοι αποτελούσαν μειοψηφία στον εργαζόμενο πληθυσμό, η πλειοψηφία ήταν μισθωτοί.
10. «Ο μαρξισμός σαν ιδεολογία»
11. Το ακριβώς αντίθετο μάλλον, η συνεχής αύξηση του πληθυσμού της χώρας είναι ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα, εξού και η εφαρμογή της πολιτικής του ενός παιδιού.

Σιωπηλές Φλυαρίες

Τον τελευταίο καιρό ο χώρος της αμφισβήτησης ξαναπιάνει το ζήτημα της ιστορίας: της ιστορίας του κοινωνικού ανταγωνισμού, της μνήμης, της ιστοριογραφίας, της ιστορίας των ιδεών της κάθε τάξης που τοποθετήθηκε ιστορικά στα πλαίσια του. Το κείμενο που ακολουθεί προσπαθεί να συμβάλει σ' αυτή την συζήτηση που άλλοτε παίρνει πιο οργανωμένη μορφή και άλλοτε όχι. **Τι συνιστά μνήμη, τι ιστορία του κοινωνικού ανταγωνισμού, πως συγκροτούνται σαν τέτοιες, ποια είναι η σημασία τους. Σε ένα επόμενο κείμενο θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε πως αντιλαμβανόμαστε την ιστορία, δηλαδή μια μέθοδο για την αντίληψη της ιστορίας.**

α. Οριοθέτηση πεδίου.

Η επιχείρηση «εξάρθρωση της τρομοκρατίας» που στήθηκε με τόση επιμέλεια το καλοκαίρι του 2002, περιλάμβανε πολλά περισσότερα από μερικές συλλήψεις κάποιων μελών της 17N, και ένα κάποιο περιορισμό της αστικής νομιμότητας. Ίσως το σημαντικότερο από αυτά να είναι μια παράλληλη επιχείρηση που στήθηκε ταυτόχρονα με το αστυνομικό-δικαστικό θέαμα, με σκοπό το ξαναγραφεί όλη η μεταπολιτευτική ιστορία του κοινωνικού ανταγωνισμού στην Ελλάδα, με τους όρους αυτή την φορά της αστυνομίας και της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας. Το φαινόμενο, που σαν τέτοιο το είχαμε επισημάνει σαν συλλογικότητα¹ από

τότε -αν και είχαμε υποστηρίξει κάπως την ένταση του- βασίστηκε σε μια κοντροκομμένη παράσταση, που όμως η ελληνική κοινωνία δεν την προσέλαβε μ' αυτό τον τρόπο. Κάθε άλλο: ο βιασμός μιας ιστορίας που σε μεγάλο βαθμό δεν την αναγνωρίζει σαν δική της αυτή η κοινωνία νομιμοποιήθηκε σχετικά εύκολα στις συνειδήσεις. Υποστηρίζουμε ότι η ευθύνη που φέρει ο χώρος της αμφισβήτησης στο σύνολο του γι' αυτή την κατάσταση είναι σημαντική. Όχι τόσο γιατί αφιτιάστηκε από ότι συνέβηκε, ούτε γιατί δεν μπόρεσε στην πλειοψηφία του να αντιληφθεί τι διακυβευόταν εκείνο το παράξενο καλοκαίρι για τον κοινωνικό ανταγωνισμό. Αλλά επειδή έχει υποθετήσει ανάμεσα στα άλλα μια πάγια πολιτική συμπεριφορά απαξίωση της μνήμης του, που τον κάνει ευάλωτο απέναντι σε τέτοιες καταστάσεις.

Όμως τι είναι (ανταγωνιστική) μνήμη; Και τι είναι ιστορία (του κοινωνικού ανταγωνισμού); Ποια είναι η σχέση μεταξύ αυτών των δύο; Αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε. Για αρχή θα τολμήσουμε ένα ορισμό. Αντιλαμβανόμαστε την μνήμη σαν την συλλογική προσπάθεια αναστοχασμού της κοινά βιωμένης εμπειρίας, από τα ίδια τα υποκείμενα που ήταν κοινωνοί αυτής της εμπειρίας.

Η μνήμη σύμφωνα με αυτή την αντίληψη συνιστά διαδικασία, όχι στιγμιαίες ενέργειες, όχι φωτογραφικά στιγμιότυπα. Και μάλιστα διαδικασία αναστοχασμού, δηλαδή συζήτηση, ανάλυση, ερμηνεία, κριτική και αυτοκριτική. Η μνήμη είναι διαδικασία συλλογική. Αφορά σχέσεις μεταξύ ανθρώπων, σχέσεις κατά βάση πολιτικές. Η πορεία του ατόμου μέσα στην ιστορία, η ανταγωνιστική διαδρομή του, δεν συνιστά από μόνη της μνήμη. Είναι μέρος της μνήμης, αλλά δεν είναι μνήμη. Η μνήμη(όπως και η ιστορία) του κοινωνικού ανταγωνισμού μπορεί να είναι και οι ατομικές διαδρομές των υποκειμένων, αλλά σίγουρα είναι και κάτι παραπάνω, που ξεπερνάει τα ξεχωριστά άτομα.

Ο Άγις Στίνας όταν ονόμαζε το βιβλίο του Αναμνήσεις (με υπότιτλο: «70 χρόνια κάτω από τον σημαία της σοσιαλιστικής επανάστασης») ήξερε πολύ καλά τι έγραφε. Η μνήμη προϋποθέτει την επιθυμία των υποκειμένων να αναστοχαστούν την ιστορική τους πορεία. Να κατανοήσουν εξ αποστάσεως αυτά που έζησαν. Να τα επεξεργαστούν κριτικά. Η

συνάντηση των πρώην ανταρτών πόλης από την Ιταλία και την Γερμανία στην Ζυρίχη της Ελβετίας το 2001², ανεξάρτητα από τις ενστάσεις που μπορεί να εγείρει κάποιος, είναι μια εκδήλωση αυτού που ονομάζουμε μνήμη.

Η ιστορία και (δη η ιστορία του κοινωνικού ανταγωνισμού), είναι η καταγραφή και η ερμηνεία των σχέσεων και των πράξεων των δρώντων υποκειμένων στο παρελθόν, και δη εκείνων των σχέσεων και πράξεων που συνέβαλαν στην αλλαγή της μορφής αυτού του κόσμου. Κατά τον Θουκυδίδη η ιστορία δεν είναι μόνο η ανάλυση των φαινομένων του παρελθόντος, η αφήγηση των όσων συνέβησαν. Είναι ουσιαστικά η ανάλυση των αλλαγών και η κατανόηση του παρόντος. Είναι φανερό ότι αντιλαμβανόμενοι έτσι την ιστορία, την διαχωρίζουμε από την μνήμη στο ότι η διαδικασία συγκρότησης της δεν είναι συλλογική διαδικασία. Λόγω αντικειμενικών και υποκειμενικών δυσκολιών. Αυτό δεν την κάνει φυσικά λιγότερο σημαντική από την μνήμη. Όπως και να χει ο ορισμός είναι αρκετά ευρύς και χωράει πολλά. Είναι λογικό αυτό.

Το ερώτημα τι χωράει μέσα σ' αυτή την ιστορία του κοινωνικού ανταγωνισμού είναι ένα δύσκολο ερώτημα. Η ρώσικη επανάσταση χωράει ή δεν χωράει μέσα σ' αυτή την ιστορία; Η δράση της RAF; Η εθνική αντίσταση και οι πολιτικοί κρατούμενοι των ελληνικών νησιών; Προφανώς η επαναστατική θεωρία δεν διαθέτει ένα κλασματικοποιητή της ανθρώπινης ιστορίας που θα μπορούσε να διαχωρίσει αυτόματα το απελευθερωτικό από το αντιδραστικό. Έτσι, υποκειμενικά μιλώντας, θεωρούμε ότι μέρος αυτής της ιστορίας συνιστά κάθε συλλογική ή ατομική πράξη των κοινωνικών υποκειμένων που συνέβαλε ρητά στην

προώθηση του σχεδίου της κοινωνικής απελευθέρωσης, ανεξάρτητα από τον βαθμό επιτυχίας της, ή όχι. Και τέτοιες πράξεις είναι αυτές που προώθησαν την αυτονομία των μαζών, την αυτενέργεια τους. Αντίθετα κάθε πράξη ανεξάρτητα από τις προθέσεις της, που είχε σαν αποτέλεσμα την παθητικότητα των μαζών, την έλλειψη πρωτοβουλίας εκ μέρους τους, δεν μπορεί να χωρέσει μέσα στην ιστορία μας. Δεν μπορεί να χωρέσει όχι επειδή είναι στενάχωρη αυτή η ιστορία, αλλά επειδή αποτελεί τεράστια σημασία ζήτημα για μας να ξεδιαλύνουμε την σύγχυση των καιρών και να αρνηθούμε την πανουργία του λόγου.

Ας δώσουμε ένα παράδειγμα που θα κάνει πιο απτά αυτά που υποστηρίζουμε. Η ρώσικη επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 με βασικό σύνθημα των εργατικών και αγροτικών μαζών «Όλη η εξουσία στα σοβιέτ» αποτελεί πιθανότατα το πιο σημαντικό γεγονός του εικοστού αιώνα. Η επανάσταση αυτή εγκαθίδρυσε μία συλλογική εξουσία: από την μία η κυβέρνηση του Κερένκι και από την άλλη η εξουσία των συμβουλίων των αγροτών και των εργατών. Σαν τέτοιο γεγονός, σαν η πρώτη νικηφόρα επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία, έστω και αν δεν είχε επικρατήσει πλήρως, αποτελεί σίγουρα μέρος αυτού που ονομάσαμε ιστορία του κοινωνικού ανταγωνισμού και μόνο από το γεγονός ότι αποτέλεσε σημείο αναφοράς για όλους τους αγώνες του εργατικού κινήματος για πολλές δεκαετίες αργότερα. Η άνοδος όμως των μπολσεβίκων στην εξουσία, με το πραξικόπημα των Λένιν (κυρίως) και Τρότσκι στην Πετρούπολη με σκοπό την διάλυση της εθνοσυνέλευσης των σοβιέτ, και την εγκαθίδρυση του κόμματος στην εξουσία, αποτελεί πιθανόν ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα στην ιστορία της ανθρωπότητας, πολύ πριν γίνει η Κροστάνδη και πολύ πριν έρθει στο προσκήνιο ο Στάλιν. Από πού και ως που να αποτελεί μέρος της ιστορίας του κοινωνικού ανταγωνισμού (όπως την ορίσαμε), αυτό το γεγονός;

Φλύαρες Σιωπές

Αυτό φυσικά δεν αναιρεί την τεράστια σημασία που έχει η εκ νέου μελέτη αυτού του γεγονότος για το επαναστατικό κίνημα, σε σχέση με την απόκτηση της εμπειρίας της γραφειοκρατίας και του τεράστιου κινδύνου που αποτελεί αυτή για το κίνημα και άρα για την παρεμπόδιση αναλόγων καταστάσεων στο μέλλον.

Μία ένσταση που μπορεί να προβάλλει κάποιος σε όλα αυτά είναι η επίκληση των «καλών προθέσεων»: οι μπολσεβίκοι είχαν καλές προθέσεις και ότι έγινε δεν ήταν παρά ένα ατύχημα της ιστορίας... Το κακό με τα γεγονότα είναι ότι είναι αμείλικτα και όταν τα εξετάζουμε δεν εξετάζουμε την καλοσύνη ή την κακία των προθέσεων που υποκρύπτουν (πράγμα το οποίο είναι μάλλον δουλειά των ψυχαναλυτών) αλλά τους σκοπούς που φανερώνουν και τα αποτελέσματα που έχουν.

Το ζήτημα της υποκειμενικότητας/αντικειμενικότητας της ιστορίας (και της μνήμης) είναι πλαστό. Πρώτος το αντιμετώπισε ο Θουκυδίδης και μέσα στην ανειλικρινή του απάντηση κρύβεται περισσότερη ειλικρίνεια από τις διακηρύξεις αντικειμενικότητας πολλών γενεών ιστορικών της αυλής, ή των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. «Θα είμαι ικανοποιημένος αν το έργο μου κριθεί ωφέλιμο, από όσους θελήσουν να έχουν ακριβή γνώση των γεγονότων που συνέβησαν και αυτών που θα συμβούν στο μέλλον...», γράφει στο κεφάλαιο 22 των Ιστοριών του. Προφανώς τα γεγονότα (όπως και η αλήθεια άλλωστε) δεν έχουν στόμα να μιλάνε, ούτε γένα για να γράφουν για να αυτοπαρουσιαστούν ακριβώς και ο Θουκυδίδης ψεύδεται. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει αντικειμενική ιστορία και με αυτή την έννοια η μνήμη δεν συνιστά την υποκειμενική αντίληψη της ιστορίας μας. Κάθε ιστορία είναι υποκειμενική γιατί κάθε ιστορία εμπεριέχει σαν βασικό συστατικό της στοιχείο **την υποκειμενικότητα του ιστορικού**. Εμπεριέχει δηλαδή το γεγονός ότι κάθε ιστορικός γεννιέται και γράφει μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο, που δεν μπορεί παρά να παίζει καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση του και άρα σε ότι γράφει.

Αυτή την συνθήκη δεν μπορεί να την καταργήσει ούτε η **λατρεία του τεκμηρίου** (συσώρευση όλων το δυνατόν περισσότερων αυθεντικών πηγών, μαρτυριών, κτλ), ούτε κάποια νέα ρεύματα της ιστοριογραφίας που αναπτύχθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες, όπως η **προφορική ιστορία** που χρησιμοποιεί σαν μέθοδο της ανθρωπολογικές τεχνικές (αφηγήσεις ζωής, βιογραφικές συνεντεύξεις).

Ανεξάρτητα από προφορικές μαρτυρίες, ανεξάρτητα από το πλήθος των γραπτών στοιχείων, κάθε ιστορικός είναι αναγκασμένος να κάνει μια επιλογή: έχοντας μια συγκεκριμένη ενόπτη μέσα στο μυαλό του όταν καταπιάνεται με ένα θέμα, θα αναγκαστεί εκ των πραγμάτων κάποια στοιχεία να τα θεωρήσει λιγότερο σημαντικά στην εργασία του και να τα παραλείψει (συνήθως αυτά που δεν επιβεβαιώνουν την υπόθεση που έχει κάνει) και κάποια άλλα πιο σημαντικά και να τα χρησιμοποιήσει. Μ' αυτή την έννοια η επιθυμία των **Αναλλες** (της γνωστής γαλλικής ιστορικής σχολής) να δημιουργήσουν «μια ιστορία ανεξάρτητη από όλες τις πεποιθήσεις, όλες τις ιδεολογίες, όλες τις πνευματικές, ή πολιτικές Εκκλησίες, δηλαδή μια ιστορία αυτόνομη», είναι χωρίς νόημα. Αυτόνομη ιστορία δεν μπορεί να υπάρξει. Αυτό που ίσως μπορεί να υπάρξει σε ένα βαθμό είναι ο αυτόνομος ιστορικός.

Με τα παραπάνω δεν υποστηρίζουμε σε καμία περίπτωση ότι κάθε ιστορία είναι αυθαίρετη, ή ψευδής, ούτε θα μπορούσαμε άλλωστε. Σ' αυτή την κατηγορία υπάγονται οι ιστορίες που γράφτηκαν κατ' εντολήν (και όχι μόνο...). Διηγήσεις των ηρωικών κατορθωμάτων των βασιλιάδων, αυτοθυσίες των αξιωματικών για το καλό του στέμματος, ή για τα μάτια της βασίλισσας, εκπληκτικά στρατηγικά σχέδια επί χάρτου, ή αναλύσεις επί αναλύσεων μεγαλοφυϊών πολεμικών σχεδίων και ηρωικών μαχών μέχρι πτώσεως του τελευταίου στρατιώτη (το ίδιο πολύτιμο στο πεδίο μάχης, όσο και στο σκάκι). Προφανώς όλα αυτά δεν συνιστούν ιστορία (ή συνιστούν ιστορία σε μια κωδία στρατιωτική/ συμβατολογική εκδοχή).

β. Η μισή αλήθεια

Τα παιδιά δεν έχουν μνήμη/ Οι προγόνοι την πουλούν/ Και όπ' αρπάξουν δεν θα μείνει/ Γιατί ευθύς μελαγχολούν.

Μια καλή συντρόφισσα τόλμισε πρόσφατα μια σκέψη που χρειάζεται να την επεξεργαστούμε περισσότερο: «η αντίληψη ότι η ιστορία γράφεται από τους νικητές είναι η μισή αλήθεια». Είχε δίκιο. Στην πραγματικότητα η ίδια η κοινωνία συμμετέχει πολλές φορές στην καταγραφή της ιστορίας της, έστω και με την σιωπή της, ή τις σιωπές της, έστω και με την ανοχή της στο βιασμό της ιστορίας της.

Όταν ρώτησα πριν χρόνια μια Γαλλίδα να μου πει αν διδάσκει ο πόλεμος της Αλγερίας στα γαλλικά σχολεία μου απάντησε ότι κάθε χώρα έχει κάποιες black spots (μαύρες κηλίδες) στην ιστορία της, εννοώντας ότι τόσο ότι η κρατική εκπαίδευση σιωπά για κάποιες ιστορικές περιόδους που αμαυρώνουν την ιστορία του έθνους, όσο ότι σ' αυτή την διαδικασία συμμετέχει ενεργά το μεγαλύτερο τμήμα της γαλλικής κοινωνίας. Ένα αντίστοιχο παράδειγμα στην Ελλάδα είναι η μικρασιατική εκστρατεία. Για την συντριπτική πλειοψηφία της σχετικής ιστοριογραφίας και της ελληνικής κοινωνίας, η προέλαση των Ελλήνων στις εκτάσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν ήταν ιμπεριαλιστικός πόλεμος, σφαγές αμάχων, βιασμοί γυναικών, καταστροφή του φυσικού πλούτου αυτών των περιοχών, αλλά «ταξίδι στην ιστορία για να απαντηθούν τα δίκαια της φυλής και για να πραγματοποιηθεί το παραμύθι της κόκκινης μιλιάς».

Μόνο κάπ φελίσματα της Διδώς Σωτηρίου στα «Ματωμένα χώματα» αφήνουν μια χαραμάδα στην υπόθεση ότι τα πράγματα μπορεί να μην ήταν έτσι ακριβώς. Θα πρεπε δηλαδή σ' αυτό τον τόπο να ψάχνουμε ανάμεσα στις γραμμές της λογοτεχνίας, μήπως και ανακαλύψουμε κάποια ψήγματα αλήθειας.

Ωστόσο υπάρχουν και άλλοι δράστες αυτής της μισής αλήθειας. Και αυτοί είναι τα ίδια τα υποκείμενα του κοινωνικού ανταγωνισμού, τα υποκείμενα που υποτίθεται συμμετέχουν έμπρακτα στην καταγραφή της ίδιας της ιστορίας τους, στην διαδικασία της συγκρότησης της μνήμης τους. Είπαμε στην αρχή

ότι η μνήμη συνιστά μια ενεργητική διαδικασία, μια διαδικασία ζωντανή, που είναι η ίδια βαθιά πολιτική. Υποστηρίξαμε πρόσφατα σε μια δημόσια εκδήλωση ότι ο χώρος της αμφισβήτησης στην Ελλάδα έχει μια εχθρική διάθεση απέναντι στην μνήμη του. Τονίσαμε ότι αυτή η πολιτική συμπεριφορά έχει μια ισχυρή παράδοση. Είναι μια κληρονομιά της νοοτροπίας του σταλινισμού τουλάχιστον από τις αρχές της δεκαετίας του 1930, όταν το ΚΚΕ άρχισε να υπακούει τυφλά στις εντολές της Μόσχας. Αυτό συνεπαγόταν αυτόματα μια στεγανοποίηση των δομών του και την σταδιακή του μετατροπή σ' ένα σκληρό γραφειοκρατικό μηχανισμό, που εντός των πλαισίων του μπορούσε να επιβιώσει μόνο μια πολιτική γραμμή. Αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής ήταν η ανάγκη να εξοβελιστεί δια παντός κάθε κριτική μέσα στο κόμμα, και να καταστέλλεται βίαια κάθε διαφορετική άποψη.

Δεδομένου τώρα ότι το ΚΚΕ μονοπόλησε τον κοινωνικό ανταγωνισμό στην Ελλάδα μέχρι την μεταπολίτευση (ανεξάρτητα από την ισχυρή επίδραση του τροτσκισμού/αρχειομαρξισμού σε πλατιά εργατικά στρώματα το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1930, που καθοδήγησαν γεγονότα όπως την εξέγερση του 1936 στην Θεσσαλονίκη ενάντια στις σταλινικές δυνάμεις, ή που κράτησαν μια ντεφαιτιστική στάση μέσα στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όπως η ομάδα του Στίνα) δεν είναι παράξενο ότι κατάφερε να κληρονομήσει σε όλο τον χώρο της αμφισβήτησης πολλές από τις δικές του πολιτικές συμπεριφορές. Δεν είναι παράξενο μια που φορείς αυτής της κουλτούρας ήταν τα ίδια τα άτομα που σπάζο-

ντας τους δεσμούς του με τον σταλινισμό, συνέβαλαν στην συγκρότηση των πρώτων αριστεριστικών οργανώσεων. Αλλά στο μεταπολιτευτικό περιβάλλον που διαμορφωνόταν, πιθανόν τα πολιτικά χαρακτηριστικά να μην χρειαζόταν καν την φυσική παρουσία για να συντηρηθούν: αρκούσε η ισχύς της παράδοσης. Θα λέγαμε -και είναι βαριά κουβέντα αυτό- ότι ο σταλινισμός κληρονόμησε μια ολόκληρη πολιτική κουλτούρα στο επαναστατικό κίνημα, και όχι απλά κάποια πολιτικά χαρακτηριστικά. Μια όψη αυτής της κουλτούρας ήταν -και είναι- και η στάση του απέναντι στην κριτική/αυτοκριτική σε σχέση με την εφαρμοζόμενη πολιτική του.

Δεν είναι δύσκολο να εντοπίσει κάποιος τα σημάδια αυτής της κουλτούρας. Για τον αριστερισμό δεν υπάρχει ποτέ ήττα στις μάχες που δίνει σε πρακτικό ή σε θεωρητικό επίπεδο. Κάθε πολιτική του μάχη στέφεται από την επιτυχία, την ενδυνάμωση του κινήματος, την αύξηση της αριθμητικής δύναμης κάθε σχέτας. (Ρίξτε μια ματιά στο «Πριν» τα τελευταία δέκα χρόνια. Δεν υπάρχει βδομάδα που να μην χαιρετίζεται και ένα νέο κίνημα στην Ελλάδα). Για τις οργανώσεις του ένοπλου (17Ν και ΕΛΑ) «ο αγώνας συνεχίζεται» από την πρώτη μέρα της δράσης τους μέχρι την μέρα που αυτή διακόπτεται από την σύλληψη τους. 30 χρόνια ο ίδιος αγώνας. Χωρίς κανένα επαναπροσδιορισμό στόχων, χωρίς καμία επανεκτίμηση των μέσων, χωρίς κανένα απολογισμό της δράσης. Για την αναρχία η ευθύνη ανήκει πάντα στην κρατική (ή στην κομματική) καταστολή. Κατά τα άλλα μετά από κάθε μικρή ή μεγάλη μάχη αυτό που μένει είναι ηρωικές περιγραφές αυτής της μάχης και η υπενθύμιση του ραντεβού για την επομένη (πράγμα που πήρε μεγάλες διαστάσεις με την αντιπακοσμιοποιητική εμπειρία).

Είναι φανερό ότι κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις δεν μπορεί να συγκροτηθεί ανταγωνιστική μνήμη (παρά μόνο φλυαρίες). Γιατί (έχουμε ξαναπει) η μνήμη δεν συγκροτείται από μια σειρά slides που προβάλλονται στον τοίχο και παρουσιάζουν ηρωικούς διαδηλωτές να συγκρούονται με τους μπάτσους. Η ανταγωνιστική μνήμη συνιστά πολιτική διαδικασία, επεξεργασία εμπειριών, κριτική εκτίμηση των πεπραγμένων, αυτοκριτική διάθεση απέναντι στην υποκειμενικότητα σου (και άρα την συλλογικότητα σου).

Γιατί όταν ένα κίνημα ανθρώπων καταγράφει την μνήμη του δεν το κάνει για να προσθέσει μερικούς τόμους σε κάποιες ιστορικές βιβλιοθήκες, αλλά γιατί η ζωντανή μνήμη πέρα από σεβασμό σε ότι έγινε, πέρα από τον σεβασμό στην ίδια σου την ύπαρξη, συνιστά δημιουργική έκπνευση για το παρόν και εργαλείο για το παρόν και το μέλλον (αποφυγή λαθών, αποκόμιση εμπειριών, κ.α.), όχι μόνο για σένα, αλλά πολύ περισσότερο γι' αυτούς που θα έρθουν, για τα καινούργια υποκείμενα του ανταγωνισμού που θα αποφασίσουν να ξεπεράσουν δημιουργικά το παρόν τους. Είναι μάλιστα εντυπωσιακό το γεγονός ότι, αυτή η συνείδηση ότι δεν αγωνιζόμαστε μόνο για τον εαυτό μας, ότι το σχέδιο μας περιλαμβάνει και άλλους και όχι με πατερναλιστικούς όρους, απαντάται όλο και πιο σπάνια στο χώρο της αμφισβήτησης και μάλιστα χωρίς διάκριση συγκεκριμένων πολιτικών ταυτοτήτων. Αλλά αυτό είναι μια άλλη κουβέντα.

Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής στάσης τα έχουμε ήδη αποκομίσει. Γιατί κατά την άποψη μας η τεράστια επιχείρηση (και η σχετική της επιτυχία) να γραφτεί ξανά η ιστορία του ελληνικού μεταπολιτευτικού κινήματος που σπύθηκε με αφορμή την επιχείρηση «εξάρθρωση της τρομοκρατίας», ήταν απόρροια αυτής της συνθήκης. Και όχι μόνο. Επειδή η επιχείρηση αυτή δεν σπρήχθηκε μόνο στους πρώην αριστερούς και νυν πράκτορες της ασφάλειας Παπακαλέ-Τέλλογλου, αλλά εξίσου και στην κατάθεση πιστοποιητικών νομιμοφροσύνης από το μεγάλο μέρος του αριστερισμού και από ένα σημαντικό κομμάτι της «αντεξουσίας», όπως και στην ανεπιφύλακτη και άκριτη αλληλεγγύη που παρέχε άμεσα η αναρχία στην 17Ν. Και άρα στην περιφρόνηση της μνήμης τους. Άρα ας μην τα ρίχνουμε όλα στους μετανιωμένους. Μετανιωμένοι υπάρχουν παντού.

Θα αναρωπόταν κάποιος: η κουλτούρα αυτή που κουβαλάμε σαν ελληνικό επαναστατικό κίνημα έχει εγγραφεί στα γονίδια μας και θα την κληρονομούμε ατόφια στις επόμενες γενιές έτσι; Εν πάσει περιπτώσει πως μπορούν να δημιουργηθούν ρήγματα σ' αυτή την κατάσταση; Σκεφτόμαστε ότι μόνο αν ξαναπάσουμε εμείς οι ίδιοι συλλογικά την ιστορία μας, την ιστορία των νικών και των ηττών μας, θα κάνουμε ένα βήμα προς μια άλλη κατεύθυνση: αυτήν της συγκρότησης μνήμης.

Ένα έμπρακτο παράδειγμα που έχουμε να προτείνουμε -ως πιο κοντά στην προσωπική μας πείρα- είναι οι μαθητικές καταλήψεις της δεκαετίας του 1990 και κυρίως των ετών 1990-1991. Ποια είναι η σημασία αυτών των καταλήψεων στην ριζοσπαστικοποίηση νέων πολιτικών υποκειμένων; Ποιο το νόημα τους στην ευρύτερη ιστορία του κοινωνικού ανταγωνισμού στην Ελλάδα; Έχουν ένα ρόλο σημαντικό στην ανασύνθεση του χώρου της αμφισβήτησης και μπορούμε να εξάγουμε συμπεράσματα από αυτό εμείς σήμερα;

Τέλος πάντων αυτή είναι μια πρόταση έρευνας, μια έμπρακτη συμβολή στην συζήτηση για την υιοθέτηση μιας άλλης πολιτικής κουλτούρας, προς μια **συνειδητή επανοικειοποίηση της απαλλοτριωμένης από τον κυρίαρχο λόγο ιστορικής εμπειρίας** και σίγουρα όχι μια κατευθυντήρια γραμμή δράσης για άλλους.

Υ.Γ. Όλο το παραπάνω κείμενο το διατρέχει ένα υπόρρητο (αλλά θεμελιωδώς) φιλοσοφικό ζήτημα. Τα ερωτήματα που βάλαμε και προσπαθήσαμε να απαντήσουμε (επιτυχώς ή όχι δεν έχει σημασία), δεν αφορούν μόνο την ελληνική περίπτωση, άσχετα αν τα πράγματα

πάρνουν μία συγκεκριμένη τροπή σ' αυτό τον τόπο, λόγω κάποιων ιδιομορφιών που χαρακτηρίζουν την ελληνική κοινωνία. Τα ερωτήματα που θέσαμε επίσης, είναι ερωτήματα που τίθενται σε ένα συγκεκριμένο χρόνο και είναι προσδιορισμένα ανεξίτηλα από αυτό το χρονικό πλαίσιο. Όντας τέτοια από την φύση τους, αναγνωρίζουμε την τόλμη των ορισμών που δώσαμε και την επιρροή τους από μία στοιχειώδη ενασχόληση με την ιταλική περίπτωση. Ξέρουμε επίσης ότι σε κάποιες άλλες χρονικές στιγμές πιθανόν να ακούγονταν αστείο το να μπου καν τέτοια ζητήματα.

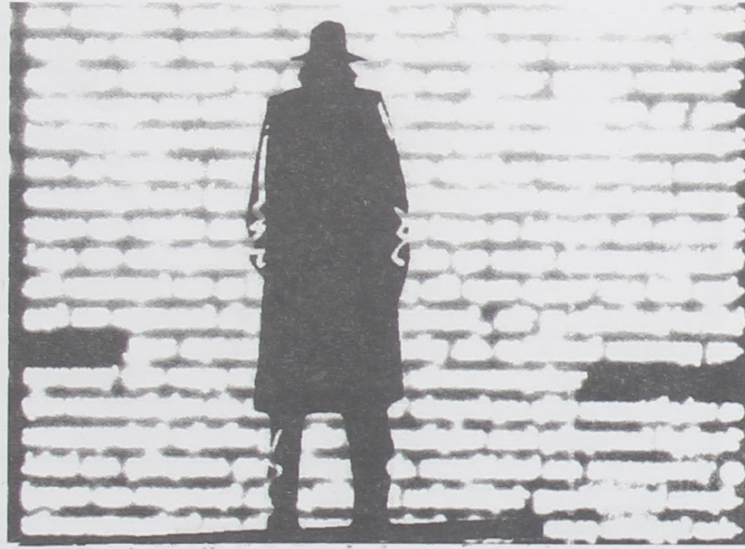
Φανταστείτε για παράδειγμα τους γερμανούς σπάρτακιστές, ή τους έλληνες επαναστάτες

των δεκαετιών του '20 και του '30 που ζούσαν μέσα στην φωτιά της επανάστασης (κάποια διασπάσματα και σε κάποια μέρη), όχι σαν ουτοπία ή σαν πρόταγμα ισχνών μειοψηφιών, αλλά σαν καθημερινή πραγματικότητα χιλιάδων ανθρώπων, να κάθονται και να ασχολούνται με την καταγραφή της ιστορίας, ή της μνήμης τους! Εδώ ταιριάζει κάτι που είπε ένας τύπος που αναφέραμε πιο πάνω: "Καλύτερα να κάνεις την επανάσταση, παρά να γράφεις για την επανάσταση".

Η φανταστείτε τους ισπανούς αναρχικούς μετά την επικράτηση του Φράνκο και το τερατώδες κύμα καταστολής και συντριβής τους που ακολούθησε, να συγκροτούν ομάδες για να επεξεργαστούν την κοινά βιωμένη εμπειρία τους (ή εμείς να τους ζητάμε ευθύνες γιατί δεν έπραξαν έτσι).

1. Υποτίθεται ότι το φαινόμενο αυτό το είχε συλλάβει και ο αριστερισμός. Στην πραγματικότητα ο αριστερισμός διαμαρτυρόταν για την «συκοφάντηση του αντιδικτατορικού αγώνα», με την έννοια όμως ότι «δεν ήταν τρομοκράτες αυτοί που έκαναν αντίσταση στην χούντα, αλλά αγωνιστές της δημοκρατίας». Ο αριστερισμός θα πρέπει να καταλάβει ότι δεν είναι ανάγκη να δώσει άλλα πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης στην αστική δημοκρατία: αυτά που έχει δώσει της φτάνουν.

2. "Μιλώντας για το ένοπλο", εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα.

Ξεκινάμε εδώ την δημοσίευση (σε συνέχειες) ενός κειμένου του Hakim Bey σε σχέση με την μουσική. Πολλοί ίσως απορήσουν για την επιλογή ενός τέτοιου κειμένου, δεν πειράζει και εμείς απορούμε για πολλά πράγματα. Με τον Bey δεν συμφωνούμε σε όλα -αλίμονο-όσα λέει στο κείμενο. Μας ενοχλεί λίγο η μεταφυσική του, αν και την βάζει στην σωστή της βάση (σαν δημιουργία της ανθρώπινης κοινωνίας), επίσης δεν θα συμμεριστούμε την αισιοδοξία του με τόση ευκολία. Ωστόσο, οι προτάσεις του είναι αρκετά ενδιαφέρουσες. Και αν μη τι άλλο μια ενδιαφέρουσα απάντηση σε διάφορες "επαναστατικές" μουσικές.

Για ποιο λόγο η πνευματικότητα του μουσικού στις «υψηλές» κουλτούρες είναι τόσο συχνά μια ανάξια λόγου πνευματικότητα;

Στην Ινδία, για παράδειγμα, ο μουσικός ανήκει σε μια κλάση τόσο χαμηλή που αιωρείται στο χείλος του κοινωνικού περιθωρίου. Η χαμηλή αυτή κοινωνική θέση συσχετίζεται, στις λαϊκές νοοτροπίες, με την τακτική χρήση απαγορευμένων ψυχοτρόπων ουσιών. Μετά την «εισβολή» του Ισλάμ στην Ινδία, πολλοί μουσικοί προσηλυτίστηκαν με σκοπό να αποφύγουν το σύστημα των καστών. (Οι Daggar Brothers of Calcutta, διάσημοι για τις εκτελέσεις τους πάνω στην ιερή ινδουιστική μουσική, μου εξήγησαν με υπερηφάνεια ότι η οικογένεια δεν είχε προσηλυτιστεί την εποχή του Mughal -για υλικά προνόμια- παρά μόνο πολύ αργότερα, και τότε σαν Σίιτες- πράγμα το οποίο αποδεικνύει ότι η αλλαγή πίστης ήταν ευλικρινής). Στην Ιρλανδία ο μουσικός μοιράζεται την ίδια ινδοευρωπαϊκή φήμη ως περιθωριακός. Οι βάρδοι και οι ποιητές συγκαταλέγονταν στους αριστοκράτες ή ακόμα και στους βασιλείς, αλλά οι μουσικοί δεν ήταν παρά οι υπηρέτες των βάρδων. Στα τρία μέρη της δομής της ινδοευρωπαϊκής κοινωνίας, σύμφωνα με τον Dumézil, και όπως αυτή αντανακλάται στην Ιρλανδία, η μουσική φαίνεται να καταλαμβάνει μια αμφίβολη τέταρτη ζώνη, η οποία συμβολίζεται με την επαρχία του Munster, το «νότο». Για αυτό το λόγο η μουσική σχετίζεται με τον «σκοτεινό» δρουϊδισμό, την σεξουαλική ελευθερία, την λαίμαργια, την νομαδικότητα και με άλλα περιθωριακά φαινόμενα.

Πιστεύεται γενικά ότι το Ισλάμ «απαγόρευσε» την μουσική· είναι φανερό ότι αυτό δεν μπορεί να ισχύει την στιγμή που προσηλυτίστηκαν τόσο Ινδοί μουσικοί. Το Ισλάμ εκφράζει γενικά σοβαρές ενστάσεις για την τέχνη, επειδή αυτή ενδεχομένως μας συνδέει με μια πολλαπλότητα (επέκταση στο χώρο και το χρόνο) παρά με μια ενότητα (tawhid), πάνω στην οποία το Ισλάμ στηρίζει όλο το πνευματικό του σχέδιο. Ο προφήτης¹ έκρινε την κοσμική πόηση· επίσης έκρινε και τον ρεαλισμό στην τέχνη· και υποβίβασε την μουσική σε κοινωνικές εκδηλώσεις όπως οι γάμοι. (Στις ισλαμικές κοινωνίες οι τραγουδιστές που προσφέρουν αυτή την εορταστική μουσική είναι συχνά Εβραίοι, ή πάντως «έξω από το Ισλάμ».) Στην βάση αυτών των κριτικών η ισλαμική κουλτούρα ανέπτυξε «αναθεωρημένες» μορφές τέχνης: ποίηση sufi (η οποία εξυψώνει την υλική απόλαυση σε μυστικιστική έκσταση)· μη παραστατική τέχνη (η οποία λάθος εξοστρακίστηκε ως «διακομητική» από την δυτική ιστορία της τέχνης)· και sufi μουσική η οποία χρησιμοποιεί την πολλαπλότητα για να επαναφέρει τον ακροατή στην ενότητα, να τον συστήσει «απόκρυφες πολιτείες». Αλλά αυτή η αποκατάσταση των τεχνών ποτέ δεν κατόρθωσε εντελώς να ανορθώσει την θέση του μουσικού. Στην Τεχεράνη τη δεκαετία του 1970, ένα από τα πιο παρακματικά τάγματα των sufi (Safi-Ali-Shahi), του οποίου οι συγκεκριμένες ήταν αφιερωμένες στο κάπνισμα του οπίου, ενέγραψε στις τάξεις του την πλειοψηφία των επαγγελματιών μουσικών.

Άλλοι μουσικοί ήταν γνωστοί σαν μεγάλοι πότες ή αλλιώς σαν ύποπτα και μισοί άτομα -οι λίγες εξαιρέσεις ήταν ευσεβείς sufi σε άλλα, πιο πειθαρχημένα τάγματα, όπως το τάγμα Nematollahiyaa

THE UTOPIAN BLUES Μέρος Πρώτο

ή το Ahl-i Haqq. Στην Δύση, η τουρκική sufi μουσική γλιότρησε έξω από τους τεκέδες και μέσα στις ταβέρνες, ανακατεμένη με ελληνικές και άλλες μεσογειακές επιδράσεις, δημιούργησε το πανέμορφο είδος των Ρεμπέτικων, με τις ευκρείς ωδές του στις πουτάνες, στο χασίσι, στο κρασί και την κοκαΐνη.

Στις τελετές των αφροαμερικάνικων θρησκειών όπως η Santeria, η Vodoun και η Candomble, οι εντελώς απαραίτητοι drummers και μουσικοί είναι συχνά μη μνημόνιοι, επαγγελματίες που προσλαμβάνονται από την συγκέντρωση των πιστών -αυτό χωρίς αμφιβολία είναι μια αντανάκλαση της φαινομενικής νομαδικής «μουσικής» θέσης των μουσικών στις ανεπτυγμένες κτηνοτροφικές-αγροτικές κοινωνίες της δυτικής Αφρικής.

Ο παραδοσιακός χριστιανισμός έχει σε υψηλή εκτίμηση την μουσική αλλά αποδίδει χαμηλή αξία στους μουσικούς. Μερικά παρακλάδια του προτεσταντισμού προσπάθησαν να εξαιρέσουν συνολικά τους επαγγελματίες μουσικούς, αλλά παρ' όλ' αυτά ο Λουθηρανισμός και ο Αγγλικανισμός τους χρησιμοποίησαν. Οι εκκλησιαστικοί μουσικοί συνηθίζονταν να θεωρούνται μια ασεβής κατηγορία πλάσμάτων, αυτή η αντίληψη επιβιώνει στην φήμη της αταξίας των χορωδιών, των διευθυντών χορωδιών και των οργανιστών. Ο Thomas Weelkes (1576-1623) αποτελεί το αρχέτυπο: οξυδερκής αλλά κυκλοθυμικός (δίκαια επαινεμένος από τον Ezra Pound για τα πανέμορφα αρρυθμικά χρητικά περιβάλλοντα της «πρόζας που σβήνει σταδιακά²»), απολύθηκε από την δουλειά του στον καθεδρικό του Chichester για τους προκλητικούς του όρκους και την βλασφημία τους και επειδή ήταν μέθυσος· επίσης (σύμφωνα με προφορική παράδοση) κάποτε ζεπέρασε τα όρια όταν κατούρησε πάνω από το όργανό του το κεφάλι ενός αξιωματούχου της εκκλησίας.

Ο χριστιανισμός και η αφροαμερικάνικη πνευματικότητα συνδυάστηκαν για να δημιουργήσουν «πνευματιστικές» εκκλησίες όπου η μουσική καθορίζει την δομή της λατρείας και οι πιστοί προσδοκούν «επαγγελματικότητα» από τον καλλιτέχνη. Το διφορούμενο αυτής της σχέσης φανερώνεται στους πανίσχυρους δεσμούς ανάμεσα στα ιερά «gospel» και τα κοσμικά «blues», την περιθωριακή μουσική της ταβέρνας, και την «jazz», την μουσική των μπορδελών (η ίδια η λέξη υποδηλώνει ξεκάθαρη σεξουαλικότητα). Οι μουσικές φόρμες έχουν πολλά κοινά -η διαφορά βρίσκεται στον μουσικό, ο οποίος, ως συνήθως, αιωρείται στο ακρότατο όριο της αποσαφήνισης, και στον ενδιάμεσο χώρο του μυστηριώδους και της σαμανικής μέθης.

Σε όλες αυτές της περιπτώσεις η ίδια η μουσική αντιπροσωπεύει την υψηλή πνευματικότητα της κουλτούρας. Η ίδια η μουσική όντας «άσωμη και μεταγλωσσική (ή μετασημαιολογική) είναι πάντα, σαν όχημα του πνεύματος, (μεταφορικά ή κυριολεκτικά) η ανώτατη έκφραση της αγνής φαντασίας. Η χαμηλή θέση του μουσικού, συνδέεται με τον αντιληπτό κίνδυνο της μουσικής, της αμφισβήτησης της, της απατηλής ποιότητας της, της υλοποίησης της τόσο σαν περιθωριακότητα όσο και σαν υψηλότητα -δηλ. σαν απόλαυση.

Η μουσική σαν απόλαυση δεν συνδέεται με το μυαλό (ή με τα αγνά στοιχεία του πνεύματος) αλλά με το σώμα. Η μουσική βγαίνει από το (άναρθρο) σώμα και εκλαμβάνεται από το σώμα (σαν δόνηση, σαν σεξουαλικότητα).

Ο λόγος³ πρέπει λοιπόν να αποδοθεί μουσικά (στις προσευχές, στο Κοράνι, στο γρηγοριανό μέλος κ.τ.λ.) εξαιτίας του ίδιου ακριβώς υλιστικού λόγου -την επίδραση δηλ. του σώματος στο πνεύμα (διαμέσου του πνεύματος ή της ψυχής-φαντασίας). Η προσευχή είναι μουσική που εξευγενίζει το σώμα.

Παράδοξο: -αυτό που είναι «ιερό» είναι «απαγορευμένο» (όπως στην αραβική λέξη haram που σημαίνει εξίσου ιερό και απαγορευμένο ανάλογα με τα συμφραζόμενα). Όπως αποδεικνύει ο Bataille και η ιερότητα και η παραβιατικότητα πηγάζουν εξίσου από την καταστροφή της «κατάστασης της οικειότητας», του διαχωρισμού δηλ. του «ανθρώπου» από την «φύση». Η «αυθεντική» έκφραση αυτής της βίαιης καταστροφής είναι αναμφίβολα μουσική -όπως στους πυγμαίους Mbutu, οι οποίοι παράγουν σαν συλλογικότητα την μουσική του «δάσους» σαν μια έκφραση της εγγύτητας τους στην αγριότητα (και τώρα πια της εγγύτητας τους στην ερημιά). Σαν συνέπεια αυτής της «πρώτης» έκφρασης, ένας επιπλέον διαχωρισμός αρχίζει να εμφανίζεται: ο μουσικός παραμένει αναμειγμένος στην «βία» της καταστροφής της κατάστασης της οικειότητας με έναν περίεργο τρόπο, και για αυτό μοιάζει με μυστηριώδες άτομο (όπως η μάγισσα ή ο μεταλλουργός). Ο μουσικός εμφανίζεται σαν ειδικός μέσα σε μια ακόμα μη-ιεραρχική κοινωνία κυνηγιών-συλλεκτών και αρχίζει να φέρει το σημάδι του tabou στην έκταση εκείνη όπου η αδιαχώριστη κουλτούρα της φυλής ή το «συλλογικό εγώ» προσβάλλεται απ' αυτό τον διαχωρισμό ή απ' αυτή την μεταμόρφωση. Η αδιαχώριστη κουλτούρα (όπως των Mbutu) δεν αναγνωρίζει μουσικούς αλλά μόνο μουσική. Καθώς ο διαχωρισμός και στην συνέχεια η ιεραρχία αρχίζουν να εμφανίζονται στην κοινωνία, η θέση του μουσικού αρχίζει και αυτή να γίνεται προβληματική. Όπως η «πρωτόγονη» κοινωνία, αυτές οι ιεραρχικές «παραδοσιακές» κοινωνίες επιθυμούν εξίσου να διατηρήσουν κάτι «αργαές⁴» στην καρδιά της κουλτούρας τους. Αν η κοινωνία είναι «οι πολλοί», η κουλτούρα θα διατηρήσει μια αντίρροπη ενότητα, η οποία είναι και το σημάδι της αυθεντικής ιερής κατάστασης της οικειότητας, την οποία ενότητα θα επεκτείνει στα βαθύτερα πνευματικά νοήματα της κοινωνίας, προκειμένου να διατηρηθεί. Αυτό για την μουσική -αλλά για τον μουσικό:

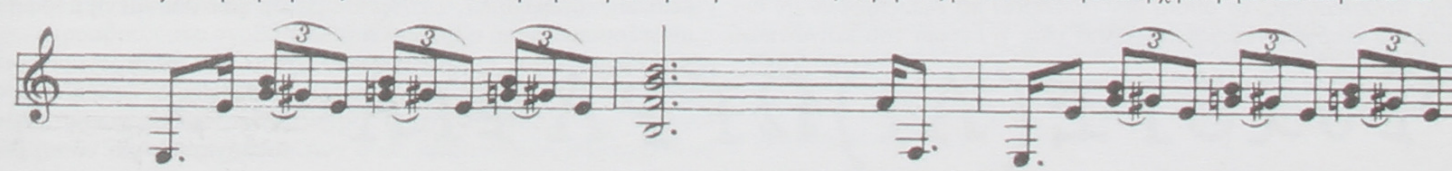
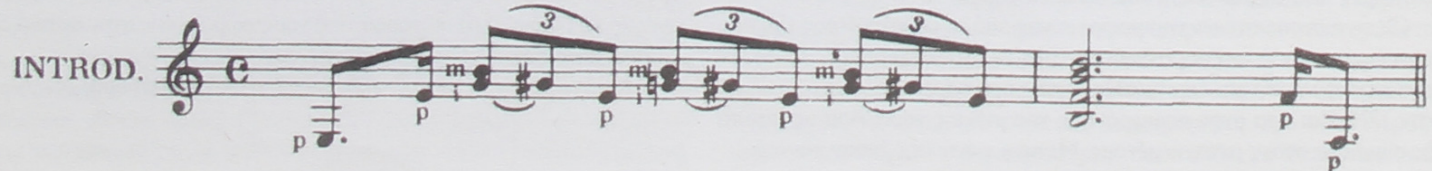
Η ιεραρχική κοινωνία επιτρέπει στον εαυτό της να παραμένει σχετικά αδιαχώριστη ιεροποιώντας τις ειδικεύσεις. Η μουσική επειδή είναι άσωμη, μπορεί να γίνει το σημάδι της ανώτατης κλάσης (η «πνευματικότητα» της) -αλλά επειδή η μουσική πηγάζει από το σώμα (εξυψώνεται-ανίσταται), ο μουσικός (ο γεννήτωρ, η καταγωγή της μουσικής) πρέπει να συμβολιστεί από το σώμα και για αυτό πρέπει να είναι χαμηλά. Η μουσική είναι πνευματική -ο μουσικός είναι σωματικός. Η πνευματικότητα του μουσικού είναι περιθωριοποιημένη, χαμηλή και εξαιτίας αυτού διφορούμενη στην παραγωγή υψηλού αισθητικού αποτελέσματος. (Οι ψυχρότροπες ουσίες υποκαθιστώντας την τελετουργική υψηλότητα του ιερέα εξυψώνουν το μουσικό τόσο ψηλά ώστε να παράγει υψηλά αισθητικό αποτέλεσμα.) Ο μουσικός δεν είναι απλά χαμηλά κοινωνικά, είναι μυστηριώδης -όχι απλά χαμηλά αλλά «περιθωριο». Η δύναμη του μουσικού στην κοινωνία είναι σαν τη δύναμη του μάγου -του εξόριστου σαμάνου- στην σχέση της με την άγρια κατάσταση. Και ακόμα είναι αυτές ακριβώς οι ιεραρχικές κοινωνίες οι οποίες δημιουργούν «μη διεργημένες» κουλτούρες -συμπεριλαμβανομένης και της μουσικής. Αυτό είναι αλήθεια ακόμα και μετά την ρήξη -στην δυτική παράδοση- ανάμεσα στην «ενότητα» της μελωδίας και της «δυναμικότητας» της αρμονίας. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί η αμοιβαία ανταλλαγή μεταξύ υψηλής και χαμηλής μουσικής -οι θείες κοινωνίες στο Western Wynde ρυθμισμένες σε έναν λαϊκό ρυθμό· η επίδραση

των μελισμάτων στα μαδριγάλια⁵· οι λαϊκές επιδράσεις στους Rumi και άλλους Sufi. Η διφορούμενη φύση της μουσικής της επιτρέπει να περιφέρεται ανάμεσα στο υψηλό και το χαμηλό και ακόμα να παραμένει αδιαχώριστη. Αυτό είναι η «παράδοση». Εμπεριέχει το ανατρεπτικό εξοστρακίζοντας τον μουσικό (και τον καλλιτέχνη γενικότερα) ενώ ταυτόχρονα του παρέχει δύναμη.

Για αυτό για παράδειγμα ο περιθωριακός μουσικός Tansen κατόρθωσε να αποκτήσει θέση ισότιμη με αριστοκράτη στην μεθυμένη από τέχνη αυλή του Mughal· επίσης ο Zeami (ο μεγάλος δραματουργός του θεάτρου Noh της Ιαπωνίας, ένα είδος όπερας) παρ' όλο που άνηκε στην περιθωριακή κλάση των ηθοποιών και των μουσικών, ανήλθε σε υψηλά αξιώματα επειδή ο Shogun⁶ τον ερωτεύτηκε όταν ήταν δεκατριών ετών· παρά τον φόβο της αυλής, ο Shogun μοιράστηκε το φαγητό του με τον Zeami και έδωσε βασιλικό κύρος στο θέατρο Noh. Για τον μουσικό η δύναμη της έμπνευσης μπορεί να μετατραπεί σε δύναμη της εξουσίας. Σκεφτείτε για παράδειγμα τους τούρκους γενίτσαρους, την Οθωμανική Αυτοκρατορική Φρουρά, που όλοι άνηκαν στο ετερόδοξο (επιτρεπόταν να πιουν κρασί) τάγμα sufi Bektashi, και οι οποίοι επινόησαν στρατιωτικά εμβλήματα. Κρίνοντας από τις ευρωπαϊκές εντυπώσεις που πάντα μιλούν για τον καθαρό τρόπο που προκαλούσαν αυτά τα εμβλήματα των γενίτσαρων, οι μουσικοί αυτοί ανακάλυψαν ένα είδος ψυχολογικού πολέμου, το οποίο σίγουρα προσέδιδε κύρος σε αυτή την πολύ διφορούμενη ομάδα, που ήταν φτιαγμένη από σκλάβους του Σουλτάνου.

Η παραδοσιακή μουσική πάντα θα προκαλεί ικανοποίηση (ακόμα και όταν δεν είναι εμπνευσμένη) επειδή παραμένει αργαής -εξίσου και η υψηλή παράδοση και η χαμηλή είναι το ίδιο πράγμα. Οι ινδιάνικες μπάντες χάλκινων πνευστών και ο Mozart είναι το ίδιο σύμπαν. Στον ίδιο το χαρακτήρα του Mozart (έτσι όπως αυτός αντικατοπτρίζεται σε ρόλους υπηρετών όπως του Leparello) διακρίνουμε ξανά την φιγούρα του περιθωριακού, του τοιγγάνου παιδιού θαύματος, του παιχιδιού των αριστοκρατών, που διατηρεί στενούς τους δεσμούς του με την περιθωριακή κουλτούρα των μπυραριών και τους φασαριώδικους χορούς των χωρικών, και με μια αγάπη για τις μισοέμικες υπερβολές. Ο μουσικός είναι ένα είδος «γκροτέσκου» -ανυπάκουος υπηρέτης, μέθυσο, νομάδας, διαυγής. Για το μουσικό η καλύτερη του στιγμή είναι αυτή της γιορτής, όταν ο κόσμος γυρνά ανάποδα, τα satumalia, όταν υπηρέτες και αφέντες αλλάζουν θέση για μια μέρα. Η γιορτή δεν είναι τίποτα χωρίς τον μουσικό, ο οποίος διευθύνει αυτή την στιγμιαία αντιστροφή -και έτσι την συμπίλωση- όλων των διαχωρισμένων λειτουργιών και δυνάμεων μέσα στην παραδοσιακή κοινωνία. Η μουσική είναι το τελείο σύμβολο της γιορτής, άρα για αυτό το λόγο είναι και η «υλική σωματική αρχή» όπως είναι γνωστή από τον Bakhtin. Στην μέθη της ευθυμίας στο καρναβάλι, η μουσική εμφανίζεται σαν ένα είδος ουτοπικής δύναμης ή σχηματοποιητικής δύναμης -η μουσική γίνεται η απόλυτη κατάσταση της οικειότητας.

1. Εννοείται ο Μωάμεθ.
2. Πρόζα με σταδιακή μείωση της έντασης φωνής.
3. Αρχαία ελληνικά στοκείμενο, δηλ. και λογική και λόγος (ομιλία).
4. Με την λέξη αργαής, εννούμε εκείνη την κατάσταση απόπειρας διατήρησης της ενότητας της κουλτούρας, παρόλη την προηγηθείσα καταστροφή της κατάστασης της οικειότητας. Χωρίς να αποδίδεται πλήρως θέλουμε να αποδώσουμε κάτι το οποίο έχει καταστραφεί αλλά έχει ήδη επαναυπαντεθεί, σαν ένα ξανακαλλυμένο βάζο.
5. Το Western Wynde είναι ένα θρησκευτικό τραγούδι, μελωδία είναι μια ομάδα με νότες τραγουδημένες μαζί, μαδριγάλι είναι πολυφωνικό μουσικό έργο 16-17^{ου} αιώνα και μεσαιωνικό μικρό λυρικό ποίημα.
6. Τίτλος παρόμοιος με αυτόν του φεουδάρχη στην μεσαιωνική Ιαπωνία.

Μπορεί να υπάρξει μια χωρική/γεωγραφική αναπαράσταση της κοινωνίας; Ας υποθέσουμε ότι μπορεί. Ας υποθέσουμε ακόμα ότι σ' αυτή την αναπαράσταση -λόγω της φύσης της- υπάρχουν κάποιοι που χωράνε (όλοι οι καλοί δηλαδή), που μπορούν να ενταχθούν μέσα σε αυτή και κάποιοι άλλοι που δεν χωράνε, που αποκλείονται από αυτή. Εννοείται ότι όλοι αυτοί, που αποκλείονται από αυτή την γεωγραφία της κοινωνίας, δεν θέλουν να αποκλειστούν, οπότε αναπόφευκτα αρχίζουν να δημιουργούν προβλήματα στους υπόλοιπους που βρίσκονται εντός της γεωγραφίας. Τι μπορεί να γίνει σ' αυτή την περίπτωση για να μην συνεχίζεται αυτή η κατάσταση να μένουν κάποιοι έξω από αυτή την γεωγραφία (και να συνεχίζουν να δημιουργούν προβλήματα, εννοείται...); Μια απάντηση θα ήταν «τίποτα δεν μπορεί να γίνει». Μια δεύτερη απάντηση θα ήταν «μπορούν να γίνουν τόσα, ώστε κάποιοι από αυτούς που είναι έξω από αυτή την γεωγραφία, να ξαναγίνουν μέρος της (και να πάψουν να δημιουργούν προβλήματα, εννοείται ξανά). Μοιάζει απλουστευτικός αυτός ο συλλογισμός, αλλά όσο και αν φαίνεται τέτοιος, αυτή είναι η *κεντρική ιδέα* της ιδεολογίας του κοινωνικού αποκλεισμού, που χρησιμοποιείται ευρύτατα σήμερα από την κυρίαρχη σκέψη και που οι διάφοροι τομείς του αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της ενασχόλησης των μη-κυβερνητικών οργάνωσεων (ΜΚΟ).

Η ιδεολογία του κοινωνικού αποκλεισμού πρωτοεμφανίστηκε σε γραπτά κάποιων γάλλων διανοούμενων που στελέχωναν την πιο σημαντική ανθρωπιστική οργάνωση της εποχής, στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Το κύριο σημείο της ήταν η ένταξη στην κοινωνία των λιγότερο προνομιούχων από βιολογική/κοινωνική άποψη κατηγοριών του πληθυσμού: ανάπηροι, τρόφιμοι ψυχιατρικών ιδρυμάτων και άλλοι. Μέσα στο γενικότερο όμως κλίμα της δεκαετίας του 1960 στον δυτικό κόσμο, κλίμα αφενός διάχυσης της ευημερίας σε ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού μέσα από τις αναδιανεμητικές πολιτικές του κράτους- πρόνοιας (προϊόν με την σειρά του των προηγούμενων αγώνων του παγκόσμιου εργατικού κινήματος) και αφετέρου της ανάδυσης των νέων κύκλων αγώνων του ανταγωνιστικού κινήματος, η έννοια αυτή δεν κατάφερε να ευδοκιμήσει, αφού δεν είχε καμιά ιδιαίτερη χρησιμότητα.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 το ανταγωνιστικό κίνημα αρχίζει ήδη να φθίνει, ωστόσο τα αποτελέσματα της κρίσης που προκάλεσε η δράση του στην κερδοφορία των αφεντικών, με το επιπλέον γεγονός των δύο μεγάλων πετρελαϊκών κρίσεων (αποτελέσματα και αυτές με την σειρά τους των εργατικών αγώνων στις πετρελαιοπαραγωγές χώρες), ευνοούν την -επιτακτική για τα συμφέροντά της- αντεπίθεση της κυριαρχίας. Σε πολιτικό επίπεδο η αντεπίθεση αυτή έχει σαν ορόσημο την άνοδο του Ρίγκαν στην εξουσία στις ΗΠΑ και την εξαγγελία της νεοφιλελεύθερης πολιτικής από την κυβέρνηση του, παράδειγμα που ακολούθησε γρήγορα η Θάτσερ στην Αγγλία και με τον καιρό τα υπόλοιπα καθεστώτα της δύσης.

Η πολιτική αυτή επίθεσης στο κράτος πρόνοιας και αναδιάρθρωσης της παραγωγικής διαδικασίας σε κάθε της τομέα, άρχισε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 να έχει σημαντικές κοινωνικές συνέπειες, όπως για παράδειγμα τεράστια αύξηση της ανεργίας, δημιουργία νέων κατηγοριών πληθυσμού που ζουν στα όρια της επιβίωσης, αύξηση της μικροεγκληματικότητας και άλλα.

Στην νέα αυτή κατάσταση που άρχισε να δημιουργείται, η παλιά έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, αφού στο μεταξύ είχε διασταλεί για να ανταποκρίνεται περισσότερο στην νέα κοινωνική πραγματικότητα που ήταν υπό διαμόρφωση, άρχισε να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο στους ακαδημαϊκούς κύκλους, για να περιγράψει μια κατάσταση ανόδου φαινομένων όπως η τάση ενίσχυσης της μακροχρόνιας ανεργίας, η διάρρηξη των παραδοσιακών κοινωνικών και οικογενειακών δεσμών, η εμφάνιση παραγκουπόλεων γύρω από τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της δύσης, η άνοδος του αναλφαριθμητισμού και άλλα. Από εκεί την πήρε η Ευρωπαϊκή Ένωση το 1989, που ανακάλυψε τότε το «*διαρθρωτικό χαρακτήρα της φτώχειας και των άλλων φαινομένων κοινωνικής αποστέρησης, τα οποία δεν πρόκειται να εξαλειφθούν αν δεν υπάρξει ενεργός παρέμβαση*». Από τότε η έννοια του κοινωνικού

αποκλεισμού εμφανίζεται όλο και συχνότερα σε κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των εφαρμοζόμενων κοινωνικών πολιτικών της και γίνεται κεντρική σημασία της πολιτικής ρητορικής και του δημοσιογραφικού λόγου.

Το 1993 η έννοια αυτή αποσαφηνίζεται ακόμα περισσότερο σε ανακοίνωση της επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως «*η ελλειψη δυνατότητας άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων του ατόμου χωρίς βοήθεια, η κακή εικόνα των ατόμων αυτών για τον εαυτό τους και για την ικανότητα τους να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, ο κίνδυνος μονιμοποίησης των αναγκών ενίσχυσης και ο στιγματισμός των ατόμων και των συνοικιών των αστικών περιοχών που κατοικούν*» και αρχίζει παράλληλα να ρέει ένας πακτωλός χρημάτων προς ερευνητικά ινστιτούτα και πανεπιστήμια από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να γίνουν φανερές οι διαστάσεις του προβλήματος σε κάθε χώρα. Τότε αρχίζουν και οι επιστημονικές διαμάχες μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα για τι ακριβώς είναι αυτό το πράγμα και πόσο αποτελεί μια πολιτική κατασκευή, ή μια επιστημονική έννοια, κ.τ.λ., κ.τ.λ.

Φυσικά το πλαίσιο της συζήτησης περί αποκλεισμού είναι καθαρά αφαιρετικό, έχει την άθλια γεύση του παλιού κορπορατισμού: μέσα στην κοινωνία δεν υπάρχουν κοινωνικές κατηγορίες με αντιτιθέμενα συμφέροντα που επιθυμεί η καθεμιά την κυριαρχία της επί των άλλων, αλλά όλες οι κοινωνικές ομάδες έχουν συμφέρον από την διατήρηση της συνοχής της κοινωνίας και την κοινωνική ειρήνη. Μόνο που ο φορέας του παλιού κορπορατισμού (το συνδικάτο), λόγω της βαθιάς κρίσης εκπροσώπησης από την οποία διέρχεται, αδυνατεί να ξαναπαιξει τον παλιό του ρόλο, γι' αυτό σήμερα τον αναλαμβάνουν άλλοι (οι ΜΚΟ, για παράδειγμα).

Τι μας ενδιαφέρουν τότε εμάς όλα αυτά και σπαταλάμε τόσο μελάνι και χαρτί γι' αυτές τις βλακειές; Λοιπόν αυτά μας ενδιαφέρουν και πολύ μάλιστα. Μας ενδιαφέρουν όχι μόνο υποκειμενικά -εμάς εδώ στο Κιβώτιο- αλλά και αντικειμενικά ως ανταγωνιστικό κίνημα.

Μας ενδιαφέρουν επειδή κάθε χρόνο μερικά εκατομμύρια ευρώ πάνε για προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό. Μας ενδιαφέρουν επειδή η ίδια η ιδεολογία του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί την ραχοκοκαλιά της ιδεολογίας των ΜΚΟ, που σαν τέτοιες απασχολούν ένα σεβαστό ποσοστό του εργατικού δυναμικού και έχουν κύκλο εργασιών που φτάνει το 5% του ΑΕΠ.

Μας ενδιαφέρουν επειδή την ιδεολογία του κοινωνικού αποκλεισμού την έχει καταπιεί αμάσητη σύσσωμη η αριστερά στην Ελλάδα, είτε συμμετέχει στις πρωτοβουλίες του φόρουμ, είτε στελεχώνει τις ανθρωπιστικές και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, είτε όχι. Αλλά την έχει καταπιεί και μεγάλο μέρος της αντιεξουσίας και της αναρχίας, έστω και όταν κάνει την αυστηρότερη κριτική στις μη κυβερνητικές οργανώσεις, την στιγμή για παράδειγμα που δανείζεται από το λεξιλόγιο της κυριαρχίας έννοιες όπως «αποκλεισμένες ομάδες», ή «νέα φτώχεια» και αναπαράγει έτσι τον κυρίαρχο λόγο, έστω και με την μεταλλαγμένη μορφή του αντιεξουσιαστικού υβριδίου του.

Είπαμε πριν ότι οι ιδεολογίες δεν στέκονται από μόνες τους, χωρίς δηλαδή τουλάχιστον μια υλική βάση.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η βάση καθορίζει απόλυτα την ιδεολογία, αφού σε κάθε ιδεολογία υπάρχει τουλάχιστον ένα στοιχείο ανορθολογισμού: όταν προσπαθούμε να εξηγήσουμε κάποια ιδεολογία θα πρέπει να έχουμε βάλει καλά στο μυαλό μας την οργανική σχέση που συνδέει τις δύο αυτές παραμέτρους (υλική βάση-ανορθολογισμός), αν επιθυμούμε να αντιμετωπίσουμε σφαιρικά μία συνθήκη.

Η ιδεολογία του κοινωνικού αποκλεισμού αποκτά νόημα όντως, όταν η οικονομική κρίση αρχίσει να δείχνει επικίνδυνα σημεία για το σύστημα και ταινίες όπως «Το μίσος», όσο έχουν να πουν κάτι σε μας, άλλο τόσο έχουν να πουν κάτι και στους διευθυντές των ζωνών μας.

Ωστόσο, δύσκολα μπορούμε να πειστούμε ότι η ιδεολογία αυτή επιστρατεύτηκε από την κυριαρχία σαν προληπτικό μέτρο για την εν δυνάμει απειλή της, όπως πάνω-κάτω τονίζει μια μερίδα της αριστερής διανόησης. Τίποτα προς το παρόν δεν αποδεικνύει -και φοβόμαστε ότι τα πράγματα ήταν πάντα έτσι- ότι αυτό που λέμε περιθώριο θα δείξει την παραμικρή τάση συλλογικής διεκδίκησης δικαιωμάτων (για να μην πούμε τίποτα άλλο).

Το μεγάλο ερώτημα τώρα που βάζει αυτή η διανόηση στον εαυτό της είναι «πως κάτω από ένα ενιαίο όρο μπορείς να εντάξεις τόσο διαφορετικά φαινόμενα», όπως αυτά του ρατσισμού, της μονογονεϊκής οικογένειας, της ανεργίας, της έλλειψης στέγης, των μειονοτήτων (π.χ. τσιγγάνοι), του γεωγραφικού αποκλεισμού (π.χ. οι κάτοικοι μιας απομακρυσμένης γεωγραφικά περιοχής θεωρούνται κοινωνικά αποκλεισμένοι), της σχολικής «αποτυχίας», που καθένα από αυτά έχει διαφορετική αιτία (που ούτε για πλάκα δεν μπορεί να πει κάποιος ότι για όλα αυτά φταίει το καπιταλιστικό σύστημα, χωρίς αυτή η διατύπωση να εμπεριέχει εγγενώς το σπέρμα της αφαίρεσης).

Το ερώτημα είναι σωστό κατά κάποιο τρόπο. Όμως ο κυρίαρχος λόγος, μέσα στις σύννεφα της ιδεολογίας του, είναι πολλές φορές πιο κοντά στην πραγματικότητα (όπως την αντιλαμβάνεται αυτός τουλάχιστον) από ότι η αριστερά, που δεν φημίζεται και πολύ για τον πλούτο της φαντασίας της.

Λέει για παράδειγμα ο τροτσικιστής καθηγητής πανεπιστημίου Παναγιώτης Νούτσος, αφού πρώτα τονίσει (σωστά) το γεγονός ότι σαν έννοια ο **κοινωνικός αποκλεισμός συσκοτίζει τις ταξικές διαφοροποιήσεις** και γι' αυτό αποτελεί μια έκφραση κοινωνιολογικού λαϊκισμού: «*Στο βάθος και στο πλάτος του οικείου προβληματισμού εγγράφεται τελικά η μισθωτή εργασία και οι αποκλεισμοί της: τα υποκείμενα της νέας περιθωριοποίησης, το πλέγμα των αιτίων, οι μορφές παραβατικότητας, οι μηχανισμοί νομιμοποίησης και άμυνας, στο βαθμό τελικά που ο κοινωνικός αποκλεισμός υπάγεται στην εννοιολογική κατηγορία των κοινωνικών ανισοτήτων*».

Παρά τις αγαθές προθέσεις του κυρίου καθηγητή, τα πράγματα δεν είναι ακριβώς έτσι (ή μάλλον είναι εν μέρει έτσι). Κι αυτό επειδή ένας ορισμός οφείλει να περικλείει το σύνολο των φαινομένων που εντάσσονται μέσα στο νοηματικό πεδίο της έννοιας που προσδιορίζει. Το ότι η μεγάλη άνοδος της ανεργίας -αντίθετα από ότι υποστηρίζεται- είναι επιζήμια για το σύστημα και μόνο από το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του παραγωγικού δυναμικού γίνεται άχρηστο προς εκμετάλλευση, αποτελεί για μας αναμφισβήτητο γεγονός (γι' αυτό και πολλά προγράμματα «καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού» είναι προγράμματα εργασιακής κατάρτισης). Πράγμα που αποδεικνύεται άλλωστε από τις προσπάθειες του συστήματος να διαχειριστεί την ανεργία, κάτι που δεν καταφέρνει ωστόσο. Από εκεί και πέρα όμως στην οπτική του καθηγητή δεν χωράνε κάποια φαινόμενα που ο κυρίαρχος λόγος ονομάζει φαινόμενα αποκλεισμού: για παράδειγμα ο μετανάστης που γίνεται θύμα ρατσισμού, ή ο κάτοικος ενός χωριού της Πίνδου που ασχολείται με την κτηνοτροφία, αλλά δεν έχει «πρόσβαση στα αγαθά του πολιτισμού».

Αντίθετα από την αριστερή διανόηση, ο κυρίαρχος λόγος είναι ακριβής: «*Μιλώντας για αποκλεισμό υποδηλώνουμε περιορισμούς στην πρόσβαση, ηθελημένους ή όχι. Πολίτες μπορεί να αποτυγχάνουν να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους είτε από δική*

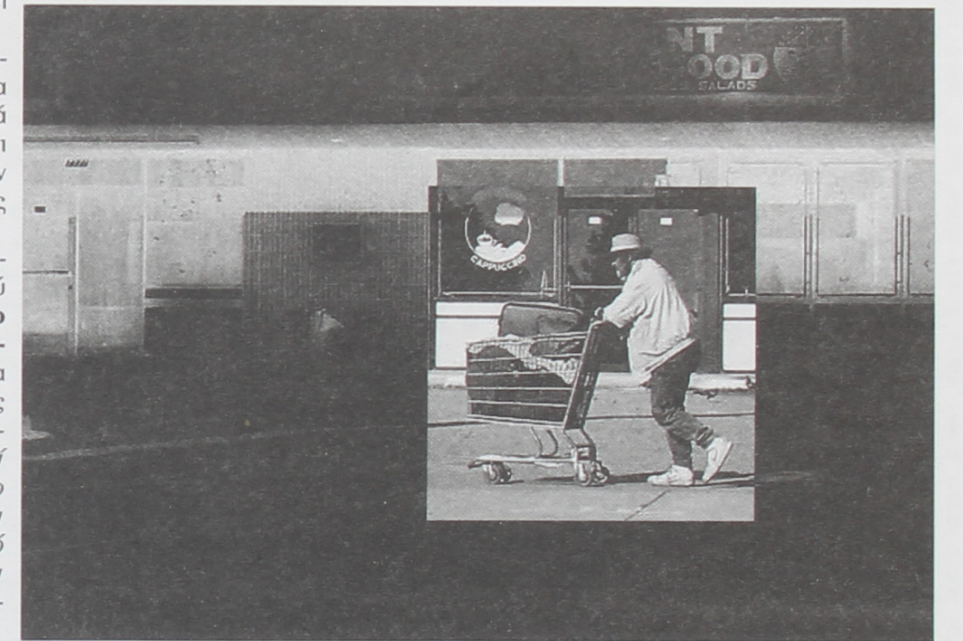
τους ανικανότητα, ή από λανθασμένη επιλογή...» (Πρώτη ετήσια έκδοση του Παρατηρητηρίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, 1991).

Αυτό λοιπόν είναι το ζήτημα. Ο **αποκλεισμός από την ελεύθερη, ασφαλή, εύκολη και νόμιμη πρόσβαση στο εμπόρευμα**. Κοινωνικά αποκλεισμένος και άρα υποψήφιος να δεχθεί βοήθεια από ένα «πρόγραμμα καταπολέμησης της κατάστασης του κοινωνικού αποκλεισμού» είναι αυτός που για οποιονδήποτε λόγο δεν μπορεί να έχει ίση -με όλους τους άλλους- πρόσβαση στην κατανάλωση (και στην παραγωγή).

Ο ανάπηρος πάνω στο καροτσάκι για παράδειγμα, σε μια πόλη όπως η Αθήνα, ή όπως οι περισσότερες ελληνικές πόλεις που είναι απαγορευτικές ακόμα και για τους πεζούς, πως θα μπορέσει να ικανοποιήσει το δικαίωμα του στην κατανάλωση εμπορευμάτων, διασκέδασης, πολιτισμού, ή ότι άλλο, αφού αν δεν τον κάνουν ένα μάτσο κόκαλα οι ιππότες της ασφάλτου, θα τον στείλουν στο νοσοκομείο με κατάγματα οι νταήδες των πεζοδρομίων, αν δεν τα έχουν ήδη κλείσει (τα πεζοδρόμια) με τα μηχανάκια τους. Δεν είναι τώρα απαραίτητη μια καμπάνια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αυτή την ευάλωτη κοινωνική ομάδα και τα δικαιώματά της, μια καμπάνια ευαισθητοποίησης, ας πούμε, των ελλήνων ιπποτών και νταήδων;

Το ίδιο ισχύει λίγο-πολύ για όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού που εντάσσει ο κυρίαρχος λόγος κάτω από αυτήν την ομπρέλα και δεν έχει νόημα να το αποδείξουμε για την καθεμία από αυτές.

Τα θεμέλια της πολιτικής αντίληψης του κοινωνικού αποκλεισμού είναι σαθρά. Με μία έννοια αποκλεισμένοι είμαστε όλοι μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία: Ακόμα και τα υψηλά κοι-

νωνικά στρώματα στην πόλη του Λος Άντζελες που χτίζουν συνοικίες φρούρια, περιφραγμένες με συρματοπλέγματα και με ιδιωτικούς στρατούς στα περίχωρα τους, είναι αποκλεισμένοι από την πραγματική ζωή, όντας μέσα στην καθημερινότητα ενός φόβου παρανοϊκού και μιας ανασφάλειας ασφυκτικής (καλά δεν κλαίμε κιόλας για την περίπτωση τους, μέσα στην αλλοτρίωση που τους δέρνει ξέρουν πολύ καλά τι κάνουν...)

Οι πολιτικές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού είναι κατά πρώτο λόγο πολιτικές αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης του συστήματος και κατά δεύτερο λόγο πολιτικές αντιμετώπισης της κοινωνικής κρίσης που το ίδιο το σύστημα προκαλεί. Και βέβαια σαν τέτοιες πολιτικές είναι καταδικασμένες να αποτύχουν: δεν ξεπερνιέται με παυσίπονα η σήψη ενός donτιού. Εξάλλου αυτές οι πολιτικές είναι εξ ορισμού ναρκοθετημένες: όπως πέθανε ο παλιός κορπορατισμός από την δράση των ιδίων των υποκειμένων που εκπροσωπούσε ενάντια στην αδυναμία του να είναι αξιόπιστος, έτσι θα πεθάνει και ο νέος, όταν τα υποκείμενα που εκπροσωπεί αρνηθούν συλλογικά την χειραγωγική εκπροσώπηση τους. Και όσοι σήμερα είναι οι αδερφές Μαρίες Τερέζες του νέου κορπορατισμού, θα βρεθούν αργά, ή γρήγορα στο μάτι του κυκλώνα.

ΨΥΧΟΓΕ(ΛΙ)ΩΓΡΑΦΙΑ

Για αυτό που έχει ονομαστεί αντάρτικο πόλης έχουμε γράψει κατ' επανάληψιν. Οστόσο εδώ οφείλουμε να μιλήσουμε για μία περίπτωση που ξεφεύγει από τον σωρό -των «αδώνων», των «μετανοημένων», των «αιτούντων δίκαιη δίκη»-, χωρίς να ξεφεύγει από τον κανόνα (του ένοπλου αγώνα).

Ο Τσιγαρίδας κράτησε μία αξιοπρεπή στάση από την ημέρα της σύλληψης του μέχρι σήμερα. Ο Τσιγαρίδας είναι αριστερός (πράγμα που τον απαλλάσσει από την ενοχοποίηση του να παραδέχεται ότι είχε «υπαλλήλους στην υπηρεσία του»), είναι αντάρτης πόλης (πράγμα που σημαίνει ότι φέρει ακέραιη την ευθύνη για την υιοθέτηση όλων των αντεπαναστατικών πρακτικών που συνεπάγεται αυτή η επιλογή), είναι λενινιστής (πράγμα που τον νομιμοποιεί να αποτίσει φόρο τιμής σε εκείνο «το κομμάτι της επαναστατικής αριστεράς, που είναι η μαγιά του αυριανού επαναστατικού κινήματος»), εννοώντας τα σταλινικά γκρουπούσκουλα. Ο Τσιγαρίδας πέρα από όλα αυτά είναι ο μόνος ακούσιος κομπάρσος στο θέατρο «εξάρθρωση της τρομοκρατίας», που κατάλαβε ότι αυτή η υπόθεση πάει πολύ πέρα από το τομάρι του. Για αυτό το λόγο δεν το έριξε ποτέ στον φτηνό συναίσθημα ούτε στην επίκληση διάφορων ανιστόρητων φεμάτων για να κερδίσει την συμπάθεια των υπηκόων π.χ. λευκά κελιά, «δίκη φρονημάτων και άλλες ανδίες. Ο Τσιγαρίδας οφείλει να υπερβεί και όλα τα άλλα στοιχεία της πολιτικής του ταυτότητας και να κάνει δημόσια την αυτοκριτική του, ενώπιον του πραγματικού επαναστατικού κινήματος. Το οφείλει αν θέλει πραγματικά να αφήσει κάτι στα «νέα παιδιά του κινήματος» όπως επαναλαμβάνει σε κάθε ευκαιρία. Το οφείλει αν επιθυμεί να προσδώσει ένα ουσιαστικό νόημα, στην πολλαπλά κακοποιημένη στην Ελλάδα, έννοια αλληλεγγύη. (Ποτέ δεν νουθετήσαμε κανέναν, ποτέ δεν θα νουθετήσουμε κανέναν).

Δεν μας έφταναν οι Ολυμπιακοί έχουμε και τους Παραολυμπιακούς από δίπλα. Βέβαια οι παραολυμπιακοί είναι πολύ περισσότερο πολιτικά ορθοί και ελάχιστοι είναι αυτοί που θα πουν κάτι εναντίον τους, αλλιώςτε συνοδεύονται από μία έντονη φιλοσοφία κοινωνικής ευαισθητοποίησης και άλλες τέτοιες αθλιότητες. Ας πούμε όμως και δύο τρία πράγματα. Πρώτον ελάχιστες κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες συμμετέχουν στους αγώνες, δεύτερον η συντριπτική πλειοψηφία των αθλητών είναι κατά ένα μεγάλο ποσοστό πρώην αρτιμελείς που κάποια στιγμή ακρωτηριάστηκαν, και τρίτον ας μην μιλήσουμε για την φιλοσοφία των αγώνων που παραμένει σχεδόν ίδια με αυτή των Ολυμπιακών. Τα παραπάνω είναι απολύτως λογικά, δεν μπορεί ας πούμε κάποιος ο οποίος βρίσκεται υπό συνεχή ιατρική παρακολούθηση και περιδάλψη (νεφροπαθείς, ασθενείς με σκλήρυνση κατά πλάκα, άτομα με μεσογειακή αναιμία, κλπ) να μπει σε μία τέτοια κοπιώδη για τον οργανισμό διαδικασία όπως επίσης και μία σειρά ατόμων με εγκεφαλικές αναπηρίες (αν και βέβαια ο Κεντέρης συμμετέχει κανονικά στους αγώνες) δεν βρίσκονται σε τέτοια κατάσταση ώστε να λάβουν μέρος σε αγώνες. Αυτά βέβαια είναι τα ελάχιστα. Αυτό που είναι όμως το χειρότερο είναι η όλη φιλοσοφία η οποία έρχεται να ντύσει αυτή την φιέστα. Εκεί που τα άτομα με αναπηρίες ήταν οι κουτσοί, οι στραβοί, τα ρογγολάκια, οι παρακατιανοί δηλ. κάποιοι κάτω από τον «μέσο άνθρωπο» τώρα όλοι αυτοί έρχονται να γίνουν άτομα με ειδικές ανάγκες και εξαιρετικές ικανότητες, προικισμένοι και ότι άλλη μαλακία κατεβάσει η κούτρα του κάθε πολιτικά ορθού δημοσιογραφίσκου και πληρωμένου γραφέα. Σε κάθε μία των περιπτώσεων τα άτομα με αναπηρίες τοποθετούνται κάπου έξω από την καθημερινότητα μας, πάνω ή κάτω ελάχιστη σημασία έχει. Το τι χρειάζονται τα άτομα με αναπηρίες ας αφήσουμε να μας το πουν τα ίδια, προς το παρόν ας τους αντιμετωπίζουμε όπως κάθε άλλο άνθρωπο. Ας σταματήσουμε εδώ και ας μην βάλουμε στην μέση το ταξικό και γίνει καμός.

Στον απόηχο του κυνηγιού μεταναστών αλβανικής καταγωγής διαβάσαμε στην στήλη «Ελεύθερος σκοπευτής» των οικονομικών σελίδων της Καθημερινής (12-9-04): «Και η γειτονική Αλβανία στην πραγματικότητα βρίσκεται μόλις στην απαρκή μιας εθνικής ολοκλήρωσης, που περιλαμβάνει και την διασπορά των μύριων φτωχοδιαβόλων της στα πέρατα της γης, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, και τους μύθους περί Μεγάλης Αλβανίας (και εμείς είχαμε την Μεγάλη Ίδρα μας) και τον εθνικισμό στον οποίο επενδύουν αδιακρίτως οι πολιτικοί απόγονοι του Χότζα, αλλά και τα κομματικά υβρίδια που φτιάχτηκαν στον αντίποδα τους. Ηλικιακά, η αλβανική εθνική συνείδηση, εν υπνώσει εδώ και αιώνες μόλις μπαίνει στην παιδική της ηλικία. Θα της δικαιολογούσα περισσότερες ακρότητες. Και θα απαιτούσα από την δική μας εθνική έκφραση μεγαλύτερη ωριμότητα.»

Τι κάνει έναν δημοσιογραφίσκο των οικονομικών σελίδων της Καθημερινής να δικαιολογεί -όχι τις ακρότητες (αυτό είναι μια ντριμπλα: δεν ήταν ακρότητα οι πανυγηρισμοί των Αλβανών, όσο δεν ήταν ακρότητα οι πανυγηρισμοί των Ελλήνων. Αν όμως θεωρείται ακρότητα το ένα φαινόμενο γιατί να μην είναι και το άλλο;), αλλά τον αλβανικό εθνικισμό; Η απάντηση θα μπορούσε να είναι απλή. Ο εθνικισμός σαν ιδεολογία, και άρα σαν διαχωρισμός είναι πάντα σύμφυτος με τα συμφέροντα της αστικής τάξης. Όσο βολεύει την ελληνική αστική τάξη ο ελληνικός εθνικισμός, που παίρνει και την μορφή του ρατσισμού, άλλο τόσο την βολεύει ο αλβανικός εθνικισμός: το αποτέλεσμα είναι το ίδιο διαχωρισμός. Αντιστρόφως, όσο βολεύει την αλβανική αστική τάξη ο αλβανικός εθνικισμός, άλλο τόσο την βολεύει και ο ελληνικός εθνικισμός. Ίσως ο γραφιάς του ελληνικού αφεντικού στην Καθημερινή να είναι ένα περιορισμένο φαινόμενο, όμως να είστε σίγουροι ότι τα αφεντικά πάντα προτιμούσαν οι εκμεταλλεζόμενοι να σφάζονται μεταξύ τους παρά να σφάζουν τα αφεντικά τους. Με αυτή την έννοια ο αλβανικός εθνικισμός μας είναι το ίδιο απειλητικό με τον ελληνικό, τον γερμανικό, τον ιθουσανικό, τον ουρουγουανικό και οποιονδήποτε άλλο. Το κριτήριο δεν είναι τι εγκλήματα έχει κάνει στο παρελθόν ο καθένας (διότι τότε θα πρέπει να τος κατηγοριοποιήσουμε), το κριτήριο είναι το διαρκές εγκλημα της ύπαρξης εθνικισμών.

Σκακιστική νουβέλα

Τα λευκά κερδίζουν προφανώς, αλλά η παρτίδα δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα. Τα λευκά διατηρούν βασιλιά, βασίλισσα, ίππο, αξιωματικό και κάμποσους στρατιώτες, ενώ τα μαύρα έναν μόνο στρατιώτη. Τότε τι ακριβώς φοβούνται τα λευκά;

Ο συμβολισμός είναι παραπάνω από προφανής για να δικαιολογήσει τον πειρασμό της απώθησης με αντίλλαγμα το αισθητικό αποτέλεσμα : είμαστε όλοι πιόνια στην ίδια σκακιέρα. Όλοι! Ναι καταρχήν, αλλά με διαφορετικούς όρους. Γιατί η σκακιέρα περιέχει και μεν λευκά και μαύρα (όπως κάθε σκακιέρα), αλλά υπάρχει μια φανερή ανισότητα στην δύναμη των χρωμάτων: πολλά λευκά και κάθε δυνατότητας (δύναμη, αξιώματα, εξουσία), απέναντι σε ένα μόνο μαύρο και μάλλον το πιο αδύναμο μαύρο, έναν απλό στρατιώτη). Τα λευκά δηλαδή διατηρούν καταμερισμό εργασίας, ιεραρχία, αξιώματα, ενώ τα μαύρα είναι μόνο για την λάντζα, για την ανεξιδίκευτη (και εν πολλοίς μαύρη) εργασία. Το μήνυμα της διακρατικής καμπάνιας ενάντια στον ρατσισμό και στην ξενοφοβία (στα πλαίσια του προγράμματος για την ενταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας), υπενθυμίζει το αυτονόητο: η δεξαμενή εργασίας που συγκροτεί η μεταναστευτική εργατική δύναμη είναι σημαντική για την αναπτυξιακή διαδικασία και πρέπει να ενταχθεί ομαλά στις κοινωνίες του ευρωπαϊκού νότου.

Το target group της καμπάνιας είναι προφανώς τα μεσαία κοινωνικά στρώματα, τα υποκείμενα δηλαδή που με κάποιο τρόπο είναι μέτοχοι της κρατικής προσόδου(και της κυρίαρχης ιδεολογίας), στα οποία φιλοδοξεί να αγγίξει τις πιο ευαίσθητες χορδές της καρδιάς τους, με την υπενθύμιση του συνεκτικού δεσμού που τους συνδέει με τους μετανάστες, την κοινή ανθρωπινή ουσία.

Ο αριστερός ανθρωπισμός, τόσο δακρύβρεχτος και ύπουλος όσο και η αστική φιλανθρωπία, (είναι αυτός που) στελεχώνει τις περιβόητες ανθρωπιστικές οργανώσεις του τρίτου τομέα και οι οπαδοί του οφείλουν καταρχήν να αναγνωρίσουν στις «αδύναμες» ομάδες αυτήν ακριβώς την κοινή ανθρωπινή ουσία τους και όχι φυσικά κάποια κοινή ανταγωνιστική καταγωγή, ή έστω ένα κοινό ανταγωνιστικό συμφέρον.

Είναι βέβαιο ότι το μόνο που θα προβληματίσει τον πιο σκεπτικιστικό αριστερό ανθρωπισμό σε σχέση με την αφήσα της καμπάνιας, θα είναι οι διοργανωτές της: μισή ντουζίνα υπουργείων και κυβερνητικών οργανισμών κρατών της νότιας Ευρώπης. Αλλιώςτε δεν φημίζεται για την ικανότητα(ούτε καν την βούληση) της δεύτερης ανάγνωσης...

Διαβάσαμε και αντιγράψαμε από μια συσκευασία κρουασάν (Κρουασάν με γέμιση πραλίνα φουντουκιού γράφει μπροστά η συσκευασία). Πίσω μέρος λοιπόν αριστερά λέει: «Τα πιο νόστιμα και αφράτα κρουασάν, ιδανικά για όλη την οικογένεια! Πλούσια σε θρεπτικά συστατικά, συνδυάζονται ιδανικά με γλυκές και αμυγρές γεύσεις. Απολαύστε τα όλες τις ώρες της ημέρας και να είστε σίγουροι πως η πλούσια γεύση τους και τα αγνά υλικά τους θα σας... φτιάξουν την διάθεση και την όρεξη!» Ακριβώς τώρα απέναντι στα συστατικά διαβάζουμε: «Αλεύρι σίτου κατηγορίας Π, Μαργαρίνη, Γέμιση πραλίνα (Ζάχαρη, νερό, φυτικά λίπαρά, γλυκερίνη, κακάο σκόνη, τροποποιημένο άμυλο, αμυγδαλόπαστα, καραμελόχρωμα, πρωτεΐνη γάλακτος, σταθεροποιητές E-460, E-466, μέσο οξίνης: γαλακτικό οξύ, συντηρητικό σορβικό οξύ, κρωστική: E-171, αλάτι, άρωμα και αντιοξειδωτικό: E-320)Αυγά παστεριωμένα, ζάχαρη, νερό, μαγιά, σιρόπι γλυκόζης, γαλακτοματοποιητές (E-471), (E-322), (E-472e), σορβιτόλη, αλάτι, γάλα αποβουτυρωμένο σκόνη, συντηρητικό (E-282), άρωμα, αντιοξειδωτικό (E-300), Χρωστικές (E-102, E-110).» Θα μπορούσε κανείς για ώρες πολλές να αναρωτιέται για αυτό το «φαινόμενο». Δεν θα σταδούμε στο ότι πουθενά δεν αναφέρεται η λέξη φουντούκι π.χ. αν και η γέμιση είναι πραλίνα φουντουκιού (αλήθεια άραγε τι κάνουν οι αρμόδιοι για αυτό), ούτε στο ότι τα μόνα αγνά υλικά είναι το νερό, το αλάτι και η ζάχαρη, ούτε τέλος ότι καταναλώνουμε περισσότερο το δέμα των φαγητών παρά τα ίδια φαγητά. Το δέμα είναι απλό: Τρώμε σκατά. Οι 120 μέρες στα Σόδομα έχουν μακρύνει εξαιρετικά...

Πάντα μας άρεσε η στρατευμένη τέχνη. Για πολλούς λόγους. Βρήκαμε αυτό το ποίημα στο περιοδικό δρομολόγιο, και το αναδημοσιεύουμε χωρίς άλλα σχόλια εμών των ταπεινών.

Νύκτα του Αγίου Βερνάρδου

Βεβαίως κυρία πλούσια στη γιορτή των ερωτευμένων θα ήθελες πολύ να σου προσφέρει μια ανδοδέσμη ο ερωτευμένος εργάτης.

Όμως ο εργάτης μέσα στην ανδοδέσμη θα κρύψει πολυβόλο και θα σε θερσίσει.

Τι έρωτας μπορεί να υπάρξει στον καπιταλισμό; Αλλά κι αν μία στις χίλιες βρεθεί στη δέση σου, οι υπόλοιπες 999 θα καταναλώσουν εξώφυλλα και περιοδικά.

Ο νέος προλετάριος ο Πιτσαδόρος στοκεύει ψηλά. Μοιράζει πίτσες όχι γαρίφαλα.

Ερωτεύεται την Μόνικα την Αλβανίδα, η κοινωνία αλλάζει είτε το θέλουν, είτε όχι οι ιδαγενείς που παντρεύονται στις εκκλησίες!

Του Αλέκου Κολλ.

Κλείνω την πόρτα πίσω μου. Βγάζω τον καπνό από την τσέπη και στρίβω ένα τσιγάρο. Παχύ και απολαυστικό, το ανάβω, τραβάω την πρώτη τζούρα, κρατάω τον καπνό λίγο και ξεφυσάω με απόλαυση... Καρκίνος... Βρογχίτιδα... Χρόνια αναπνευστικά προβλήματα... Υπογονιμότητα... ΟΚ. Βλάπτει σοβαρά την υγεία... Τι δεν την βλάπτει; Το μεταλλικό νερό και τα βιολογικά; Μην πω τίποτα τώρα... Τι δηλαδή να μούμε σε μια θερμοκοιτίδα και να βγούμε νεκροί; Καλύτερα στην φωτιά παρά στον πάγο... Ξεφυσάω άλλη μία τζούρα και την στέλνω έξω. Έξω... Σε πράσινα λειβάδια με δροσερά ρυάκια και πλούσιες σκιές, σε έναν ήλιο που ζεσταίνει το πρῶ και δροσίζει το απόγευμα, σε βροχές που πέφτουν με φόντο το ουράνιο τόξο και σε λουλουδια που χορεύουν με τις σταγόνες... Το Νόμπελ μου παρακαλώ... Έξω. Πλεονασμός. Καταρχήν είμαι κάτω. Ισόγειο. Άρα μόνο πάνω υπάρχει (και αυτό όχι εξαιτίας της κοινωνικής μου θέσης έτσι;). Πάνω λοιπόν υπάρχουν πολυκατοικίες δύο για την ακρίβεια, μία δεξιά μία αριστερά... Στην μέση ένα κομμάτι του ουρανού, γκριζομπλε, κάτι σύννεφα, υποτίθεται ότι υπάρχουν πίσω από αυτό το γκριζομπλέ. Υποτίθεται.

Λοιπόν, που λέτε το έξω είναι πλεονασμός, καθότι έξω δεν υπάρχει. Με αυτή την έννοια δεν υπάρχει και απόδραση. Να αποδράσεις να πας που; Και να αποδράσεις πως; Είμαστε καλά κλεισμένοι μέσα. Είμαστε χωμένοι και όλη σχεδόν η διαφορά είναι η συνείδηση αυτού του χωσίματος. Ακόμα και να καταφέρεις να αποδράσεις αργά η γρήγορα, σκληρά ή απαλά πάλι μέσα θα γυρίσεις. Λέει, το δωρο είναι κόλαση αλλά μετά πάω και ζω στον κόσμο μου και στην φάση μου... ΟΚ. Αλλά το δωρο είναι το 1/3 της μέρας σου. Αν βγάλουμε και τον ύπνο (όπου και αυτός κόλαση μπορεί να είναι), σου μένει άλλο ένα τρίτο. Χωρίς πολλά πολλά (αν αφαιρέσουμε και τον υπόλοιπο νεκρό χρόνο) αν σου μείνουν 4 ώρες στο 24ωρο είναι ΟΚ: Πάς μακριά αυτές τις 4 ώρες, να 'ρθω μαζί σου. Ή δεν θέλεις να βλέπεις κανέναν;

Γαμώτη μου. Έχω κάνει ήδη το μισό τσιγάρο. Καμία απολύτως μελαγχολία. Αλλάζω σκέψεις. Αλλά είναι κάπως δύσκολο. Κάνει ζέστη, είναι Αύγουστος και η πόλη είναι γεμάτη μπάτσους, εθελοντές και τουρίστες λες και ξέβρασε η θάλασσα όλα τα σκατά της, η άμψη της ταξικής πάλης. Σε αυτή την λαμπρή σκέψη μου χαμογελάω.

Το τσιγάρο κοντεύει να τελειώσει. Τρεις τέσσερις τζούρες ακόμη... Καθώς ξεφυσάω τον καπνό κοιτάω προς τα πάνω... καλέ το Ζέπελν (προσέξτε σας παρακαλώ το κεφαλαίο Z). Λοιπόν είναι αστείο. Μου θυμίζει κάτι φουσκωμένες καπότες στις ιστορίες του Edika, και έχει πλάκα έτσι όπως επιπλέει στον ουρανό. Η αλήθεια είναι ότι με κομπλαζάρει όμως. Νιώθω ότι πρέπει συνεχώς να είμαι όμορφος και ατσάλκωτος, και βέβαια cool σαν τον Καραμανλή όμως. Το απόλυτο cool. Όμως χτες το μεσημέρι που σχολάγα και περπατούσα κάτω από τον ήλιο, ξαφνικά ο ουρανός σκοτεινιάζει, περιμένοντας να δω κάνα σύννεφο σκώτων το κεφάλι μου. Αλλά ήταν αυτή η μαλακία... Τότε ήθελα να φάω όλες τις πινέζες του κόσμου, όλα τα καρφιά και όλες τις βελόνες και να τα φτύσω κατα πάνω του μπίπας και σκάσει.

Το τσιγάρο τέλειωσε το πετάω στην λεκάνη και πατάω το καζανάκι. Βγαίνω έξω και πάω να συνεχίσω την δουλειά μου.

«Άργησες» λέει αυτή. «Ε, τι να κάνουμε...» απαντάω εγώ. «Κάποιες» ρωτάει αυτή. «Δεν βγαίνουν αλλιώς» της λέω εγώ, μπροστά στους πελάτες. Και αυτή μένει να απορεί... Κάθομαι στην θέση μου και σκέφτομαι τα καρφιά και τις βελόνες. Χωρίς απολύτως καμία μελαγχολία. No tears for the creatures of the night...

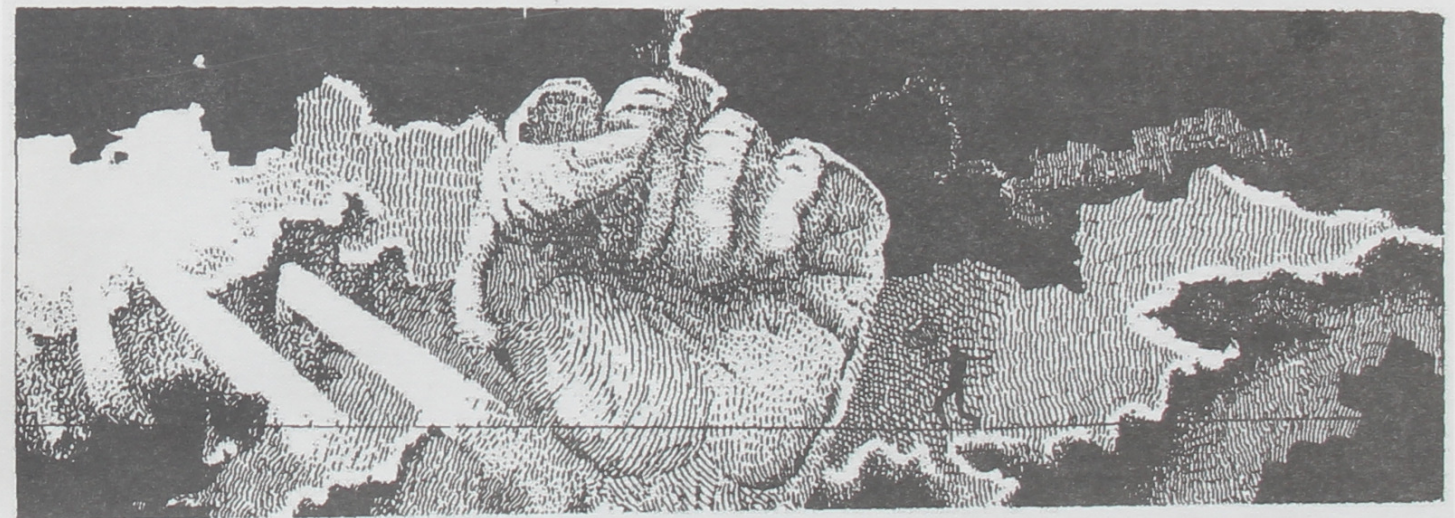
"Τάξη επικρατεί στο Βερολίνο".

Ηλίθιοι δήμιοι. Η "τάξη" σας είναι χτισμένη πάνω στην άμμο.

Η επανάσταση αύριο "θα υψώσει τη βροντερή φωνή της ως τους ουρανούς".

Τρομαγμένοι θα ακούσετε το νικητήριο της σάλπιγγας:

Είμουν, είμαι και θα είμαι.

Ρόζα Λούξεμπουργκ
14 Γενάρη 1919

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ

Προφυλάξτε το, από εστίες φωτιάς, πηγές θερμότητας, έκθεση στον ήλιο.
Αποθηκεύστε το, σε αεριζόμενους χώρους, με θερμοκρασία μέχρι 50°C.